

11. 529. 1. a.
MARCI ANTONII

**ALAYMI PHILOSOPHI, ET
MEDICI SICVLI, RACALMVTENSIS,
& Cuius Panormitani.**

C O N S V L T A T I O.

**PRO VLCERIS SYRIACI NVNC
vagantis curatione.**

**AD THOMAM, ET IO: VINCENTIVM
Alaymum Medicinæ Doctores eius Fratres.**

**INDICE LOCVPLETISSIMO CAPITVM;
rerumquæ notabilium illustrata.**

Imprimat. De la Riba Vic. Gen.

Imprimat. De Blaschis P.

P A N H O R M I,

Sumptibus Petri Orlandi.

Typis Alphonfi de Insula, M. DC. XXXII.

Illustrissimo, & Reuerendiss. Domino
D. FRANCISCO
 TRAINAE,
 EPISCOPO AGRIGENTINO
 DIGNISSIMO.

MARCUS ANT. ALAYMVS,
 Phylosophus, & Medicus, S. P. D.

VLATILIVM omnium Regina (Illustrissime Pastor, prolificandi tempus cognoscens, ut genituram suam à venantium manibus, Ferarumque voracium dentibus tutius vindicet, eminentioribus in montibus, atque proceribus naturali quodam instinctu nidificare nititur; cui Sophorum omnium intellectus, quorum pectora Aonio fonte tincta, quorumque poemata Castalias coluere lymphas, merito comparatur, equidem sicuti Aquila, Solis fulgentissimi radios fixis insuetur, ita hominum mens ad speculandum à rerum omnium Conditore constituta, ad altiorum, Deique ipsius contemplationem eius aciem sepe sapiens dirigit, hinc factum esse puto, ut sapientes, literarumque cultores, ut proprium intellectus partem ab improbis sauciantis lingua susurris, lethalique conuulsiuum veneno extricarent, Regibus munitissimis, Magnatibus, Illustrissimisque Heroibus dicauerint, ad quorum exemplar, consultationem hanc tanquam intellectus mei partem, Tibi Illustrissimo Praesuli dicere decreui, si eam tamen suscipere digneris. Ve-

numenimvero ab Illuſtriſſima Familia tua factis admirandis
ne dum non recedis, ſed eam dignitate tua, moribus, ſcientijs,
pietatis, humanitatiſque ſplendore perilluſtras, aſtamen quod
in nobiliſſima Familia tua magis elucet, & Tu hanc in noſtra
tempeſtate veluti ſulgentiſſimus Sol emicas, ut benignitate non
vulgari ſtudioſos omnes, viroſque probos adeo tibi diſtringas,
ut nec Mecenas Oratio, nec Meſſalla Catullo, nec Pollio Ma-
roni, nec Philippus Ariſtoteli comparari tibi merito valeant,
nec ſecus eſſe potuit, ſi ambideſter videaris (ut ex perilluſtris
Familia tua ſtimmatibus clare videmus) ut quidem non uni-
ca, ſed duplici dextera, & uſioſos deprimas, virtuoſosque pro-
tegas, & tuo quidem ſuffragaris, cum Palma rarium utroque
pugno fortiiter adſtringas, ex quo & victor Mecenas, & Acer
Deſenſor demonſtreris, nam Palmitis rarius, quem in ambi-
dextera detines, id clare innoſceſcit, cuius quoque ſoha, tot gladij
demonſtrantur. Offero Tibi igitur uſio Illuſtriſſimo, meorum
laborum fruſtus, quos ſi hylari fronte (ut ſpero) te acceptu-
rum cognouero, haud mediocrem proſecto ingenio meo vigorem
ad maiora lucubranda addideris, ego quidem interea tibi Ne-
ſtorea vita digniſſimo, plures, ac innumeros annos, ſetiteſque
precabor, Vale, atque millies uale.

Re-

Reuerendissimi Patris
D. CHERUBINI
A L A Y M I,

ABBATIS, ET VISITATORIS
Cassinensis, ac Prioris Metropolitanae Ecclesiae
Montis Regalis.

Gentis in exitium humana Phegethontis abundis,
Caenosisq; Erebi emerfit Echidna vadis.
Illa venenatos expumans ore cruores,
Aegra primum infert ulcera parua gula.
At mox plagâ tumens per fauces effera late
Grassatur, languens enecet usque caput.
Turba vetus Medicum certam nec repperit herbam,
Triste Machaonia, qua fugos arte malum.
Paeonio Marcus componit pharmaca succo,
Atque noua praesens gultur a sanat ope.
I, uocent nunc acres furiales Bellua morbus,
Qua tibi vim tundant, pocula Marcus habet.

D. VINCENTII

D E M A R I A .

AVCTORIS FAMILIARISSIMI

ANA GRAMMATICVS.

MARCVS ANTONIVS ALAIMVS:

I, MORS AC SALVS IN MANV TVA.

Mirabar tua iure olim miracula, nomen
Quæ de te sparsum, famaquæ concelebrant
Dum namquæ ægros curas medica arte, videris
Ad vitalem auram tu reuocare animas.
Mirabar certè, sed cesso, corde volutans,
Vertens atquæ tui nominis ipse notas.
Nam Polus id tibi celsit, dat qui nomen, & omen,
Quod reperire tuo in nomine cuiquæ licet.
Ecce TVA IN MANV erunt ait, AC innisa manebūt
MORS; hominumque SALVS: I, Deus alter eris.

IOSEPH CASAGA

ARTIVM, AC-MEDICINAE
Doctoris,

A V C T O R I S
DISCIPVLI A MANTISSIMI:

QVI cupis Anthiadum puerorum pellere in orbos ;
Crassariquè nequis vulnera syriaca ;
Hoc tibi dat Marcus, multum qui pollet in arte,
Pœonia; & nulli iure secundus eris .
Diceris meritò posthac, mi Marce, per Orbe m
Morborum domitor Trinacriæque salus .

PRO

P R O

S Y R I A C I S E T A E G Y P T I I S V L C E R I B V S,

IDEST PRO CRUSTOSIS, SORDIDIS,
& congreuosis vlcenibus Ancaidum, & Ten-
fillarum, & Columellæ pestilentialibus.
vera Methodo curandis.

M A R C I A N T O N I I
A L A Y M I,

A D T H O M A M, E T I O A N N E M
Vincentium, Philosophæ, ac Medicinæ Doctores,
eius fratres, Consultatio.

ETSI in describenda ef-
sentia, natura, & cura-
tione istius diri, & pesti-
lentialis affectus, non
Aëricè, sed Laconicè
quidem procedere no-
stra subiciatè dicendi
consuetudo, nuntijquè celeritas nos co-
gat, nihil tamen intentatum, indiscus-
sumquè relinquam.

*Essentia istius
morbi, quæ.*

EST igitur hic trūdētis, & refractarius morbus, qui in tonsillis primò, & collo della aliquando, & circa quædam in solida, & crustosa vt plurimū tagrenosa, & phacelosaq; multoties producit, feruentia, lata, caua, & cōtagiosa, quæquē excellens rubor, inflāmatiō, vñarumq; dolor circuueniunt; hinc aliquoties exiguæ, rarasq; pustulæ emanantes; in vnum coalescunt, atquē latum indē vlcus efficiunt; hoc acutiori vōdica vlceris venenositatē, phlegmonē in obliq; erumpit, & per arteriam asperam indē descendens, pectus tumet, febris augetur; sitis cruciat, liquet facies, vlcerisq; foetor productus; hinc sanies, quæ ab vlcere pestilenti destillat, per asperam arteriam in pulmones dilabitur, eosquē contaminat, vlceratquē; indē venenositas veloci cursu angustissimas illas leues pulmonis arterias permeans, cor petit; hinc morbus iste dirus, Amphibena instat, duplici capite, mortiferum venenum circular; vno quidem tonsillas mordendo, easq; adiacentibus cum alijs particulis in magnum tumorem eleuando, inflammando, vlcerando, acrem dolorem excitando, acris ingressum, regressumq; impedit; hinc prohibita respiratiōe cor excandescat, eiusq; calor fuliginibus non expuratus obripitur; multoties enim ob tumorem illis in partibus genium, œsophagi ostium intercluditur,

vt

ut nedum cibus degluriri nequeat, verum,
 & potus in nares resilit, altero vero capite
 elaculando venenum, partim per grandem
 arteriam, quae in gula manifesto pulsat, par-
 timq; per asperam arteriam, perq; leues ad
 de pulmonis arterias penetrando, eorū
 fontem deualtat, & huiusmodi quam miserissima
 mortis conditione pueros, infimos, puel-
 lasq; ad pubertate usq; tempus perimit, nec
 vno conciso, bicaput serpens iste quiescit;
 sed alios inde pueros contagiando, et huius-
 natuq; maiores aliquando iugulat, adeo ut
 familias integras perdat, haec est essentia, &
 infausa, huius morbi conditio, & quidem
 adeo pessima, ut Per illustrium Medicorum
 mentem confundat, & quanto ad vera
 praesidia indaganda Medici solent indagare
 perscrutantur, tanto sibi laborintica meden-
 stitia evadere videatur, morbus tunc in mis-
 eros pueros vehementem iram colligit; nos
 vero multis nocturnis exercitationibus pra-
 cedentibus, veram methodum hunc horri-
 bilem morbum profigandi, adiuvenimus, a
 vera eius essentia, & causarum cognitione
 selectar, & quidem fidissima experientia
 multis in agris confirmatam. Enimvero
 in pestilentialibus, & mortiferis morbis adin-
 venire methodum, & remedia, quae multis
 prosint, Sacra anchora nuncupari pot, aliq-
 quin si aliqui no periret pestiles affectus disci-

210. CONSULTATIO
 310. CONSULTATIO
 310. CONSULTATIO

210. CONSULTATIO

4 DE VICERIBVS SYRIACIS

nequit, quæ medendi methodus si exacte obseruetur, vobis honori, & vtilitati maxime erit, & vt gradatim in indagandis huius lætissimi morbi, essentia, & causis procedamus, vt inde felicitior in profligando morbo succedat euentus, ne dicenti mihi (Fratres amantissimi) mentis aures præbere vos tædeat.

QVOD MORBV S ISTE REVERA
 censetur. Caput Primum.

*Morbi vagantis antiquitas demon-
 stratur.*

NON est morbus nouus; vagans hæc mortifera lues, vt aliqui sibi persuadent, equidem postquam primus Parens irruit in uetrum, & calida eo tunc frigidis, & humentia sic-
 tis inter sese pugnare; aerisq; alterationes produci cepere, vt statim hunc morbum inter ceteras humanæ naturæ miseras ortum duxisse credo, nam vt per historias inuenio, vetustissimus hic morbus est; flagellum quidem quo Deus Omnipotens, vt refert Arætus; Barbaros filios Ægypti, & Syriæ regiones colentes continuo afficit. Fortasse modo in nostrum adeo animum, vt in quamdam cœnosam latrinam omnia prorsus confluxere flagitia, vt Omnipotens iuxta mor-

lib. I. cap. 9.

morbum hunc in nostram transtulerit re-
 gionem; & Barbarorum motenos tractet.
 Flagella enim Dei punientis, pestis, mor-
 bus, omnes pestilentes existunt. De hoc
 morbo: Aeneas Cappadotes vetustissimus
 inter Graecos Medicos, quivante Galenum
 floruit; & Aetius aperissime verba faciunt,
 sicca autem Minorus, Paulus, & alij
 Neque Angina morbus hic nominandus
 est; toto enim velo inter sese distant. An-
 gina enim, siue morbus sporadicus, siue pe-
 stilentialis sit, gutturis, seu faucium inflam-
 matio est, morbus autem, qui modo grassa-
 tur, vlcus sordidum, siue crustosum, seu
 sphacelosum consillarum existit; intercla-
 sio autem vltimam respirationi, & ciborum
 ingressui inferuendum, omnibus com-
 munitis est, licet etiam in genere materialis
 causa differantur, Sporadica etenim An-
 gina a sanguinea fluxione ad guttur, seu fau-
 ces, solam inflammationem constituyente pro-
 ducitur; hic vero a virulenta, ignea, pesti-
 lenti, contagiosa, erodente, & serpente
 materia progignitur. Illa particularem
 causam in cuiusque animantis individuo ge-
 nitam requirit; hic autem vniuersalem, nem-
 pe aeris vitium primario, humorum dispo-
 sitionem secundario exposcit; unde illa
 sporadica, hic epidemica affectio dicatur;
 illa morbus in aucta magnitudine quatenus
 phleg-

*Morbus hic non
 est Angina, &
 quomodo diffe-
 rant.*

phlegmon est tumor; hic morbus in soluta
 unitate cum deperditione substantiæ; qua-
 renus vltus est; illa non in florem agrotan-
 tium numerum perdit; ut plerumque enim
 conualefcunt; hic maiorem numerum ab-
 sumit; & ut plurimum quidem vitanda respi-
 rationi; & deglutitioni infensivæ acrim. strab.
 guriz. agr. exanimantur. Quod si mor-
 bus hic saevus pestilentiali Anginæ compa-
 retur, eadem ratione differuntur; licet in
 contagio, & perniciè simul confertantur.
N Equè Pests, trucoletus hic affe-
 ctus nuncupari potest, hinc mul-
 tos interficiat, aliosvè inficiat. Enim verò
 oculatissimi Medici id promerent. Reipa-
 blicæ pacem perturbare haud est, ad pestem
 enim constituendam duo hæc minime suf-
 ficiunt. Belusq; etenim scrutissime Pests
 cognoscenda; multas aureis hircis etaro-
 das conditiones, Medicorum, Sydis, Gale-
 nus descripsit; quæ à duobus locis, tam-
 quam à limpidissimis fontibus, quorum
 unus, in libro de Thoracæ ad Pisonem, et
 alter in procerum libri, primi Epidemiosum
 habetur; hoc intelligit quod Bilgini dixit
 Namque Pests, tanquam, & ipsa existat
 quædam Betus haud paucos interit, verò
 Civitates quoque totas, depassens, male
 conficit, quippe præsque quædam ægris ad cor-
 ruptionem prompta mutatio efficitur, &

Morbus Vagans
 Pests non est

* Pests condi-
 tiones que apud
 Galenum.

homines quum respirationis necessitate per
 riuoluntate stare nequeant, ipsi sunt aërem
 veluti venenum quoddam ad se per os at-
 trahunt, quod obtemperat Hippocratem illum
 publico modo admirandum laudo, qui uero
 illam in Aethiopia Græcos intuentem,
 non aliter curauerit, quam aëris mutatione,
 alterationeque, nè talis amplius inspiraretur;
 quum igitur agerent obrepente Aethiopia
 Vshonensis diffidit, non simpliciter li-
 gnum materiam, uero m. ferra, floresque
 iuuatissimos, ab inuocis ipsius esse consuluit,
 ynguoniamque pinguisima, & odorifera ipsi
 superfundit, ut aërem purum, homines in ma-
 li subsidium respirarent. hanc Galenus Pi-
 soni, Et iterum de peste in Epidemijs di-
 xit, [ubi multi uno morbo homines corri-
 piuntur eadem tempestate, causam illi at-
 trahere debemus, quod est maxime com-
 mune, & quo precipue omnes utuntur, id
 autem est, quod respirando atrahimus;
 Tunc enim victum cuiusque nostrum ne-
 quaquam in causa esse manifestò constat,
 cum morbus omnes iuxta attingit, tam iu-
 uenes, quam senes, tam feminas, quam ui-
 ros, perinde uinum, ac aquam bibentes, tam
 qui offam, tam qui panem comedunt, tam
 qui parum, tam qui multum laborant, ergo
 non fuerit victus ratio in causa, cum homi-
 nes quoque utentes in eundem incidunt
 mor.

...
 ...
 ...
 ...

b. Lib. I. Epid.
 in proemio.

...
 ...
 ...

3 DE VLCERIBVS STRIACIS

morbum] hæc Galenus; ex quibus mellifluis verbis, vtriusq; textus, veræ Pestis conditiones elicere possumus.

*Prima pestis condictio qua-
* Pests vndè dicitur.*

*clib. 4. cap. 6.
* Pests cur lues dicitur.*

Primò quòd pestis instar Beluz, non paucos, sed Ciuitates quoquè totas depascit, & re vera Pests, à * Pastsu, vndè pestilentia, seu pestilentia deducitur; quoniam humana corpora destruendo depascit, vt Isidorus c notat: Aliquando * pestis, lues nuncupatur, a luctu, quem in Ciuitate propter filiorum, parentum, coniugum, bonorumquè depopulationem producit; immò Isidorus luem, à labe originem trahere dixit; quia in subitam vitæ ruinam incidunt, qui pestilenti lue afficiuntur.

*Secunda pestis conditio explicatur.
d lib. de Theriaca ad Paphilianũ, post princ. & 1. de diff. feb. cap. 2. & 4.*

** Pests aeris Mors dicitur.
clib. 3. c. 6.*

Secunda conditio est, vt ab aëris corruptela, & inquinamento proficiat, id ipsum alibi d inuuit. Et quoniam aër vniuersalissima, & communis causa nobis est, quo respirando egemus, ideò ipso venenoso reddito, vt ferè omnes misere occumbant, & pauci à detestabili exitio evadant necesse est; etenim pauci sunt, qui propter in sex rebus non naturalibus errata, ad pestilentiam dispositi, haud sint, hinc Galenus assentiuntur (Philon Hæbreus * qui vocauit pestem aëris mortem;) Plutarcus, Ioannes Heurnicus: & lepidissime Ficinus; Pestem Draconem esse, ex corpore, aëreo formatum; contrahit per unum genus

genus venenum inspirantem, & salibi, vop
pporam quendam venenosam, in aere con
cretum, inimicum, quidem vitalem spiritum
vocavit.

Tertia Pests conditio illa est, ut multi
anno morbo homines corripiantur ea
dem tempestate, quia aer communis om
nibus cum sit, eo inquinato, & visoso, red
dito, omnes eodem morbo affici, necessario
consequitur, hinc alios morbos per Civi
tatem vagare, minime observamus, sed cum
his in hominibus vnus epidemicus, & per
niciosus morbus grassatur, id ante Galenum
Thucydides scriptum reliquit; post Galenū
Marsilius Ficinus, cum retulit, Communi
ter evenire solet, quod morbo tempore
nulla praeter pestem aegritudo appareat
quod si alia, & multiplex quidem appa
ruescit aegritudines, cum pestilentia, remi
tissis, & cessat; & Aristippus, & Mercurialis
in hac verba prorupit, Quicumq; teneban
tur, à principio terranis, vel aliquo alio
morbo, magna ex parte conuertebantur eo
rum morbi in pestiferos, immò aliquos fuisse
vulneratos, & vulnera ista conuersa fuisse
in pestem, ad ipsum, & Ingrassas, & Andrius
Gallus, & omnes de peste, scribentes con
firmare videntur, ratio enim est, quia spo
rades morbi ex aëris alteratione aliquando
fiunt, pestis vero ex ipsius inquinamento

f Tracl. de Pe
fle, cap. 14

Tertia Pests co
ditio, ut quomodo.
Peste vigente
cur nullus alius
morbus appareat.

* Peste deficien
te, apparent alij
morbi sporades,
& cur?
g De Peste Ve
neta.

h Tracl. de pesti
f Tracl. de pesti
* Sporades morbi
ab alteratione ae
ris aliquando fiunt

B gene

generatur; cum igitur in peste sporades morbi apparere incipiunt, certissimum signum esse aëris corruptelam fuisse emendatam, solumve alteratum remanere designat.

*Quarta Pests
conditio qua.*

Quarta tandem Pests conditio est, ut omnes iuxta attingat, tam iuuenes, quam senes, tam feminas, quam viros, tam qui offam, tam qui panem comedunt, perinde vinum, ac aquam bibentes, tam qui parum, quam qui multum laborant. Et bene quidem, quia pestis inclementissimè sæuit, neminiquè multam remittit; de hac de causa Regius Prophetà à Gad interrogatus, quod ex tribus in Terra sua elige- re voluisset, an scilicet septem annis famem, an tribus mensibus bellum, an vero tribus diebus Pestilentiam, Diuino numine factus, cum se nequè per bellum, nequè per famem, (quia Rex erat) Dei flagellum minime sentire cognouerat, Pestilentiam ob id elegit, ut se potenti Dei manui humiliaret, cum exceptionem personarum Pests haud habeat.

* Pests omnes
iuxta apprehendit

2. Reg. 24

*Morbus praesens
nullas habet pestis
condiciones.*

* Morbus praesens non respondet primæ conditioni, & cur?

Verum praesens morbus, nullis ex his conditionibus à Galeno descriptis, respondere videtur, non quidem primæ, quia ne diuis non totam Civitatem, verum nec dimidiâ, nec millestimâ partem hominû, sed puerulos paucos, & ex his ut plurimum cachochimos, vel male curatos exanimat.

Nec

NEG morbus iste secundæ Pæstis conditioni concordat; quia licet morbosa hæc lues ab æris vitiosa qualitate producatum; non dicitur tamen inquinamentum, & æris corruptelam, qualis in peste sequitur; nam licet modò morbus hic ab æris vitio proficiatur, puerulos tantum male afficit, grandiores tamen natu optima valetudine fruuntur, quod in pestilenti constitutione minimè observatur. Nec subterfuge volo, quod nò dum vigente peste, sed ea in regione ubi futura est pestis, Naturales, * Aves omnes, Vultures, Miluos, Corvosq; præcipuè, fugam arripere observant; id confirmat Thucydides dum ait. Validosq; mecum dictura argumento confirmant, quòd scilicet manifestus erat apium huiusmodi defectus, & nequè viscebantur usquè alibi; nequè circa tale quicquam, quod etiam lepidissimè cecinit Lucret.

*Nec tamen omnino terere illis salibus vlla
Compartes Auis nec vocibus sacra ferarum
Exibat sylvis, languent pluraque morbo,
Et moribantur, &c.*

Quod etiam describitur à Ficino, Iouberio, multisq; alijs pestis observatoribus, ut diffusius in nostro tractatu de peste dicemus. Equidem quòd de Ambus, id etiam de Canibus confirmari potest, qui propter acutissimam odoratus

Morbus presens non respondet secundæ Pæstis conditioni, & cur?

* Fuga Avium et præcipuè Miluorum, Vulturum, & Corvorum futura pestis signum.

*Quæstio 101
De peste
Capitulum 101
De peste
Capitulum 101*

* Canum rabies & interitus, signum propinquæ futurae pestis, & cur?

facultatem, & sympathiam, quam cum huius
 generis habent, prius corrupti, ac de
 luem persentiant, hinc secler obortum
 est, ut antè hominis pestem canes, iusque
 & interitus praepedant. De hoc enim signis
 mi testes sunt, Thucydides, Eustachius, Plin-
 ianus, Silius Italicus, Ovidius, Lucretius,
 & alij; reliqua modò multa alia, & theo-
 retologica signa, quae pestem antecedunt, eo
 loco demonstranda. Comigitur haec omnia
 neque antecesserint, nec hunc morbum
 sequatur, omnis de corrupto aëre, & per ob-
 sequens de Peste suspicio merito tollitur.

*Morbus praesens
 non respondet ter-
 tiae pestis condi-
 tioni, & quomodo.*

N Equè tertia pestis conditioni respon-
 det; quoniam non omnes homines
 hoc uno morbo afficiuntur, & eadem tem-
 pestate, sed aliqui pueri; alij autem homi-
 nis sporadicis afficitur, onibus laborant, quae
 naturam, & conditionem haud permittant
 ut in peste contingit, in qua si aliquis mor-
 bus sporadicus apparet, statim in pestilentem
 naturam convertitur, ut superius dictum est.

*Morbus praesens
 non respondet quar-
 ta pestis conditio-
 ni, & cur?*

N Eoquidem quarta pestis conditioni
 respondet, quia non omnes in aëre
 eunt, licet enim ex pueris, tam de pau-
 peribus, quam divitibus, tam bene, quam
 male comedentibus verificari possit, &
 ideo hoc modo morbus pestifer dici va-
 leat, non omnes tamen homines, tam iu-
 nes, quam senes, tam viros, quam feminas
 attrin-

Artis... in f... ma... Bolim...
Basis... Morbus...
non...
S...
mitis...
tem...
his...
his...
nato...
f...
puer...
num...
tagium...
raro...
de...
da...
de...
de...

Non morbus, communis simplex, seu popularis, vel vulgaris, morbus hic esse potest, quoniam non omnes omnesque aetatis homines, sed pueros attingit si erentis communis morbus, cum a communi causa proficiscatur, hoc est vel ex aëris vitio, vel ex aquis corruptis, vel ex pravis cibis, ut in Annona contingere solet, tamen omnes afficit, quod hoc in morbo minime observatur.

Morbus hic non est, et omnem aetatem, sed est vulgaris, et morbus totius mundi videtur, in hispidis tunc nemp...
quod si veritas horum vni praesens morbus concordet...

Non est morbus Epidemicus, neque ulli generi...
Epi-

Morbus hic non est morbus popularis simplex.

Morbus hic non est morbus popularis simplex.

* Morbus communis triplici modo fit.

Communis morbus quoque duplex dicitur.

Morbus praesens cur non est morbus Epidemicus.

* Morbi Epidemici diuisio qualis.

* Morbus Epidemicus simplex ualis.

Epidemicus enim morbus multiformis, & diuiditur, in simplicem scilicet, & pestilentem.

Morbus Epidemicus, vel Epidemicus simplex, ex aëris alteratione secundum manifestas qualitates fit, nempe quod aër, vel nimis calidus, frigidus, humidus, aut siccus existat, unde malignitatem quamdam acquirit; quæ ut alteratio, vel a temporum mutationibus, tempestatibus diuersis, Cælorum; Planetarumq; motibus, & aspectibus proficiscitur, hæc enim excessus in aëris qualitatibus; eiusq; indiuidui dispositos humores viciat, ob idque vnius morbi generis agrotantium multitudo producit; sed ex varijs vicariis humoribus, iuxta particularem indiuidui dispositionem, & errata in sex rebus non naturalibus, variâ insurgunt symptomata, & non quidem in omnibus eadem, ut in peste; de hac Epidemiali constitutione Hippocrates, in Epidemijs, varijs in locis vberissime verba fecit.

Morbus Epidemicus pestilens, qualis.

Morbus epidemicus pestilens, ab inquinamento, & venenositate aëris generatur, unde aër ipse in qualitatibus, & substantia viciatur, hæc morbus vnicus in omnibus sic eadem seruans symptomata. Aër enim sua venenositate, agens validum, cum sit, corporis humores corrumpit, in suisq; naturam viciat; hæc ab vna, eademq; causa, vna officina, vnus affectus, eademq; sym-

in his moribus hominum mortem, & confu-
giam contingere necessitas, aut saltem per-
iculis non contemptendis. Auctoribus subdicitur, in venenosis

Venentibus pestilentis, & venenosus Epidemius morbus, inter non contentendos. Auctoribus subdicitur, in venenosis scilicet ab occulta proprietate, & à tota, ut aiunt, substantia, vel in venenosis à manifestis qualitatibus, à eisdem substantia vitiosis bene à nota substantia Epidemicus morbus venenosus, vel à Deo immediate immittitur, vel à Diabolo, Deo ipso permittente insicitur, ut intractatu de peste probaturi sumus. * Hæc enim pestilentia solo mortalitatis circumprehenditur, quoniam neque per Astrologicam, neque per Astronomicam facultatem, neque per temporum naturalium actiones, & constitutiones, venenositas hæc in aëre cognosci valet, sicut fuit pestilentia illa, David regnante, ut superius dictum fuit.

Epidemicus postea morbus venenosus à tota substantia non tamen à Deo immediate immittitur, sed dedit enatus, quatenus virus huiusmodi occulta proprietate in aëre imprimitur, nullam analogiam cum humoribus admittens, sed de lateria, & claudens venenositate, vitales spiritus, caloremque nativum resolvit, unde repente homines sua naturalia impia exercentes moriuntur,

Morb. epidemij pestilentis subdistinguo qualis.

* Deus aliquando immediate pestis causa est.

* Diabolus, Deo permittente, causa pestis esse potest.

* Pests à Deo per occultam proprietatem orta, quomodo cognoscatur.

Pests à tota substantia non immediate à Deo immittitur; qualis?

* Pestis cur aliquando cum febre, aliquando sine febre interficat.

* Venenositas cur non eodem tempore, omnes enecat.

lib. 9. Epid. 1. 2.

Morbus epidemicus venenosus ab aeris & illo, quibus...

vinum non pabois pestilentis, obferuatur. est id eundem proles humana absque febre multoties, cum febre, tunc non sine exitum aut, iuxta caloris naturam, spiritum, coeditque roboris cum veneno, resistantia. Et enim quando coeditur, & spiritus veneno non resistunt, aliquando necesse est intercidit ducta, unde febris emanat, & venenosa agens potissimum cum eo, citissime tandem vincit, & hominem perimit quando veno venenatum (præ naturam) coedit, caloris, & spirituum, impotentia, nullam in diuonibus passit, resistantiam, non enim vitales spiritus naturaliter maior emulso luendo, vitamque absque febre accipit, de hac epidemici oculi stipulatione, & illi propter hoc opinio locum est, hanc veneno, & substantiam aeris venenositas, & materiam infortuata a suo imperio fluxu pro dicitur, ut suscipiantur nos dicitur.

Morbus epidemicus venenosus, ipsi a discantia, aerisque vitio, & in quatuor, & substantia pro gignitur, nec lassit, & quæ, necesse non omnia facultate, & tempore, fratribus, scilicet, & tempore, & mathematicis, & inundationibus, illi que, & causis iniquitatem unum, huiusmodi imagine, producentibus facit digno, & tunc, enim, epidemias constituto cum, humores analogis admittit, atque manifestis cana, & febribus, se ostendit, hinc, tubonaria, pestis, pleuritis,

peripneumonia, Angina, Dysenteria, Paraplegia, Infania, Coecitas lethalis, & alij pestilentiales, morbi contingunt, de quibus uberimè Hippocrates in Epidemius uersa fecit. Hæc de Epidemico morbo à Quibusdam celebrioribus Doctoribus fidissimè collegimus. Ex quibus clare patet, hunc morbum * affectum, verè epidemicum morbum à nuncupari haud posse, nisi improprie, nam si huius nominis (epidemia) etymologiam callemus, quisq; facile dicta nostra ueriora esse cognosceret; dictio namq; * Epi, græcè; id est supra y fona; & demòs; id est populum; unde Epidemius, seu Epidemius morbus ille est, qui supra populum aduenit; hinc popularis morbus etiam nuncupatur, ideoque populum uniuersum afficit; quia uniuersalem; omnibusq; communem, & familiarem causam admittit; nempe aërem à malo celorum influxu vitiatum. Ob idq; morbus iste, necdum uni, uerùm plurimis regionibus extendi potest; habet etenim plurimas conditiones epidemicus morbus; ut à Galeno colligitur; nempe ut multitudine vno morbo eandem temperare laboret; & huiusmodi homines non vni conditionis sint; scilicet pueri magis, quam iuuenes, magis mulieres, quam senes, magis mulieres, quam viri afficiantur; sed omnes iuxta attingat; tam iuuenes, quam senes,

* Morbus præes non est verè epidemicus, nisi in propria & cur?

* Epidemia etymologia, vnc. 62

non dicitur
epidemicus
sunt, dicitur
sunt

non idem
epidemicus

1 lib. 1. de morb. vulg. in proam.

non dicitur
epidemicus

C

tam

in feminas, quam viros, ut ex Galeno habuimus, ex eius verbis certo cognoscitur, syriaca vlcera verè, & propriè epidemicum morbum minime esse, cum pueros tantum, inficiant, & iugulent, rarissime verò grandiores, & per consequens, nullis ex morbi epidemici subditiſionibus antè dictis concordant.

*Mobus præſens
cur non eſt morbus
endemicus?
* Endemicus morbus
quis?*

** Endemicus morbus
qua ratione differat
ab epidemico?*

** Morbi endemici
cauſſa, quæ?*

*in lib. de aere,
aquis, et locis.*

NEC morbus iste refractarius, Endemicus nuncupari potest, etenim endemicus morbus ille est, qui cuiusdam populæ, alicuius regionis proprius est, unde à Latinis Patrius, Vernaculus, sed Regionalis dicitur, ut sunt Hispanis struma, Aegyptijs Elephantiaſis, & ſimilibus. Hic enim morbus, licet ab aëris vitio producatur, ab epidemico tamen differt, quia ille ab aëris vitio, concurrente tamen ſemper infortunato celorum influxu, producitur, hic verò licet eodem modo generari poſſit, non ſemper; aliquando tamen, Aliquando etiam à ventis regionem illam dominantibus, autemq; aliquam malam illuc deferentibus, vel ab aliquo maligno vapore, à terra, à baratro, à caverna aliqua, in aërem continuo eleuato, vel ab aquis corruptis, vaporem malam aëri communicantibus, vel à cibis mali ſucci, quibus illius regionis populi affiduo veſcuntur, generari ſolet. De hoc morbo diſſe Hippocrates locutus est;

est; quod si talis endemius morbus est, morbus utique Strangulatorius endemius esse non potest, quoniam nõ vni regioni, neque nostræ proprius est; sed in dies grassatur, & modò vnâ, modò alteram regionem, & Ciuitatem infestat; quod si endemius Græca locutione in populo dicitur, (nã, cui dicitur) in demos id est, populo, in populi scilicet morbus tamen hic vagans, non in populo particulari; sed varios populos, varias Ciuitates, multaq; Regna infestat.

NEquè sporadicus morbus nuncupandus est, cum, * sporades morbi, seu sparsi, omnibus homines haud sint, neque eadem in omnibus pariant symptomata; etenim * a particulari variato humore in quolibet individuo; ab erratis in sex rebus non naturalibus genito, proficiscitur; vt videlicet in Soerate pleuritis biliosa erit, in Plarone sanguinea; in Lucretio pituitosa, & in Lilio melancholica. Et licet omnes pleuritide labores, non tamen eadem erit, eisdem symptomatibus associata in omnibus; sed quælibet sua symptomata inducit, iuxta peccantis humoris naturam: At truculentus iste morbus, quos apprehendit, eandem seruans naturam, eademq; symptomata afferens cõmunis omnibus obseruatur.

ERit igitur morbus iste Syriacus improprie Epidemicus, & quidem sub epi-

C 2

demi-

* Endemici morbi etymologia qualis.

Morbus præsens cur non est morbus sporades?

* Sporades morbus qualis?

* Sporadici morbi causa qualis.

*Morbis præ-
ibus conditio-
bus epidemicus
notest.*

*n. 3. de Crisibus
cap. 3.*

etiam si repugnans, ut venenosus, malignus, & contagiosus; Epidemicum dicimus in proprie, quia, ut probauimus, verè Epidemicus non est, sed quia multas de Epidemico conditiones admittit, & nam & pro sua causa vitiatum aërem habet, & eadem tempestate morbus idem, & pueros iuxta attingit, & nouilunio, & plenilunio magis exacerbatur, & multis in pueris Epidemicorum morborum more sese ostendit, ut etiam tempore pestis obseruatur; quo in tempore coniunctionis, & oppositionis lunæ, ut Galenus notat violentæ sunt aëris mutationes, & per consequens virulentiæ illa in aëre sopita, & priuata, agitur, inficiturque.

Addimus etiam quod in sublimioribus partibus sive habitacionibus magis infestat, ex quibus morbum hunc, vitiatum aërem causam habere, certo colligimus, quod ubi epidemica conditio est, ut de Epidemicis affectionibus scribentes omnes astruunt, sed quia pueris totiusque magis, & non omnibus, tæcè non verè Epidemicus est; postea venenosus, & malignus, quia plurimos pueros ocissime suffocat.

Contagiosus tandem, ut clarè pater, sed non contagio fœmitis, non contactus; sed parum ad distans; per halitum enim ore inspiratum inficit. Quid sit contagium modo differere præsentis necessitatis non est;

est: dicitur in nostro discursu de preseruatione contagiosi morbi, satis superque diximus.

QUO NOMINE MORBUS HIC

nuncupandus venit. Caput II.

Refractorium hunc morbum Auctores non contemnendi, omni ingenij solertia, omniue mentis acie considerantes, ei nomen indidere, aliqui pestilentialem Anginam,

aliqui morbum gulae, alij anginosum carbunculum, quatenus instar carbunculi crustam gignit, alij aphtas malignas, alij ignium gulae vlcus (adeo enim ex hoc vlcere puerorum gula exardescit, vt miseri ignem ex ore inspirare videantur) alij Feripnum vlcus, alij tandem Chironium vlcus vocant, quatenus videlicet rebelle hoc vlcus, medicamina omnia spernat, vt tempestas nostra, ad eius curationem, auxiliari manu, & medicamentis Chironis eget.

Sed re vera indita haec nomina, quid esse rei, haud explicant: nam qui grassantem hunc morbum (quatenus suffocatione pueros, vt plurimum exanimet) pestilentem Anginam nuncupant, non animadvertunt qui-

quidem, toto celo huiusmodi affectus inter se se differre, nam licet ambo vias respirationi inseruientes intercludendo, suffocent; essentialiter tamen differunt; cum Angina (Galeno docente) gutturis, seu faucium inflammatio sit. * Inflammatio enim tumor præter naturam est, à fluxione sanguineæ genitus; hic autem affectus, vlcus tonsillarum est, vlcus enim tumor præter naturam non est, vt Phlegmoni; sed cum Galeno p continui solutio ab interna causa ex erosione proueniens, ad * differentiam vulneris, quod licet continui solutio cum substantiæ defectu, sicuti vlcus existat; à causa tamen externa, siuè incidente, siuè contundente sit. Itemq; pestilentialis angina, cum phlegmon cachoete gutturis, seu faucium sit, morbus ob id duplex, in aucta magnitudine, scilicet, & in intemperie. Hic autem morbus, cum vlcus tonsillarum cachoete sit, triplex etiam morbus existit, in soluta vnitatem videlicet cum deperditione substantiæ, in intemperie ratione inflammationis vlcus ambientis, & in aucta magnitudine ratione ipsius inflammationis, viam respirationis, & deglutitionis intercludentis. Qui morbum gulæ dicunt, genericè, & equivoçè loquuntur; qui verò anginosum carbunculum appellant, non vniuoco nomine vsi sunt; quia licet sub forma carbunculi aliquan-

o Primo de locis affect. c. 6 & 4. eiusd. c. 3. & 4. aphor. 34. & alijs in locis.

* Inflammatio in quo differat ab vlcere.

p lib. de caus. morb. cap. ult. de consil. art. c. 6. lib. 3. meth. c. 4. & 4 meth. c. 1.

* Vlcus in quo differat à vulnere.

quando appareat, non tamen semper, sed vñ plurimum sub forma sordidi vlceris ostenditur. Qui malignas aphtas hunc morbum nuncupant, mentis oculos nocturnos admittunt, cum communis Galeni, & Celsi, & Aetii, & aliorum extet sententia. Aphtas parua vlcera, externam oris superficiem, oblidencia esse; istius autem morbi vlcera profunda, lata, sordida, & crustosa, tonsillarum, & columellæ sunt. Qui ignominium nominant; poërice loquuntur. Qui tandem vlcus Chironium, metaphoricè id promunt.

Sed ex Auctoribus nemo peculiare nomen morbo huic magis indidit, quam Aetius, & Areteus Cappadoces. Aetius enim hunc morbum vlcera crustosa, pestilentialia tonsillarum nominat; quæ denominatio licet bona sit, & per crustosa vlcera, & ea, quæ crustam habent, & sordentia etiam intelligat; rigorosè tamen omnia, quæ hoc in morbo obseruantur, minime comprehendit.

ARetius postea magis appositè morbo huic nomenclaturam præbuit, appellauit liquidem morbum huic Syriaca, & Aegyptiaca vlcera, quare nus endemicus, & patrius morbus illarum regionum existat, & dum morbum hunc ita nominat, omnia, quæ sunt illi propria explicat: etenim in Aegypti, & Syriæ Regionibus, hic morbus

ton.

q de compos. med.
per loca, cap. 4.
r lib. 2. cap. 1.
f lib. 8, cap. 39.

t lib. 2. serm. 4.
cap. 46.

u lib. 1. cap. 91
* Verum nomen
istius morbi,
quale.

confillas aliquando sub forma carbunculi, aliquando viceris sordidi, lati, caui, & ser-pentis; aliquando cangrenosi, sphacellatiq; viceris pestilentialiter infestat. Hæc quidem veritas magis effucescit, morbi Gallici exemplo, quæ ita * nuncupatur, quatenus Galli, vt inquit * Fracastorius, dum sub Carolo Rege Neapolitanum Regnum be-cupabam, luc hac fuerint primitus infecti, vnde morbi Gallici denominationem ac-cepit, qui morbus, quæue hies varijs modis * humanum corpus obsidet, modo chin-articulos, iuncturas, ossiumq; periostia in-vadens, articulorum dolores, periostiorum cruciatus parit, aliquando in vlcera crusto-sa, & lata totius corporis erumpit, multoties pudendorum cariem inducit, Gonorrhæam virulentam generat, dolentes strumas pro-ducit, morpheam, & depilationem causat, ragades gignit, ossa cariat, bubones extu-berat, multaq; alia, quibus Syphillide affecti afficiuntur, quæ tamen omnia breuiter sub morbi Gallici nomine includuntur; ita dem sytiaca vlcera dicimus, varios modos, qui-bus illis in Regionibus, & in nostris modo, morbus hic humanum genus insultat, vnicò verbo explicamus.

* Morbus Gal-
licus vnde dictus.
x lib. 2. cap. II.

* Morbus Gal-
licus quæ sym-
ptomata pariat.

**MORTIFERI HVIVS MORBI
causæ, exploduntur. Caput. III.**

NON equidem miror si hucusquè morbus iste incurabilis, & immanis existat, cum vera eius causa adhuc cognita minimè sit, qua aberrata, manca, & inutilis curatio necessariò contingit. Videamus igitur quèsò de huius morbi causis Scribentium nonnullorum sententias, antequam veram propalemus.

Confugiunt aliqui circa causarum assignationem, ad particularia quædam Astra: dicunt enim hunc morbum fieri, quando Mars, & Saturnus, prius in signo Tauri commorantes, transeunt postea ex Tauro signo ferino ad Geminos, signum humanum, & puerile, vndè pueri molestiam consequuntur, at verò in gula afficiuntur; quia Taurus est quoddam signum secundum corporis membrum, nempe collum respiciens. Quæ assignata causa multis modis vana, & inutilis est, quia si verum est, Solem, Lunam uè diuersis sub temporibus, signa Zodiaci omnia percurrere, sic etiam Planetarum cursum semper fieri, necessariò

Causa morbi huius ad astra particularia cur referenda non est.

D con.

consequitur; hoc in nostro Emispherio cō-
 tigisse multoties, Martem, & Saturnum, in
 Tauri signo commorasse, & à Tauro ad Ge-
 minos transigisse, & tamen pauci sunt anni,
 quando nostris in regionibus, morbus hic
 debacchari incepit, adeò vt morbus nouus
 ab omnibus nuncupetur; licet nouus haud
 fit; vt superius probatum est. Secundò
 quando hac in nostra Ciuitate affectus hic
 ortum duxit, huiusmodi signorum prædo-
 minium minimè erat. Tertio pueros solum,
 & non ætate prouectos lue hac inquinari
 conspiceremus: quod contrariò euenit, cum
 & grandiores hac labe affici videantur, licet
 vt plurimum pueri. Quarto * tandem, non
 possum non ridere, huiusmodi Doctores
 totam vim causæ Astris immediatè referre
 considerans; licet enim Cæli, & Astra, in
 hæc inferiora influant, non immediatè qui-
 dem, sed mediatè per aërem nempè influ-
 unt; quatenus aëri ipsi malos influxus com-
 municent, eiusq; temperiem discrasiano,
 malam qualitatem producant; qui postea
 aër necessarius nobis, & contiguus, dispò-
 sitis corporibus, malam illam qualitatem
 impartitur, humores contaminat, morbosq;
 progignit; hinc fit, vt vitiatus aër imme-
 diatè corpus malè afficiat, mediatè tñ Astra.

* *Astrorum in-
 fluxus, cur im-
 mediatè corpora
 non afficiant?*

Aliqui tanquam potissimam huius
 morbi causam, capitis destillationem
 assi.

affignant, adeò vt in cerebro, tanquam in
 minera, materia acris, mordax, venenosa,
 & contagiosa congeratur, qualis ad huius-
 modi vlcus pestilentielle constituendum re-
 quiritur, concurrente tamen mala aëris
 qualitate, * Sed nescio quomodo veneno-
 sa hæc aëris lues, cerebri robur discrasiare,
 & venenosam hanc, erodentemq; materiam
 absquè ipsius cerebri læsione generare va-
 leat? Etenim ab istius materiæ venenosæ
 congerie, cerebrum ipsum non inflammari,
 & sphacelari quid obstat? si à quacumquè
 fluxione, & humoris raptu cerebrum afficitur,
 quomodo ab huiuscemodi humoris
 congestione non læderetur? Plurima enim
 exempla, veritatem, hanc ostendentia in
 medium adducere possem; sed vnico tamen
 vtar, quod de Clazomenio y Hippocrates
 retulit [Clazomenium (inquit) qui iuxta
 Phrinichidai puteum decubabat ignis inua-
 sit, & primò illi caput, collum, & lumbi do-
 lebant, statim surdus effectus est, somnis
 carebat, præcordia in tumorem attolleban-
 tur, contentio parua, lingua arida, die quar-
 to de nocte desipuit, quinto cum labore
 omnia ingrauescebant, deiectiones ab ini-
 tio ad diem vsq; decimum quartum multæ,
 tenues, aquei coloris, subdit deindè, septi-
 mo decimo iterum tenues, secundum
 vtramq; aurem tumor cum dolore, nulli

D 2 erant

* Huius morbi
 causa, cur non
 sit capitis destil-
 latio.

y primo de morb.
 vulg. com. 3. tex.
 27.

erant somni, delirabat, crura illi dolebant, & ea quæ sequuntur.

Verùm res Clazomenij non sicco pe-
de examinanda venit. Scire etenim
conducit, Clazomenium non fuisse morbo
sporadico, sed Epidemico affectum, & qui-
dem illius tempestatibus ab Hippocrate de-
scriptæ in qua totus annus humidus, frigi-
dus, & aquilonius fuit, ubi, ut Galenus no-
tat, aër de naturali deflexerit temperamēto,
& vulgares morbos progeniit, multosue
infirmos induxit; inter quos fuit Clazome-
nius, qui à primis diebus in tot, tantauè sæ-
uissima incidit capitis symptomata, in quo
doctissimus *b* Mercurialis hæc notat, cuius
talia sunt verba. Putredinis verò focum ha-
buisse in hypochondrijs, atque etiam in ip-
so capite, quod antè debile extitisse suppo-
suimus, symptomata illius graua docue-
runt, etenim dolor capitis, colli, surditas,
atque vigiliæ, haud aliundè potuerunt ita
subitò, & impetuose proficisci, quàm à ma-
teria morbifica in cerebro putrescente, si-
mulq; & membranas, & neruos lædente; nec
non aurium, siue meatus, siue aërem im-
plantatum violare * nam qui fiunt dolores,
& affectus in capite per consensum, id ha-
bet, ut non sint perpetui, neque continui,
quemadmodum luculenter docet Galenus
primò de locis affectis, at in Clazomenio
non

*z. lib. 1. epidem.
comm. 2. tex. 5.*

*a In comment.
c. 14. d. 112.*

*b Historia 10.
prælectionum
Pisan.*

* *Capitis dolor
perpetuus est si-
gnum læsi capitis
per essentiam.*

non solum fuere continui, verum etiã in dies magis acerbiores vsquẽ ad vndecimam enasere, & quod grauius apparet, alui fluor, qui debebat prodesse, si fuisset per consensum, nec abstulit symptomata, nec leniuit. Hęc Mercurialis.

C Vi sententię addo etiam, veritatem hanc, parotidarum post aures 17. die extuberantiam confirmasse; * qui post aures tumores à materia ex cerebro, siuẽ expressa, siuẽ expulsa proficiuntur.

* Parotides quo modo fiant.

Considerandum insuper in Clazomenio, cui in cerebro putrescentis materię focus inerat, à primis diebus se in ardentissimam febrem ignem appellatam ab Hippocrate pessimaq; symptomata incidisse, quę postea putrescens materia ad proprium emuntorium, nempè post aures, à cerebro expulsa quidem est. * Omnis ex his igitur colligimus, materię maleficę congestionem in cerebro, læthalia symptomata inducere.

c loco citato.

* Materię maleficę congestio in cerebro læthalia symptomata inducit.

Verum enim verò * cerebrum læsum, irritatum quali, vel oppressum quanto, sese sibi nocuo exonerari cupiens, illud quidem exprimere, vel expellere ad proprium emuntorium, vt plurimum non desinit, vt in peste etiam obseruauimus, quando videlicet in cerebro pestilentis materię focus extiterat; aliquando verò cerebri facultatem expul-

* Materia collecta in cerebro ad proprium emuntorium, vt plurimum, expellitur.

30 DE ULCERIBVS SYRIACIS

* *Materia defcendēs à cerebro cur non ſemper unam partem peſtat?*

d *Primi epid. comm. 2.*

* expultricem irritari, vel opprimi admodū contingit, vt peccantē materiam regulare, & ad emuntorium proprium dirigere nō valens, ad alia debiliora, & ſibi ſubiecta loca transmittat, & non quidem ſemper vni determinatæ parti, nam ſi vni infirmo ad fauces, alteri ad palatum, alteri ad oculos, aliaq; loca materia deſtillans recurrit, vt re vera ea in tempeſtate ab Hippocrate deſcripta clarè colligitur; etenim ab intemperato aëre hominum cerebrum debilius prius redditum, vitium contrahebat, maleficam poſteà materiam congerebat, indè putredinis focus erat: nec non cū per ſe patiebatur, cupiens tandem ſe exonerare, ad emuntorium, vt in Clazomenio; vel ad alia loca ſibi ſubiecta, & debiliora materiam morbificam expellebat. Aliquibus enim in eadem conſtitutione in oculis decubuit materia, & dolorificæ, humidæ, & crudæ lippitudines manare cepere, vt in textu 6. eiufdem libri colligitur: in aliquibus deſtillabat nocuus humor ad muſculos; & neruos, & conuulſione, maximeq; pueros ab initio tentabat; vt in textu 23. habetur; in aliquibus materia illa venenofa ad pulmones deſtillans ferinas tuſſes progignebat, vt in textu 31. deſcribitur: quibuſdam in articulos, in coxendicem præſertim materia illa decurrebat, vt in textu 38. exprimitur; & ſic

& sic luce ipsa clarius liquet, destillantem à capite humorem, semper partem vnam minimè inire.

Renertamur igitur vnde nostra fluxerat oratio, in hoc igitur morbo, cerebrum nõ primariò læsum videtur, vt venefici humoris destillantis ad fauces, focus constitui possit; quoniàm à primis diebus ægroti in ardentissimam, febrem deterrimamq; symptomata nõ incidunt; in quæ Clazomenius, alijquè epidemialis illius constitutionis ægroti delapsi sunt, sed vt plurimum, morbus hic,* vel absquè febre, vel cum leuissima incipit, perquè duos, tresuè dies raucedo, atquè asperitas quædam leui cum inflammatione coniuncta apparet; quæ pedetentim crescens, vlcus constituit, indè febris, & symptomata adueniunt, qualia suo loco dicemus. Secundò cacoëthe vlcera in morbo hoc, partem vnam semper exercent, Tonsillas nempè, quasi cerebrum alia loca haud admitteret, vbi noxiam materiam trasmittere valeret, ac si voluntatis nuru procederet, & quasi particulas illas semper afficere vellet; sed res ita minimè se habet, quia à cerebro noxia materia in infernas partes descendens, in debiliorib⁹ locis decumbit, atquè recipitur; hinc non semper ad paristhmia, sed in alia etiam loca debiliora, recurrere deberet, vt probatum est;

Quæ

* Morbus hic aliquando absquè febre incipit.

e Tcx. xi. eod.
lib.

Quæ etiam veritas confirmatur, ex constitutione Epidemiali, tertio epidemiorum, commento tertio; vbi videtur expressè, in quibus ora aphtis vitiata fuere, febris ardens, & phrenitis præcessere, nam vt Galenus notat, Phrenitis, à materia biliosa, málifica, caput petente generabatur; quæ indè in os descendens, malignas Aphtas producebat. Hinc notandum, caput prius læsum esse phrenitide, & aphtas ortum ex indè duxisse, quod in hoc morbo haud obseruatur. Causa ergo, pestifera hæc vlcera in Tonsillis constituens, non materia à cerebro primitùs descendens, sed indaganda aliundè venit; potest tamen cerebrum ratione vicinitatis ad locum affectum humorem fouentem coniunctam causam transmittere, sicuti, & cæteræ corporis partes.

Aliqui, causam syriaca vlcera producentem; à toto prouenire arbitrantur, quatenus venefica; prauaque illa materia ab aère vitiato per venosum genus transpirante; massamq; sanguineam contaminante, generetur; qui corruptus, igneus, & septicus humor, indè à natura ad tonsillas transmissus, pestilentielle vicus progignat.

* Causa produ-
cens hinc offe-
dum est non à
toto prouenit.

Quæ * opinio inculta nobis videtur, etenim à Galeno, omnibusuè sancitum quidem est putrescentem

* in

* in corpore materiam, generari non posse; quæ febrem statim haud inducat; & tantò validiorem, quantò putredo in venis congenita in se prauitatem obtineat, ex quo manifestò colligitur; febrem prauam, & continuam primò accendi debere, vti in alijs epidemialibus constitutionibus obseruatur. Verùm cum morbus hic dñrus, absq; febre, vel cum leuissima, vt plurimum incipiat, meritò causam ab interno haud prouenire arbitramur.

Quod * si materia illa virulenta in venis congenita, ad tonsillas influat, cum animata non sit, ab intrinseco ob id sui ipsius motu influere nequit, sed quidem à natura, & quantò, & quali irritata ad extima, debiliora, & à visceribus distantiora loca expellitur; vt in bubonaria peste, variolis, alijsq; obseruatur; vel saltem natura quantam, qualemq; materiam impulsam regulare nequiens, ad debiliores partes depellit, quæ ab accurato Medico assignari minime possunt, sicuti, in hoc morbo, de tonsillis assignant; eo quia * natura, vt diximus, intellectus lumine, & discursu minime operatur, sed intrinseca virtute omnia ad sui ipsius conseruationem optimè molitur; hinc quæ bona sunt appetit, & attrahit, quæ uè sunt mala expellit: hinc quæ sunt sibi analoga, & familiaria in sui substantiam,

E con

* Putrescens materia in corpore, statim genita febrem parit.

* Humor fluens cur per se non mouetur.

* Natura in expellendo noxium humorem quomodo operatur?

conuertit, quæuè sibi contraria sunt minime amplectitur, stirpium more, quæ à terra succum sibi familiarem pro earum nutritione alliciunt, & non sibi proportionatum respuunt. Natura igitur quando noxium humorem expellit; virtute quidem intrinseca expellit; * hac tamen intrinseca lege, vt quando dominium supra materiam peccantem habet (tunc * enim pauca, & benigna, vel concocta est) eam ad naturalia loca circumferentia, iuxta materiæ dispositionem expellat, nempe, quando materia * icorosa est, quia tenuis, & leuis est superficiem suapte natura petens, per cutim expellitur; * serosa deinde materiâ, si in venis cutaneis maior portio superfluat, calore videlicet ambientis aëris attracta, vt in æstate contingit, per sudorem eam euacuat. Si verò in centro, magnisq; venis, maior eius portio conseruatur, vt in hyeme præ aëris ambientis algore cutim constipante contingit; eam quidem per vrinam expurgat; hinc factum est, vt * æstate plurimum sudemus, minus uè mingamus, * hyeme verò lotij plurimum, sudorifici humoris minimum emittamus. Sic natura humores cæteros, si per canales intestinis respondentes dispositos admittat, per intestina quidem expellit; & eadem ratione ad emuntoria, aliaquæ; ad expurgationem destinata loca se habet: & hac

* *Natura bene operans quod materiam peccantem expellit.*

* *Natura quando materiam dominatur.*

* *Humor icorosus per quam viam naturaliter expellitur?*

Humor serosus per quam regionem naturaliter excernitur?

* *Æstate cur magis sudamus, quàm mingimus?*

* *Hyeme cur plurimum mingimus, quam sudamus.*

hac ratione Galenus, expressè Medicum, in operando oculatissimum esse debere docet, nè fortassè naturæ actionem impediatur; nescit enim (dicebat ipse) Medicus quæ viâ natura causam morbificam excernet, vt si fortassè per sudorem causam peccantem ad expulsionem dispositam habeat, & in consulto Medicus pharmacum instituat, tunc naturæ benè operantis actionem, non sine maximo agrotantis discrimine, impedit; natura igitur optimè operans, morbificam causam, per loca sibi destinata, euacuat.

Quando vero * natura, symptomatice operatur, in errorem incidit, vel quia copia opprimitur, vel mala qualitate irritatur, vel ambabus afficitur; eo enim tempore causam morbificam mouet, quam postea præ sui copia, & mala qualitate regulare nequiens, & malum succedit; transmissionem nempe peccantis materię ad loca non destinata, nobilioraque membra; vnde pessima accidunt symptomata; in quo motu symptomatice, * natura, cum morbificæ causæ subiaceat potius, eam determinatæ vni particulæ transmittere non valet: nam si hoc esset, dominium supra causam admitteret, eamque, non ad membra sua valetudine fruentia transmitteret, sed ad canales, ad excrementorum

* Natura quæ ratione symptomatice operetur.

* Natura in actione symptomatice cur non potest ad determinatam particulam materiã expellere.

* Natura in
actione sympto-
matica quomodo
procedit?

corporis euacuationem delinatos depelle-
ret; verum enimvero in symptomatica eius
actione hoc modo procedit. Natura * hu-
moris peccantis fatcina oppressa, vel mala
qualitate veluti ab acutissimis calearibus
puncta, & irritata, sese exonerare, atque à
stimulo illo molesto vindicare cupiens, il-
lamq; causam, tanquam sub onere pressa,
regulare non valens; ad partem viciniorē
transmittit, pars illa vicina robur habens,
haud recipit, sed illam ad partem sibi pro-
pinquiorē impellit; vnde ab vna, in aliam
partem morbifica causa repellitur, quo-
usq; pars aliqua debilis adinueniatur, in qua
ipsa recipiatur; & nouum cōstruat affectum,
hinc in actione symptomatica, naturam,
suo nutu non posse peccantem materiam
ad vnā determinatam particulam remitte-
tere, clarius liquet. Hæc etenim veritas,
exemplo constitutionis illius ab Hippo-
crate descriptæ, Sole fulgidior apparet: vbi
præcipuè, à textu octauo, vsq; ad trigesimū
secundum, totum annum austrinum,
& lenem fuisse innuit: & ante Ver, cum fri-
goribus, atrocissimum, & lethiferum affe-
ctum apparuisse, per totum Auctunnum
quidem perdurantem; in quo ardentissima
cum febre, lethalius symptomatibus con-
iuncta, sacer ignis frequens, multosq; in-
terimens erumpebat; erat enim sacer ignis
adeo

§ 3. epid. comm.
2.

tedo venenosus, septicus, & violentus, ut partem quam infestat, nedum statim in gangrenam, & sphacelum duceret, vetum, & carne denudaret; & multoties ligamenta, nervosq; secundoq; membra deciderent; ut in aliquibus brachia; in aliquibus crura integra cecidisse diuinus Senex obseruarit.

S Acer igitur iste ignis à materia venenosa, & exedente generabatur, quæ, ut notat Galenus à vitiatò aëre in venis progenita erat, & à natura foras indè transmittèbatur; quæ materia sacrum ignem constituens, non ad vnã determinatam partem erat expulsa, ut suo loco videre potestis; sed in aliquibus quidem in faucibus, sacro ignis; in aliquibus in mandibula, in aliquibus in brachijs, in aliquibus in cruribus, alijsq; tandem in partibus apparuit; quod considerans Galenus his mellissuis verbis illustrauit [Memineris etiam hanc communem rationem ab eodem statu, genitum omnibus putrem humorem, non eadem insidere partes, quod nec per naturam omnium in eadem conditione corpus esset eo statu, sed esset alia, alijs pars infirmior.] Hinc patet non posse naturam, tam criticè, quàm symptomaticè operantem, ad determinatam vnã particulam, cunctis in mortalibus, eadem epidemica tempestate laborantibus, noxiam materiã transmittere; & ideo

g 3. Epid. cõm
3. tex. 9.

h 3. Epid. cõm.
3. tex. 12.

& idèd caussa vlcera hæc lethifera semper in faucibus, & in tonsillis præcipuè constituens, non ab influxu venenosæ, & erodentis materiæ à venis proueniente, existimanda venit; sed aliundè originem trahere fatendum est.

I M M E D I A T A M S A E V I S S I M I
huius morbi causam, vitiatam aërem esse demonstratur. Caput. IV.

Atis credo probatum, huius morbi causam internam, siuè à cerebro, siuè à toto transmissam haud esse; sed externam quidem esse, nempe vitiatum aërem, lethiferum

hoc vlcus in faucibus immediate constituentem: certò cognoscimus; etenim id

i Areteus insinuare voluit, quando compendiosis verbis dixit; idèd Scytiam, & Aethiopiã, assiduò morbum hunc incolere, quoniam siccissimæ regiones sunt, & aërem siccum homines aspirando attrahunt, quò in loco notandum, * siccitatem nõn immediate, & vt caussa coniuncta, tonsillarum vlcera cacæthe generare, sed mediatè quidè, antecedit enim causam immediatã, & coniunctam vteris, quam eadem ipsa sic-

i lib. 1. c. 9.

* Siccitas non est immediata causa morbi huius, sed mediata, & cur?

Siccitas in aëre producit; etenim siccitas, cum simplex qualitas sit, partem erodere, excoriare, excarnescere; ulceraque cacoethæ, profunda, & sordida, inducere nequit, corpus enim corpore concutitur; necesse est igitur, ut corpus aliquod in aëre existat (à nobis * inquinamentum, & visum dictum) quod vrendi, erodendi, putrefacienti; vim obtineat: à siccitate tamen in ipsomet aëre genitum.

Sed quomodo siccitas ipsa simplex qualitas corporeum inquinamentum, atomosq; corporeos, igniuomos, septicos, erodentes, & venenosos in aëre producere valeat, quæ ad altiorē philosophiam animum nostrum euocemus.

Qualitates * simplices, quæ nostro in sublunari orbe vigent, si moderatæ existunt, ad naturalia quæq; producta seruanda plurimum valent; * Caliditas enim confortat, viuificat, actiones, virtutesque omnes ad operandum excitat, * Frigiditas vnit, attemperat, atque fortificat. * Humiditas resistit, pabulum præbet, vitamq; cuiusuis compositi, instar ad lucernam olei, conseruat. * Siccitas tandem solida, confortat, putredinem fugat, corruptelamq; arcet.

Cum tamen qualitates hæ immoderatæ fiant (possunt enim à cælesti influxu, astro-

* Aeris inquinamentum est immoderata causa morbi huius.

* Siccitas quomodo atomos venenosos producentes hunc morbum generat.

* Qualitates simplices moderatæ; quomodo res genitas conseruant.

* Caliditatis moderatæ utilitates, quæ?

* Frigiditatis moderatæ virtutes, quæ?

* Humiditatis moderatæ virtutes, quæ?

* Siccitatis moderatæ utilitates, quæ?

* *Immoderata caliditatis damna qua?*

* *Frigiditatis immoderate noxa qua?*

* *Humiditatis immoderate detrimenta qua?*

* *Siccitatis immoderate nocua quae?*

* *Nix vetustate rubra, & nitrosa?*

k lib. 7 c. 2.

l 5. de hist. anil.

c. 19. & lib. 2 de plantis.

& astrorum aspectu intendi, & remitti) maximum detrimentum afferunt, verum enimvero immoderata * caliditas inflammatur, robur, spiritusq; disgregat, actiones, virtutesq; omnes ad operandum hebetat; * Frigiditas cuiusq; rei calidum, spiritus insitos, robur, virtutesq; extinguit. * Humiditas emollit, relaxat, & ad corruptelam disponit, * Immoderata tandem siccitas, intima rei genitæ penetrans, viuudum substantificum exterminat, radicale humidum exiccat, adurit, vitam amputat, omniaq; in puluerem redigit. Equidem nihil est in mundo, siue elementum sit (præter ignem) siue, ex ipsis compositum, quod siccitas non destruat, eiusq; roridum, humidumque non exiccet, terrestrem portionem non vras, in falsum tandem, & nitrosum non vertat, in terra enim quid salem, quid nitrum, quid nitrosa, falsa, & amara omnia generat, nisi siccitas? quid animalium omnium veterum, carnes nitrosas reddit, nisi siccitas? quid etiam niuem veterem, sicuti vetustam, carnem * nitrosam, & rubicundam reddit, & ut Plinius inquit æquilonarem præcipue, nisi siccitas? & licet aliquando veruista nix rubra, ut inquit Aristoteles, rubros, pilos, squæ vermes generet, obidque aduersus Plinium cauillosus aliquis, vetustam niuem nitrosam haud esse, inuehere posset; nix

ta

tamen (respondet his verbis *m* Aristoteles) non exijt progressum hunc, nisi alia quoque causa illi adiuncta sit, & * quod nix descendit nonnunquam fumo similis, & congelat ventus illam, adstringitque aër, est tamen raritas inter partes eius, retinetur enim in ipsa aëris aliqua pars calida, remanetque inclusus, crassescit, incalescit, & putrescit; vnde vermes generantur. Notat tamen Plinius hanc fumosam * niuem ab Austro, & Meridie fundi, ideo humidior aërem, pinguiorem, calidum, & putrescibilem includere, quæ vero ab * Aquilone funditur, præ valida eius siccitate compressior descendit, aëremque minimè includit, solum tamen * præ siccitate rubescit, nitrescitque. Et si de aqua falsa loquamur, quid * maritimas aquas, quid lacuum, fluminumque quam plurimas in salem vertit, de quibus plura Plinius, nisi siccitas? Si tandem in aëre imprimitur, falsedinem, & nitrositatem quandam producit; sed quomodo in aëre id fiat, intelligite quæso.

Aër * vt purum elementum (& omnia alia elementa) cum simplex corpus sit, imputrescibilis est, quod si putrescere dicatur, ob alienam substantiam putrescere creditur; dixi quidem (putrescere dicitur) quia * elementa re vera minimè putrescunt, quod tamen sibi alienum impressum. Ve-

F rùm

m 2. de Plantis.

* Nix vetusta cur vermes producat.

* Nix austrina fumosa est, et ideo vermes generat.

* Nix aquilonia vetusta cur vermes non generat,

* Nix aquilonia vetusta cur rubra; & nitrosa?

* Aqua maritima, & multo in lacuum cur salta

* Siccitas quomodo falsedinem, & nitrositatem in aëre producat?

* Elementa quomodo dicantur putrescere.

rùm enim uerò scire conducit, elementa, quibus nos utimur, impermixta, simpliciaq; haud esse, sed aliena, & putrescibili substantia fecata; ob idq; terræ, & aquæ considerationem omittendo, ad aërem solum, in quo huius morbi mortiferi veneficam causam adinuenire percipimus, ratiocinium nostrum dirigamus.

Aër in regione, quæ nos ambit (reliqui-
facio secundam, & tertiam, in quibus
meteorologicæ impressiones, actiones uè
fiunt) impurus admodum est, qui calorifica
Solis virtute attrahentis, omnium vaporum
susceptius quidem est, tum à prima terræ
inquinatissima regione eleuatorum, tumq;
à supremis regionibus sibi impressorum,
quorum pars crassior tanquam ad ascenden-
dum ineptior, in ipsa aliquandiù seruatur;
quo * usquè, vel ab eodem Solis calore dis-
cutiatur, vel à ventis, pluuijs, procellis uè
refrangatur, dissoluatur, vel aliundè trans-
feratur; & sic huiuscemodi elevationis, dis-
cussionis uè vaporum vicissitudo continuò
fit. Vapor igitur iste, dum in aëre seruatur,
aliquando putrescit, omniquè mala quali-
tate infici potest, sibi quidem impressa, ab
inducta intemperie in aëre, atquè à cœli,
astrorumq; maligno influxu genita, quæ
potenter constitutionem illam, & aëris dis-
crasiam producere valent, in quo aëre per
se

* Aer quomodo
à vaporibus puri-
ficatur?

se imputrescibili, cum vapores à terra ele-
nati adinueniantur, iuxta intemperiem, ma-
lamq; constitutionem in aëre inductam vi-
tiantur, putrescunt, impressionemq; mali-
gnam recipiunt; vt cum aër nobis contiguus
sit, ad respirationis vsum simpliciter ne-
cessarius, ob id mortalis ipsum atrahere,
necessario cogitur, in quo, cum vapores ma-
ligni iam redditi seruentur (& hoc est * in-
quinamentum, labes, & vitium, quod est in
aëre malignos morbos. produciens) simul
cum aëre ipso ad respirationis vsum ingre-
dientes, mortales morbos generat.

Siccitas igitur in aëre præualens, vapore
à terra ibi adinueniens, ab eius humidi-
tate primò exiit, partem eius terream exin-
dè adurit, * qualitatem in eo falsam, & ni-
trofam introducit ad venenosam virtutem
recipiendam disponit, tandemq; à maligno
cœli influxu, qui eandem siccam constitu-
tionem induxit, in disposito ipso vapore;
delateria forma introducitur, qui deindè
vapor ita exiccatus, & nitrosus redditus, in
cineremq; ferè conuersus, in minutissimos,
insensibilesq; atomos conuertitur; qui per
aërem indè euolant, & seruantur, & licet
postea discutiantur, vel aliundè à ventis
transferantur, nouus semper datur exor-
tus. Vapores enim à terra ad aërem eleua-
tos in nitrositatem, & falsedinem verti, ex

* *Inquinamentū
aeris quod.*

* *Nitrositatis in
aere generanda
modus qualis*

* Nitrū in partibus, & rupibus ad Septentrionē spectantibus quomodo fiat.

* Morbus hic cur in eminētiari habitatione magis seuit.

* Morb⁹ hic cur in locis termalibus magis ledit?

* Causa vera huius morbi qualis.

parietibus, rupibusuē ad Septentrionē pertinentibus, qui nitro abundāt, manifestò fit * Septentrionalis namquē regio siccissima cum sit vapores existentes in aëre, nitrosos reddit, qui à ventis postea agitati aquilonaribus, præcipuē in parietes, & rupes expulsi impingunt, magis exiccantur, & fit nitrum. Et * idē in habitationibus eminentioribus, vbi siccitas præualet, atquē vbi Thermiæ * sunt morbus hic immanior obseruatur. Colligamus igitur ex hac, licet longa, necessaria tamen digressione, fragmenta, ne pareant. * Causam nempe diti huius morbi vlcera hæc venenosa producentem, vaporem, seu atomos, corpusculosue falsos, nitrosos, & venenosos in aëre, præ immoderata siccitate genitos, existere.

Sed quomodo vapor hic maleficus vlcera hæc maligna in tonsillis præcipuē, in columella, & faucibus aliquando constituat; clariori Minerua explicandum est, triplici tamen præmissa hypotēsi.

Primò vapores isti in aëre vagantes, salsi, & nitrosi existunt; ideoquē salis, & nitri facultate præditi * sunt; sal enim, & * nitrum, præceptore " Galeno, ignea, acri, & mordaci facultate in superficie polleat, in profundo substantiæ eius compressiora, atque suffocatoria virtute constant, & præualet.

* Sal qua virtute polleat.

* Nitrū qua virtute præditū sit. in lib. de simplic. med. fac. cap. de sale, & nitro.

Se-

Secundo vapores isti venenosi sunt, id est contagium, curationis difficultas, cum sit ferè in ægrotantibus mortis prædominium, & celegria insinuare videntur.

Tertio, tonsillæ à Græcis paristhmia in idè nominantur, quatenus ante istarum collocaæ sunt, crassiori quidè tunica, quàm columella, ceteraq; fauciu partes vestiuntur, quoniam primas aëris repercussiones recipiunt, immò aliquãdiu in ipsis retinetur aër, nè ita frigidus, & impurus permeet ad cor, & pereat animal; & hac ratio, ne tonsillæ, membranis quibusdam lateralibus à lingua radicæ palatum versus alligantur, vt quædam veluti cauerna ad arcæ similitudinem construatur; hinc factum est, vt aliqui Anatomici tonsillas arcam, aërisquè repositorium appellarint; & modo vitium morbum hunc generans, in aëre latitare intelligo, cum tonsillas, quæ primas aëris repercussiones, & detentiones recipiunt, pati semper videam. Cognitis igitur istis stabilibus principijs istius morbi generationis modus, talis necessariò contingit.

Attrahitur ad vsum respirationis, & vitæ aër nos ambiens, in quo malignus vapor conditus est, qui cum per amplum ostium, apertamq; viam copiosus ingrediarur, & per angustam inde semitam, magna Naturæ prouidètia progredi debeat,

(nem-

* Tonsillæ cur paristhmia dicantur?

* Tonsillæ cur crassiori tunica vestiuntur?

* Tonsillæ cur di cantur arca, seu repositoriu aëris?

* Modus generationis malignorum tonsillarum ulcerum exprimitur.

* Aër cur per angustas semitas progredi debeat.

(nempè vt aër concutiatur, malaeuè impres-
 siones in ostio, & vijs relinquat; nè præ cor-
 dis flabello, ipsius maleficium euadat) ma-
 gno cum impetu, & rutilo ingredi necesse
 est, cuius imperus, in primis ostij parietibus
 primitus fit, vt sunt consillæ, & indè in alia
 parietis parte quatitur, vt sunt columella,
 & fauces, in qua aëris quatione, malignus
 vapor in parietibus iam dictis infigitur, sta-
 timquè tribus suis qualitatibus vtitur; quasi
 tria acutissima gladia ad dextruendos parie-
 tes euaginans, & ob id ignea, & tenui eius
 virtute, viam sibi parat, aperit, statimquè
 penetrat; virtute verò constrictiua eandem
 viam, per quam ingressus est, claudit, & com-
 primit, vt intus conclusus proditor rema-
 neat. Conclusus igitur in consillarum inti-
 mis malignus vapor, & transpirare nequi-
 ens, ignea eius qualitas intenditur, acris, &
 mordax virtus exacerbatur, statimquè ocul-
 tus ignis accenditur, adiacentis particulae
 humores, & carnem adurens, putredinis for-
 cum constituens, virtute venenosa robur,
 insitumquè calorem enecans, in qua effert
 uescètia, humorumquè vitione, tenuior pars
 ad superficiem recurrens, ipsam comburit
 vlcusè aperitur, crustosum quidem, ob
 carnis, & humorum adustinoem; cacothem,
 ob venenosam qualitatem ibi prævalentem;
 inflammatione valida circumfusum, pro-
 pter

ptat eam ipsam vitionem, ad quod deinde
 vlcus, præ inflammatione, & dolore, par-
 tim attracti, partim quæ à natura transmissi,
 concurrunt humores, qui primò à vicinio-
 ribus partibus, & à capite præcipuè, à toto
 deinde influunt, ad quem locum, tanquan
 in focum peruenientes, aduruntur; & à ve-
 nefica virtute ibi existente, præ sui actiuita-
 te, in eius delateriam naturam vertuntur
 hinc venenositas crescit, vlcus dilatur.
 serpit, & in maiorem pùtrilaginem abit.
 augetur inflammatio, tument, & compri-
 mantur fauces, febris inualescit sympto-
 mata sæuiora redduntur, quo vsquè com-
 municata venositate per asperæ arteriæ se-
 mitas ad cor, pereat animal. Multoties*
 enim vlcus hoc, multis prauis humoribus
 concurrentibus, à cacochimo corpore, vel
 à praua victus ratione genitis, ibiquè, ob
 malam eius dispositionem venosioribus
 redditis, celerrimè vlceratam particulam
 in cangrenam, & sphacelum vertunt (id
 præstat etiam improporionatus, & malus
 causticorum medicaminum vsus, vt inferius
 dicemus) vel quia particula laxior, & tanto
 robore, insitoquè calore ditata haud fit;
 minus ob id resistit, hinc à maiori virulen-
 tiæ actiuitate, robur illud exile, insitumquè
 calidum resoluitur, & ad mortem particula
 deducitur.

* *Vlcera hæc quo
 modo in cangre-
 nam abeant.*

Ne-

NEquè in Esthaticam admirationem animum nostrum implicemus, quando scilicet huius morbi causam vniuersalem, vitiatum nempè aërem, perpendimus; quo mortales omnes ad respirationis vsum necessariò vtuntur; & ex eo tamen pueri, & non grandiores, & in particulis illis tantum, & non in alijs afficiantur.

n lib. 4. cap. 46.

Equidem dubitationi primæ Actius respondet morbum hunc communem omnibus esse, licet pueros magis afficiat, cuius talia sunt verba [Fiunt autem frequentissimè pueris, atquè etiam ætate iam perfectis, maximè his, qui vitiosis humoribus abundant] & re verà ita quotidie obseruamus; cuius rei, haud occulta nobis causa esse videtur. Si verum est etenim omne agens in benè dispositum passum agere, sunt magis dispositi pueri ad malignam quamcumq; impressionem suscipiendam, quam natu grandiores.

*Tueri cur magis
hec morbo labo-
rant, quam gram-
dioces.*

Primo, * quia pueri calidi, & humidi sunt, & ob inordinatam victus rationem, plurimis excrementis abundant, ob idq; in eis facilius putredo, & quæuis venenosa impressio introducitur.

Secundò, cum calidi, & humidi sint, carnem teneram, substantiam corporis roridam, nec non cutim corpus vniuersum vssilentem raræ texturæ admittunt, & pro-

pte-

peretâ malignam quamvis impressionem, instar characteris ad ceram facilius suscipiunt.

Tertio, quia pueri teneris, molliorisue totius habitus sunt, ideo eorum calor, roburq; cunctis particulis insitum stabilitibus, firmisq; radicibus, instar plantæ nuper natae, firmatum adhuc minimè est. Hinc resistere nequens à vel minimo contrario agente superatur, atque resolvitur, & particula, in quam occursum ille irruit, labescit. Grandiores autem cum pueris symbolecta-tem habentes in easdem miseras incidunt.

* Cæteri autem ætate prouectiores, cum humidi minimè sint, carnem duriorē, substantiam firmiorem, cutis texturam densiorem, robur, innatum calidum, spiritusq; insitos cuiusque particulae magis fixos admittant; contrarijs occursum, malignisue impressionibus, magis resistunt.

Addit alteram rationem o Areteus, quia pueri, tum ob copiosum calorem, tum ob eorum instabilitatem (semper enim saltant, currunt, vociferant) maioris aeris respiratione indigent; & ob id plurimum aeris ingressum recipientes magis, quam grandiores, maligni illius vaporis in aere vagantis, maiorem copiam suscipiunt; cui inde ob prædictas rationes resistere nequeunt.

Objectiōni postea secundæ, quæ non paucam admirationem parit (cur

G sci-

* Grandiores cur
nō adeo hoc mor-
bo afficiuntur.

o lib. 1. cap. 9.

* Tonsillæ cur
in hoc morbo ma-
gis afficiantur.

scilicet vitiosus aër per alias partes etiam
transiens, non illas, sed tantum has lædat. &
plurimis rationibus respondetur, & quia, ut
superius diximus, ingrediens copiosus aër
per amplum oris ambitum, resistentiæ non
patitur, nisi in faucium ostiis, quarum par-
tes Antiades præcipuè sunt, in quas copia-
sus aër per inspirationem violenter attra-
ctus, præq; viarum angustia impeditus, &
veluti obrutus, præcipuè quatitur; quibus,
quod in aère malignum est, facilius in hæret;
& licet per angustos narium meatus, aër
etiam violenter attrahatur, & noxam ibi ul-
lam inferat, id certò contingit, quia cartila-
ginei, frigidi, & duriores ductus illi existunt;
licet in aliquibus delicatioribus puerulis in
naribus cacoethe hoc vlcus obseruatum sit.

* Nares cur pri-
marie etiam in
hoc affectu affi-
ciuntur?

Secundò, licet tota interna oris regio,
per quam aër ingreditur, propter sen-
sum gustus, tenuissima membrana induatur,
durior ea tamen est, quæ tonsillas coope-
rit; & propterea magis illa, minus hæc resi-
stit.

Tertiò, nè dum tonsillæ laxa tunica, sed
molliori, laxiori, & spongosa carne
constant; obidquè cuiusuis maligni vestigij
susceptiua, faciliorsquè corruptionis exi-
stit; & tantò præualet ratio, quantò de pue-
ris pertractatur. Concludamus igitur mor-
bum hunc à causa externa immediatè, &
pri-

* Vera huius
morbi causa
qualis.

primariò in tonsillis produci, ac si illis particulis à venenoso animali morsus fuerit inflictus.

**PATHOGNOMONICA SIGNA, VLCE-
ra hæc ab alijs ulceribus distinguuntur,
exploduntur. Caput V.**

T, nè in aliorum errorem incidatis, maligna hæc ulcera, ab alijs tonsillarum ulceribus distinguere nescientes, totamquè indè ægrotantis familiam perturbetis, distin-

guentia signa vobis meritò adducam: ulcera igitur tonsillarum, columellæ, & faucium, vel benigna, vel pestilentialia, vel gallica esse possunt.

Benigna* tonsillarum ulcera, morbum hunc non constituentia, ex salsa cerebri destillatione fiunt, quæ ab Acriadibus ad cerebri excrementicias humiditates alliciendas ita constitutis, fugitur; atquè cum humiditas illa salsa, aliaquè acris materia per magnam ossis sphenoidis glandulam descendat, meritò ipsis exterius affertur, quæ cum erodens sit, sed non inaligna, externam, & superficialem partem tonsillarum

*Ulcerà benigna tonsillarum à qua causa fiunt, & quomodo.

* *Vlcera benigna tonsillarum, quomodo distinguuntur a pestilentialibus.*

p lib. I. cap. 9.

excōriat; & ideo * *Vlcus profundum non conficit; inflammationem nullam, vel minimam parit; non tumorem, nequē internum; nequē externum, non dolorem; non malignam febrem, non sorditiem, non escharam, non fetorem, non maligna symptomata; nequē mortem inducit; de quibus verba faciens. p Arctæus dixit: [Mitia quidem sunt munda, exigua, non altè descendentiā, non inflammata, dolorem non excitantia.] quod si aliquod super vlcus conspiciatur, putrilaginosum non est; nequē profundum, & escharoticum, sed slegma falsum potius ibi exiccatum inuenitur; quod ex gargarismate, & ablutione facilius abstergitur, vlcere inde rubra carne circumfuso manente.*

* *Vlcus pestilentialiale tonsillarum quomodo cognoscitur, & fiat.*

AT * *pestilentialiale tonsillarum vlcus, cum ab incluso maligno vapore in earum centro ibi focum; vitionemq; inducente producat, vt diximus; meritò profundum, sordidum, eschara indutum, latum, serpens, grauè olens, magna cum febre, virium iactura, prauisq; symptomatibus associatum obseruatur; de quo vberimè Arctæus, & Aetius inter antiquos, & multi recensiores scribes dixerunt; & nos quidem satis, superquē in huius Consultationis exordio verba fecimus, quæ ad hunc morbum cognoscendum plurimam valent.*

Vlcus

Vulnus & deinde gallicum pedetentim
 ut si alijs quidem gallici morbi sym-
 ptomatibus associatum, inflammationem
 nullam, tubercum aliquando vel minimum
 circumfusum admittit, febrē non parit, pul-
 sium debilitatem non facit, lethalia sympto-
 mata non inducit, suffocationem, mortemq;
 non affert, diuturna sunt syphillidis ulcera;
 & licet profunda, & serpentina fiant, lento
 pede progrediuntur.

Pestilentielle autem vlcus, propter actiuā
 virulentiam, statim profundum fit, &
 velociori pede serpit; febrē prauam, om-
 nia uē lethalia symptomata producens, trisi,
 vel quatuor dierum curriculo hominem, ut
 plurimum, enecat.

Sordes tandem vlceris gallici, licet ali-
 quando profunda, & pinguis, non es-
 charotica quidem, & fixius inhaerens, ut in
 pestilentielle vlcere obseruatur.

**DIFFERENTIAE HVIVS MOR-
 BI BREVIUS RECENSENTUR. Caput. VI.**

ET quoniam superius diximus Epide-
 mialem affectum simplicem morbum
 eundem in omnibus producere, non iisdem
 tamen symptomatibus associatum, ut in pe-
 ste; sed varijs quidem coniunctum, iuxta
 morbosum apparatus, & humorum dispo-
 sitio-

* *Vlcus gallicum
 faucium, quomo-
 do distinguatur
 ab vlcere istius
 Morbi.*

*Vlcera syriaci va-
rietatis vnde.*

** Vlcera huius
morbi differen-
tia ab affectu de-
sumpta quales
* Vlcera diffe-
rentiæ sumpta a
forma quales.*

** Vlcera diffe-
rentiæ sumpta a
loco quales.*

** Vlcera morbi
vagantis cur sint
varia.*

sitionem, quæ singulis in corporibus repe-
ritur, hinc consequitur, vt* licet vlcera hæc
multis contingant, variantur tamen in ef-
fectu, forma, & loco, iuxta morbosum ap-
paratum, & loci dispositionem, in quibus,
tanquam apprimè dispositis, vniuersalis
caussa in aëre recondita agit; hinc vlcera
modo vagantium, variæ differentiæ for-
tiuntur.

ET* propterea vlcera alia sūt maligno
ra, alia minus maligna, alia magis, alia
minus serpētia,* alia profūdiora, alia minus
descendentia, alia sordidiora, alia minus,
alia escharam profundiora, alia superfi-
cialia habent, alia cangrenosa, & alia spha-
celata, alia crustam, & sorditiem albam, alia
nigram admittunt, alia maxima cum inflam-
matione, & tumore, tum internarum, tum
externarum. gule partium coniunguntur,
alia verò minus,* alia, & vt plurimum, in tō-
fillis, alia in columella, alia in faucibus, alia
aliquando in laringe, & in musculis guttu-
ris, alia, & rarò in palato, alia in naribus na-
suntur. Etenim* in vlcere maioris, mi-
norisq; malignitatis gradus, à morbo ap-
paratu magis, & minus prauo, ad ipsa con-
currente, resultat; vnde cangrena, & spha-
celus producantur, à redundantia deinde
succorum magis, minusve acrum ad vlcus
fluentiū, ibique vltionē maximam inducen-
tium

quam profusior; et superficialior non crassa;
 sic et maior, et minor inflammatio, tumor,
 atque dolor contingunt. Ex redundantia
 postea peccantis humoris ad vicus fluxi, si-
 ue pituitosi, siue biliosi, siue sanguinei, siue
 melancholici, siue mixti, varia viceris sordes,
 & crassa succedunt; alba scilicet, pallida,
 rubra, nigra, vel variegata; iuxta humorum
 peccantium miscelam, ineritia nempe, ex
 albo, & nigro humore producitur; subflava
 ex sanguine, & bile; sabrassa, ex pituita; &
 sanguine; & sic de singulis.

SIGNA PROGNOSTICA

*salubris, an lethalis huius morbi
 euentus, explorantur.*

Caput. VII.

NIL est, quod Medicum
 apud omnes beneuolum
 reddat, quam de morbi
 euentu augurari, & ob id,
 quæ quotidie diligenter
 obseruo, vobis, vt ex Iouis
 tabulis testis, dicam qui-

dem, sed hoc primò scire* conducit, hunc
 morbum mortiferum esse plurimis rationi-
 bus, per se primò, quia pestilens, & cacoe-
 the est, cuius proprium calorem, & spiritus,
 interficere est; dico proprium; quia veneno-
 sitas,

* *Morbus praesens cur lethalis.*

56 DE VLGERRIS STRIACIS

fitas, ratione suæ acuitatis, calorem naturalem semper ferè dominatur, alioquin venenum haud diceretur; & ob id etiam pestis hominum pestilentia dicitur; rari equidem sunt, qui valido calore insigniti aliquandiu venenositati resistere valeant, & interea calor heizoarticus adiutus, venenum superet; etsi robur huiusmodi aliqui admittant, illud quidem ex erratis in sex rebus non naturalibus quotidie refrangunt, & ex morbofo apparatus, ab ipsis congenito, obrutum seruant. Unde introducta venenositas materiam, vbi possit seruari, subitoquè auget, & è conuerso nobilissimum Equitem individuū seruatorem, omniumq; actionum auctorem obrutum, & veluti sub sarcina defessum adiuueniens, saluo pede, totam individualis Reipublicæ æconomiam peruertit, corrumpit, calorem destruit, viuentemquè exanimas; quod si de grandioribus vsu rationis subfulti hoc dicitur, magis de pueris confirmatur.

Mortalis est secundariò morbus iste pestilens, ratione loci, vbi genitus est, possidet enim communem locum, per quem multæ adeunt viæ ad vsum membrorum principum inseruientes, qui tanquam fortis hostis, versutus, veteranusquè miles, partibus principibus denegat succursum, & venenosis interea sagittis eas deuastare

per

perquiri; & mihi quidem morbus iste, ad militis versutissimi instar videtur, qui multoties Ciuitatem capere solet, aquam ipsi prohibendo. Et morbus huiusmodi multoties in tumorem fauces eleuando, quasi altissimos parietes fabricans, respirationis viam, aerisquè ingressum prohibet (seu habet enim aer necessarius ad homines, sicuti aqua ad pisces) qua ratione facit cor excandescere, calorem fuliginibus obruere, vitalesquè spiritus extinguere. Et hac caliditæ præcipuum indiuidualis Reipublicæ arcem, vbi vita seruatur, strenuissimis militibus calore nempe, spiritibus, facultatibusquè munitum, deuastat. Aliquando aquæ cursum in sitibundam Ciuitatem, quam obsidet, remittit, sed eam quidem aquam acônito admixtam: quam inde siti flagrantibus homines cito bibunt, & exanimantur; ita dirus hic morbus non vias respirationis aliquando intercludit, sed transeuntem aërem ad cordis refrigerium præ vlceris venenosa putrilagine existentis in via, inquinat; qui ex inde aër, non cordis refrigerium, non vitæ conseruationem, sed ruinam potius producit. Vt plurimum munitissima Ciuitas, prohibito vectigalium ingressu, & famis obsedio, alieno imperio subiugatur; ita vt plurimum pestilentialis hic affectus, intumescentiam maiorem in œsophagi ostium

ostium inducens, alimoniam ingressum prohibet, hinc fame membra omnia languescunt, humidum insitum consumitur, & mortalium viuere mortis imperio subiugatur.

NEc deest interea, veluti alter Briareus sagittas multas vnà simul eiaculare, nam per asperæ arteriæ semitas, venenosam qualitatem, tamquam sagittam cor suapte natura auidè petentem propulsat; ad cerebrum alteram nobilissimam indiuidui artem, rectis, & breuibus semitibus, venenosos halitus transmittendo, veluti sagittam alteram impellit, vbi lethalia symptomata producuntur. Per * amplam œsophagi viam venenositas illa ventriculo comunicatur, vbi resolutò præcipuè oris superioris ventriculi robore, appetitrix facultas extinguitur, nec non in ventriculi villis, acri venenositate inducta, indefessa ciborū nausea insurgit; hinc ægrotantes, aut cibaria non ingerunt, aut pauca ingesta statim euomunt, aut paucissimum illud in eorum ventriculo retētum corrumpitur; Aliquando veteranus, & versutus militum Dux vna cum exercitu subterfugere simulat, vt inde occultis minis inopinatè inimicam Ciuitatem debellet, ità refractarius hic morbus aliquando se habet, multoties enim, tonsillarum vlcera perfectè curantur, sed interea ciam.

* *Vlceris istius venenositas comunicata ventriculo quid parit?*

clandestinè pulmones permeans, eadem cacoethe vlcera ipsis infligit, & pthitim incurabilem introducit, vt in multis hoc in nostro magno Infirmorum Hospicio per anatomicam sectionè obseruauimus. * Aliqui denuò post perfectam vlcerum faucium curationem macie in dies consumi videbatur; eo quia appetere non poterant, & absumptam ciborum parsimoniam digerere nequeunt, in maximas ventriculi angustias incidebant, multosquè lumbricos eueiebant, post quorum mortem cadauera fecauimus, in quibus ventriculi fundum vlceratum adinuenimus, vnde mirum non erat, si ventriculus functiones suas minimè edisset, fuissentquè cibaria corrupta in vermes conuersa, mortalis igitur est morbus iste per se.

Sed quia aliqui, tum ob caloris naturalis resistantiam, tum ob methodica, & opportuna præsidia cito adhibita, euadere videntur; ob id satis vtile erit Medico, distinctè de morbi bono, maloquè euentu nonnulla prædicere; & primò quidem de pestilentialibus benignis vlceribus, postea de lethalibus dicamus.

Vlcerà, * quæ non grandi cum inflammatione, tumore, & febre copulantur, rectè adhibitis præsidijs, vt plurimum curantur; minorem .n. malignitatè dicunt.

* Ventriculi fundum vlceratum quæ symptomata sequantur .

* Vlcerà istius morbi curabilia quæ?

VLcera hæc si superficialia sunt, & leuem sordem habent, bonum; benigniorem enim esse materiam arguunt.

VLcera si sunt parua, & non serpentina, eadem ratione bonum.

* *Vlcera hæc in corpore calido, et humido temperamento præditio, cur ut plurimum ad malum terminantur?*

VLcera * è conuerso huiusmodi, calido, & humido temperamento præditis contingunt, ut plurimum ad malum terminantur: quia tales, putredini obnoxios esse, raram habitus texturam, omnium impressionum susceptiuam admittere; tonsillas illas laxiores, & molliores habere, omnes certò cognoscunt, & ob id ipsis progreditur morbus, & vlcera in putrilaginem, cangrenam, atq; sphacelum facilius transeunt.

* *Vlcera hæc cur in pueris magis aleibali?*

VLcera * hæc magis extremum lethum pueris afferunt, quam ætate prouectioribus, tum, iisdem rationibus de causis huius morbi circa finem descriptis, tum etiam quia in eis generosa, fortioraq; præsidia, qualia ad Herculeum hunc morbum dextruendum requiruntur, administrari nequeunt, ea enim resolubilis eorum virtus haud substat. Addo etiam pueros, qui adhuc sensus potius, quam rationis imperio subiacent; bonum à malo, vitam, à morte non distinguentes omne medicamentorum genus renuere, & ut paucum dolorem incibarijs, remedijsq; deglutiendis aufugiant,

ex-

extremum fatum, terribiliumque vltimum
puerili ignauia degustant. Grandiores autē
vlti rationis suffulsi, bene quidem, resolui
quid sit, in primaque elementa redire co-
gnoscunt; & ob id medicinæ potius Imperio,
quàm sæuæ Parcarum manui submituntur;
substinent tandem fortiora præsidia, & con-
ualescunt, vt plurimum.

Vlcera magna cum inflammatione, &
& rumore aduenientia, vt plurimum,
subitoque ægrotantem strangulât; angustæ
enim sunt spiritus viæ, quæ, à vel minima
humorum fluxione intumentes, interclu-
duntur.

Vlcera profunda pingui, & concreta
sorditie, siue alba, siue liuida indu-
ta, ob virulentiam, quam habent grandem
difficiliter curantur, & sæpè in cangrenam
transeunt, mortemque producunt.

Vlcera * serpentia, & depulcentia acti-
uiorem venenositatē insinuant, ob id
periculosa vt plurimum, aliquando maximo
cum labore ad bonum terminantur.

** Vlcera serpen-
tia cur mala?*

Vlcera * hæc graueolentia, nè dum
lethalia quia in sphacelum transeunt,
sed, vt Arcteus notat, aerem ad cordis re-
frigerium transeuntem inquinant; quem
quidem foetorem cor sustinere nequit,
etenim de validè prosternentibus vires, fe-
tor existimatur.

** Vlcera hæc
graueolentia cur
lethalia.*

Cru-

* *Crustosa vlce-
ra cur pericu-
losa.*

q 3. *Epid. com.*
3. *tex. 12.*

r *lib. 4. cap. 25.*

f *lib. 1. de
morb. curat. c. 9.*

CRUSTOSA * verò vlcera, albam, siue ni-
gram, siue alterius coloris escharam
habentia vt plurimum periculosa obserua-
tur; quia carbunculus ortus est in faucibus,
quod si de carbunculo quocumquè in quali-
bet corpõs parte enato loquens Galenus,
¶ perpetuò periculosum affectum esse dixit,
eo quia vitiosis constat humoribus, quid de
carbunculo huiusmodi dixisset, qui simul
cum vitiosis humoribus adiunctam habet
aëris venenositatem? & in partibus tam de-
licatis, & propinquieribus nobilioribus vi-
tæ membris, membranosis, neruosisquè qui-
dem? de quo r Paulus verba faciens sic
ait; Qui verò in membranis, aut neruis fiunt,
diutius permanent, & affectionem per con-
sensum subiectis locis distribuunt. Sed
quid dixisset Paulus si de faucium carbun-
culo locutus fuisset, vbi, & venarum, ner-
uorum, membranarum, musculorumuè cū
partibus principibus admodum consentien-
tiū, magnus est numerus? & iccirco / Are-
teus de crustosis tonsillarū vlceribus verba
faciens retulit; Tunc conuulsionis maximè
periculū subest, re siccantur enim plerumq;
vlcera, & cum eis nerui distenduntur.

Verum quòd de crustosis vlceribus ob-
seruauimus, nequè paruifaciendū qui-
dè est; cū ad melius vlcera escharam nigrā,
quàm albā habentia, terminari sæpè vidim?
& si

& si communis ratio contrarium suadere videatur, citra tamen experimentum, evidentissimam assignare possumus rationem; quam de exanthematam exemplo deducere volumus.

Communis omnium doctrina est, exanthemata rubra minus, quam linida, seu nigra, lethalia esse, & tamen ex Hippocrate habemus, Sileno apparuisse exanthemata rubra octava die, & undecima mortuum esse, & quidem in peste, rubra, sicuti, & nigra exanthemata, omnibus lethalia esse observauimus. Id factum auctores non contemnendi prouenire * putant; quia Natura multitudine oppressa, & mala qualitate irritata, quod sibi nocuum est expellere cupit, at præsui impotentia, & contrarij resistentia, opus suum perficere non valens, maxima inter naturam agentem, & causam morbificam resistentem lucta, internaquè rebellio intercidit; hinc motus quâ maximus, humorumquè agitatio consequuntur, in qua humorum conturbatione, quod icorosum sanguineum est, tanquam benignius, & naturæ motui obtemperans; recurrit ad cutim, & exanthemata, efflorescentiamquè illam rubram in cute producit; quod vero malingū est intus remanens concurbatum, ad nobiliora viscera remeat, sed heu Medicorum fallacia, qui efflorescere hanc arborem videt;

† I. Epid. tex. 19

* Exanthemata rubra cur aliquando lethalia?

64 DE VLCERIBVS STRIACIS

dentes, & nouæ salutis ver prædicentes, subita hyeme horribili, idest caloris extintione adueniente, frondibus ipsam denudatâ, & vita priuatam vident, sunt * enim sæpe rubra exâthemata mortis vexillum, & ob id exanthemata rubra prauis symptomatibus complicata lethalia sunt, ita de eschâra alba in hoc morbo dicendum, * sæpe enim recurrunt ad vlcus hæterogeni humores, atrabiles scilicet, & phlegmatici; phlegmatici enim magis aquei, & benigni, tum naturæ impellenti minus resistunt, tum magis carnosâ spatia penetrant, & extra apparent, ibiquè adusti escharâ albam producunt, at quod atrabile malignius, terreum, & viscidum est, resistit magis, carnosâquè spatia minus penetrat, hinc intus remanens, & minimè transpirans, immanior redditur, & indè partè sphacelat, hinc simulatè escharæ albæ bonitas in malum pertedit, & * quando eschâra nigra fit, malignus aliquâdo humor, totus extra trâsfusus, minora damna affert.

VLcera * hæc si in gutture, & eius musculis, radice linguæ, & isthimo oriatur, lethalia sunt; tum quia maiorem suffocationem pariunt, tum etiam quia venenositas cordi celerius communicatur, nec eo in loco medicamina peruenire facile possunt, immò ob grandem venarum, & articularum conspirationē, quæ ibi adinuenitur,

pu-

* Eschâra alba cur deterior nigra aliquando obseruatur?

* Eschâra nigra cur aliquando bona?
* Vlcerâ in gutture aduenientia, cur lethalia?

putrefactio illa facilius augetur.

SI verò * columellæ accidant hæc vlcerâ, vtramq; & æris, & cibi stranguriam afferunt, longè maiorem quidem ea, quæ ab vlcerâ tonsillis concitatur, cum columella vtriquè meatui contigua magis sit, aliquando ob virulentiam vlceris exeditur, & tota depascitur, & duo indè mala contingunt (licet ægrî euadant) remanent .s. ægrî canora, & modulata voce priuati, & postea macie tabescentes, indè pereunt, vt nobis obseruatum est, & ita * Galenus, & Anatomici omnes re vera docent. Columella * enim à natura constituta est, vt aër refrangatur, quâ in refractione, à frigiditate aliquantulum temperetur, & incalcescat, nè in pulmones ita frigidus irruens, eorum innatum calidum pedetentim debilitet, eorumquè sanguinem incrasset, hinc infirmati pulmones, ad motum, ad cordis flabellationem, & ad ipsius fuliginû expurgationem pigri redduntur: hinc accenditur cor, hectica febris, & macies, morsq; in individuali Republica introducuntur.

VLcera * paristhimum cangrenata, seu sphacelata, lethalia sunt, tum ob foetorem, quem cor sustinere nequit, tum ob virulentam sanicm, subiectas partes, & pulmones vlcerantem, tum etiam quia graeuolens, corruptaque substantia, hoc in loco

I

ne-

* Vlcera vultus
le cur mala?

U De usu part.
cap. II.

* Columella usus
qualis.

* Vlcera hæc si
cangrenentur cur
lethalia?

nequè causticis, nequè alijs præsijs detrahi potest; quo vsquè eadem medicamenta ad carnem bonam perueniant, (vt conducit,) cum partes illæ membranosæ, nervosæquè existant, vndè de repête, vt x Areteus notat, resiccatis nervis, in spasmodum ægrotantes abeunt.

x Lib. 2. de viâ.
morb. cap. 9.

y lib. 1. de morb.
cap. 9.

z 6. aphor. 25.

a 6. aphor. 37.

b 3 prognost. tex.
& com. 16. 17.
18. & 19.

SI in his vlceribus inquit y Areteus, phlegmon in collum erumpit, isti haud ità multis diebus post phlegmone, febribus, foetore, inediaquè consumpti intereunt; quod Aretei prognosticum perpetuum obseruamus. Et certè id, primò intuitu, z Hippocratis, & Galeni decretis contrarium videtur, cum dixerint; Ab interioribus malum ad exteriora verti, bonum: & de Angina loquens Hippocrates ait, Angina correpto, si tumor appareat in collo bonum, foras enim morbus existit, & denuò a retulit. Ab angina habito, si tumor fiat in collo, bonum, b & alibi sæpius replicauit, anginas grauissimas esse, quæ nullum tumorem in collo, seu œdema in pectore eruperint, quòd si tumor, phlegmon, & œdema appaerint extra, bonum. Sed colligatis quæso, quàm foerinus hic morbus ab Angina distideat, in qua humorem extrauerti bonum, & in hoc quidem malum; cum venenosi humoris conditio sit, vt quâcu nque partem petat, illam exedat, corrodat, inflammet; & interea erodend-

dendo, vlcus crescit, crescendouè interficit, & ideò quando in hoc affectu collum, gulamq; intumescere videm⁹, venenositate serpentis, erodentis, inflammatus, augmentum prædicemus. Quòd si per asperam arteriam saniosa visulencia descenderit, pectus intumet, & eodemmet ipso die strangulat, vt fide descripsit & Areteus, & nos sæpè conspeximus; cuius talia sunt verba. [ac si in pectus per arteriam id malum inuadat, illo eodem die strangulat, pulmo enim, & Cor, nequè ratem odoris foeditatem, nequè vlcera, nequè saniosos humores sustinet, sed tussis, spirandiquè difficultas enascitur.]

g Loc. cit.

Hæc * morbum si febris acuta, & sitis valida sequantur, malum; venenositatem præualere, inflammationemquè internam augeri designant;

* Febris acuta, et sitis in hoc morbo cur mala?

Et vt vnico prognostico multa * cõcludamus, si difficultas spirandi, si potus per nàres resiliat, si ægri decubitus non ferant, sed sedere cogantur, et si sedent non quiescunt, si vox rauca, & interclusa eis fiat, magnam quidem viarum spiritus interclusionem, & subitam animæ exolutionem, hæc omnia significant.

* Prognostica huius morbi moralia quæ?

Tandem * si hyeme morbus hic aduenit ferocior erit quàm æstate, tum
I 3 quia

* Morbus hic hyeme adueniens, cur magis seuit, quam æstatè.

quia venenositas in aëre præ frigore magis vnita seruatur, & ob id ad inficiendū actiuior, tūm etiam quia vniuersa corporis cutis constipata est, per quam introducta illa malignitas exhalare nequit; immo ob aëris ambientis frigus cutem ipsam refrigerans, & constringens, intus repercutitur.

BREVIS HVIVS MORBI PRAE-
seruatio describitur. Caput. VIII.

DVM dyrus, & occultus iste serpens Puerorum fauces de repente mordicans vagatur, & nunquam supercilium deponit, mirum in modum parentum animus timore, & terrore assiduo concutitur, non tantum quidem de se ipsis, quantum de proprijs genituris timent, non enim sustinet parentum amor puerulos, quos genuere, strāgulatos cernere, eosquē in primo ætatis flore, cruciabili exitio, immaturaquē morte perimi, ideoquē Aethiopi faciē haud lauamus, si de morbi huius præseruatione nonnulla dicemus.

ET quoniam pestilentialis affectus, Dei flagellum est, non desinit igitur, nisi Deus Omnipotens, manum suam iustē nos pu-

punientem subtrahere dignetur, quod si Gentiles, ut per multas hystorias patet, id cognouerunt cur, & nos fidei orthodoxi, ad Deum verum misericordiarum patrem, munda prius à peccatorum sordibus conscientia, summis precibus festinare procrastinamus? qui eadem manu, qua iuste acerrimis plagis nos multat, eadē, quorum miseretur, præseruat. Et hoc solum ad nos tutandos affluenter sufficeret. Sed quia humana diligentia à Deo ipso permittitur, quando causis secundis operari dignatur, ideo, quæ humana perspicacitate à Deo ipso illustrata inuestigari possunt, libenter adducemus.

Secundum igitur præseruationis remedium erit, de aëre aliquid perpendere, & non immeritò quidem, cum in ipso virus illud mortiferum, & generetur, & seruetur. Erit igitur verum, genuinumquè præseruationis antidotum, ab vno inquinato aëre, ad alterum purum celer fuga; fugam celerem dicimus, antequam puerile corpus labem in eo contrahat, cuius ad alienigenum aërem recursus inutilis erit, & licet de locorum salubritate, & insalubritate plura dicere possimus, quæ in Hippocrate scripta reperiuntur, tamen cum non ad grãde operis volumen, sed ad fructuosam, subcinctamquè elocutionē semper animus noster

pro-

*d Lib. de aere
aquis, & locis.*

pronus esse videatur; pauca tamen de loci electione dicam.

* *Habitatio admodum sicca in hoc morbo cur mala.*

FVgienda est igitur directè, habitatio sicca admodum, aspectum habens ad septentrionem; vbi nitrositas in aère, vt probatum est, generatur; vnita præfigore seruator, ideoq; ad operandum ætiusior, sic etiam magis cerebrum exprimitur, eorumque præcipuè, qui talem regionem habitare assueti minimè sunt; vnde cerebri destillationes fiunt, quæ in hac constitutione per timescendæ,

* *Habitatio in montuosis locis in hoc morbo cur mala.*

Itemq; & * in montuosis, eminentioribus locis condita Ciuitas, propter prædictas rationes eligenda non est vbi sole clarius se se dilatando, aliosuè inficiendo, & iugulando, immaniolem morbum esse experimur, & hoc etiam ab omnibus confirmatur, nempè in peste adueniente ab inquinamento aëris alta loca relinquere, & decliua eligere, immò * quia morbus hic in eminentioribus habitationibus sæuit magis, meritò colligimus, ab aère morbum hunc produci.

* *Morbum hunc a vitio aeris fieri quomodo colligitur.*

Meridionalis regio, & occidentalis, licet præ aëris humiditate, ab immoderata siccitate progenito huic morbo directè opponatur, & essent ad pueros de hoc morbo præseruandos optimæ, tamen cum ab Hippocrate habeamus, regiones huius;

e *Loco cit.*

huiusmodi ob prævalentem humiditatem insalubriores esse, & corpora ad putredinem, & affectiones apprimè disponere, ideò incidere in Cyllam, cupientes euitare charybdim non licet, saluo tamen quod à loci proprietate, salubriores esse videantur.

Dicimus à loci proprietate, quia vt f Virruuius, g Palladius, b Plinius, i Columella, a * vario Coeli aspectu, varioquè solis cursu, ventorumquè prædominio, quatuor mundi partes inter se se variari, determinant; hinc factum est, vt in aliqua parte, meridionalis plaga sit frigida, seù temperata; Orientalis calida, seù frigida, Septentrionalis calida, seù humida, & sic de ceteris; & ob id doctè k Vitruui⁹ dixit, aliter Aegypto, aliter Hispaniæ, non eodem modo Ponto, dissimiliter Romæ; & propterea l Plinius scriptum reliquit, Villa spectare debet in æstuosis locis septentrionè, meridiè in frigidis, in temperatis exorsum æquinoctialem, Venti etiam flantes, placidissimæq; auræ patriæ spirantes, Regionum ad malum Coeli aspectum situm habentium insalubritatem remittere solent, & calidas regiones frigidas, humidasquè admodum temperare, vt de ventis Etesijs natura placidissimis, & suauiter maxima cum salubritate æstate flantibus, loquitur m Plinius; quos in Hispania, & Asia, ab oriente, in Ponto

ab

f Lib. 1. cap. 1.
g Lib. 1. cap. 1.
h lib. 1. c. 5. &
lib. 2. c. 45.
i Lib. 1. c. 5.
* Mundi partes
cur non semper
eàdem conditio-
nem seruent, sed
inter se seruari-
tur.

k Loco citato

l Loco cit.

m lib. 2. cap. 47.

72 DE VLGERIBVS STAFACIS

ab Aquilone, reliquis in partibus à meridie, inspirari obseruauit, et sic videm⁹ austrinos ventos, & quos nos syroccos vulgariter nūcupam⁹, hac in nostra Trinacria vario modo perflare, vt hic Panormi calidos, in Ciuitate Leocatæ, & alijs in partibus frigidos spirare, sic austrini venti qui nobis ad eò infesti, & morbofi, in Africa tñ salubres sunt vt n Aristoteles, & o Plinius inquirunt; & Zefirus nobis laudabilis in Vascouia detestabilis est, vt refert p Scaliger.

ET non solum regiones à vario solis cursu, à vario ventorum per partes varias transeuntium inflatu vbi benignas, malignas uè impressiones suscipere possunt, variæ esse solent, vt monstratū est; sed etiam eorum communis natura, à particulari loci proprietate, in quem Astri alicuius aspectus, & influxus particulariter influit, variari solet vt scilicet orientales, & septemtrionales regiones, salubriores existimatæ, insalubriores, & è conuerso, occidentales, & meridionales insalubriores appellatæ, salubriores reddantur; quod manifestò à q Platone, Aristotele, plinio, & alijsquè tùm recentioribus, tùm veteribus confirmatur.

Reuertamur igitur vndè nostra fluxerat oratio, fugiendæ itaque sunt quæquè sint regiones lacubus, paludibus, fluminibus, stagnis uè circumambitæ.

Eli.

n 3. Problem.
31.
o lib 2. cap. 47.
p Exercitatione
285.

q 5. de legibus
in fine.
r lib. I. meth. c. 2
s lib. 2. cap. 69.

E Ligatur* orientalis Regio, quam non boreales, & septentrionales venti malignam nitrositatem deferentes, morbūmē hunc generantes dominētur; non alto in loco, sed in decliui sita, quæ inter omnes regiones temperata, & salubrior esse solet, magisque illa, quæ omni ex parte interpositis montibus ab occidente secluditur; vt docuit * Hippocrates: etenim ab ipso regio hæc veri assimilatur; & in ea morbosas aëris mutationes parum nocere putauit * Rases; tūm quia æqualis ibi Cœli tēperies est, tūm quia opportunæ solis actiones ibi sunt, sol enim in nostro Emispherio apparens regionem hanc primo illustrat, & quod noctū malignę euaporationis à terra in aëre fortassè eleuatum sit, attenuat, & discutit, & cum diū magis hanc, quàm regiones alias, in eius diurno cursu perlustrat, meritò puriora omnia reddit, quod alijs in regionibus euenire non potest, & tantò salubrior erit orientalis regio, si salutare vcti, vt oriētales oēs, & fauonius, de quibus multa encomia dixerūt* Hippocrates, y Aristoteles, ⁊ Plinius, & a Actius, eā persent.

A Vrae autem, ventiquē à vicino loco spirantes, de quibus b Seneca, c Vitruuius, d Hippocrates, e Galenus f Aneroës, g Actius, & alij verba fecere, si non spirant melius erit: etenim cum exhalā-

K tiones

* Orientalis regio qualis salubrior pro hoc morbo.

t Locis citatis

u 7. conti. c. 6.

- x Lib. de aeris aquis, & locis.
- y lib. 2. metheor. c. 4. et 26. prob. 33.
- z lib. 26. c. 25.
- a lib. 3. c. 164.
- b 6. de naturis.
- c lib. 1. c. 6.
- d 2. de dieta.
- e 3. de humoribus com. 13.
- f 2. metheor. c. 2.
- g lib. 3. c. 163.

tiones huiusmodi à vicinis locis eueniant, & non multò motu agitatae, & expurgatae, multum vitiosi, humidi continent, & propterea corpora inequaliter afficiunt, vt Aeti-
 tius loco citato dixit.

Quod si melior locus adinueniri mi-
 nimè possit, venti saltem tales
 sint, non * qui ab aquis, non à
 fluminibus, non à stagnis, non à paludibus,
 non à lacubus, non à cauernis, & baratris
 malè olentibus, non à riuosis, non à vicinis
 montibus descendentes, non qui à locis
 Thermalibus exhalent, eligendi sunt; cuius
 rationes breuitatis gratia relictas, in supra-
 dictis auctoribus legendas consulimus, sed
 tales esse debent * regionales venti, qui, vel
 à mare, vel à campis, & à terra rectè per-
 flantes orientur; sicciore enim à grauissimis
 auctoribus censentur.

Diximus quidem rectè perflantes, * quia
 vt benè Auerroes b. considerat cir-
 cuendo venti se habent vt flumina, nam
 sicuti hæc nouos mundos suscipiendo gran-
 diora euadunt; ita illi excurrendo noues
 vapores suscipiunt: sed reducamus quæ sò
 ad praxim, quæ vniuersaliter de bona eli-
 genda habitatione diximus ad puerulum de
 hoc morbo præseruandum.

Mittitur igitur diligens medicinae pro-
 fessor, cuius Astronomiam callere
 plu-

* Venti salubres
 quales,

* Regionales ven-
 ti quales boni,

* Venti regiona-
 les cur rectè de-
 beant perflare?
 h. 2. meth. cap. 2.

plurimum interest, præceptore i Hippocrate, ad locum idoneum inueniendum, vbi filius principis ab hoc lethifero morbo seruari debeat, absque dubio locum decliuem ad orientem aspectum habentem à parte occidentali montibus conclusum eligeret, & non à ventis borealibus, & austrinis, sed orientali, & fauoribus perflatum considerat. longissimum quidem à fluuiniis, stagnis, paludibus, lacubus, hortis, & similibus, etsi maritimum aspectum admittat ad mentem ^k Hippocratis melior erit, et si aliquantulum à ripis distet, tantò salubrior, vt Columella suadet, & ob id Galenus. Tabiam mirum in modum celebrauit, quia à mare triginta stadiorum mensura distabat.

i Lib. de aere aquis, & locis.

k lib. I. præcep.

l 5. methodi c. 12.

Quarit hunc locum omni ex parte expeditum, non vallatum, non multis cauernis circumfusum, ex quibus auræ malæ, ventique patrij ex collectis ibi aquis eleuantur, nec non crassus, & caliginosus continuò fit aër, vt multæ sunt Ciuitates in nostra Sicilia, & præcipuè Enna, in quibus, adeo caliginosus aër aliquando fit, vt ad meridiem vsq; vix ambulantes homines breui tractu inter se se conspiciantur.

Nec quiescit optimus Medicus, percontatur quidem exactè si à circumuicinis montibus aliqua descenderit* aura, quoniam nimium exiccat, spiritum turbat,

* Aura à vicinis montibus spirans cur mala.

m 2. de dicta

morbosaque corpora reddit, præceptore
m Hippocrate.

n de aere, aquis,
& locis.

* *Aquarū consi-
deratio ad optimā
habitationē cur
necessaria.*

o 4. de generat
animal. c. 2.

* *Aqua exortū
habens ad orien-
tem bona.*

* *Aque bonæ
condiuitiones qua.*

* *Aqua non lau-
date quales.*

* *Aqua à cæno,
& à pingui terra
manâtes cur ma-
le.*

* *Aque per lapi-
des et glarias labē-
tes cur malæ?
Plib. 31. cap. 3.*

ET hoc non inueniens, neq; hunc lo-
cū eligit, sed ad altiora progreditur;
& vt monet n Hippocrates, aquas illius re-
gionis considerat, (& * meritò quidem
aquarum inquisitio ad optimam valetudi-
nem seruandam admodum necessaria est,
cum nobis sit, vt aër, necessaria, nam hic
ad cordis refrigerium, illa verò, vt o Ari-
stoteles asserit, omnibus est alimento) qua-
rum caput, & exortum obseruat, & respu-
endo illas, quæ ad alias plagas scaturiginē
habent, eam, * quæ ad orientem versa est, de
alto proficientem suscipit, & * præcipuè si
sub Piscibus, Ariete, & Tauro diffuunt.

Cernit deindè locum ipsum, eiusq; con-
ditiones à quo fuit aqua; & quæ cir-
ca ipsum sunt, * hinc aquas à pingui terra
nascentes respuit, cum hæ splendide haud
sint, distributu ob id difficiles, & moram in
hyppocondrijs contrahendo obstructionē
patiunt; hinc * aquas à cæno, & præcipuè
foetido scaturientes tanquam gustum infi-
ciētes, ventriculi passionem, tabem, putre-
dinem, tandemquè mortem parturientes,
damnat; hinc * labentes aquas per lapides
& glarias, auctore Plinio, p citrina illuue
præcipuè indutas, derestatur; coarctant
enim spiritus instrumenta, tenuesquè me-
tus

tus; hinc aquas * herbis, plantisq; foetidis; circumambitas refellit; itemq; * eam circa quas planta herbæque oriuntur, largam, vel latam, vel utramque lenem, vel mollem frondem habentes respuit; & tãto pessimam, iudicat, quãtò si circa herbas huiusmodi impunda sordes, & cuiusvis coloris spuma conspiciat, hæ enim aquæ crassitiem, & visciditatem, & putredinemque aliquando denotant.

Ergo ob id hæc aqua circa quã nymphæa, seu aquaticæ nenufar inest, cum laras, & necquæ frondes admittat. Ad humanæ vitæ usum non recipit. * aquam, vbi palustres arundines longas frondes habentes germinantur, eam tandem noxiam iudicat, vbi plantago, quam barbam Sylvani dicunt, innafcitur; longis enim, latiq; folijs hæc planta vestitur. Relinquit eam; quæ inter bonam, & pravam media est, nempe in qua silymbrium aquaticum seu dulces, & acres cannez, sicut vocatæ innafcuntur.

E Ligit tandem eam, in qua capilli venis; calamintæ, adianthi, ceterarumq; herbarum odoris suavissimi copia innafcitur: proficientem quidem à sublimibus locis, vel eam, quæ præcipuè, Auctore Hippocrate, à terreis collibus fluit, & nobilior, si collis terra argillata sit, ut Plinius notat: percolatur enim aqua, & dulcior,

* Aqua herbis foetidis circumambita male.

* aqua, circa quas planta latam, & longâ, lenem; vel moll. n. frondem hntes innafcitur; cur mala?

* Aqua, vbi nymphæa, seu nenufar est, mala.

* Aqua vbi palustres arundines nascuntur male.

* Aqua bona quæ.

q Loco cit.

r Loco cit.

* Aqua bonitas,
quomodo cognos-
catur?

f 5. apbor. 26.
t in eod. comm.
* Loco cit.
x Loco cit.

* Aqua bona per
Hipp. qualis.
y I. de sanit. tuè.
cap. 11.
* Aqua bona per
Galenū qualis?

z Loco cit.
* Aqua bona per
Plinium quomo-
do cognoscitur?

* Aqua longum
cursum faciens,
bona.

* Aqua mala,
quæ.

a lib. 31. cap. 3.

tenuiorquè euadit.

EX* indè multis medijs aquæ bonita-
tem experitur, non enim ad aquæ bo-
nitatem capessendam, ipsam ponderat; sed
cum s Hippocrate, & Galeno, * Plinio, &
Baccio ridiculum id putat, sed * Hippo-
cratis experimentis primò vitur, nempe si
* aqua modicum vinum ferat, & si estase
frigida, hyeme vero calida sit, postea illa
y Galeni * experitur, si aqua scilicet pura,
& limpida sit, nulla aliena substantia per-
mixta, sed tantis; percontatur habitato-
res; si præcordia celeriter pertransat, si-
cito calefiat, & cito refrigescat. Deindè
illa & Plinij * cōsiderat, nempe si hæc aqua
legumina tardè percoquat, & vasa ubi cibi-
ria concoquantur, crassis, hipposisq; crustis
cooperiantur, tandem nobiliorem * aquam
conset illam, quæ præter assignatas condi-
tiones, longo cursu perueniat.

Renuit denuò aquas illas, ubi aquatilia
vbi peani succi animalia habitant, pessi-
masuè si, magnus eorum numerus sit, & au-
datarum scilicet, & incaudatarum, magnò-
rumquè capitum hyrudinum, bufo-
ranarum, aliorumquè: quoniam putrefcimi-
lem aquam esse, hæc omnia insinuant. Bond-
nas cum Plinio; * si innatent anguilla
iudicat.

Si

Sed verò scaturientes fontes, ea in Regio-
ne, vel haud sint, vel malas aquas præ-
beat, non inde Cysternæ * aquam pluvia-
lem, quæ ad Hippocratis mentem citò
purascit, & malè olea, in pueri vsum eligit,
cum eius materia ex pluribus constet, in
Cysternâ enim variæ pluviales aquæ ingre-
duntur, procellarum scilicet, niuis, grandini-
um, æstivæ, isemq; autumnales, & hyema-
les, pluvie cum tonitruo, & labrotera.

Primæ * malæ sunt, & crassæ, varijsq; in-
signatæ qualitatibus, eas iuxta vento-
rum naturam concomitantibus, hinc * pro-
cellarum aqua cum Borea descendens, fri-
gidior; cum * Austro, calidior, & salsa; ob-
idquæ citrà obstructionē, & Hippochondrio-
rum distensionem, afflictiones in sanguine
promouet; cum per eam diuersis humo-
ribus non sibi familiaribus, sanguis ipse
repleatur.

Secundæ * pessimæ, & * Tertie deterrî-
mæ sunt, ambæ enim hæ frigidiores,
crassiores, crudiores, ponderosæ, reliquifuc-
alijs pluvie aquis turbidiores existunt, ob-
idq; præcordia non permeant, cibum non
humectant, alimenti distributionem in cor-
pore impediunt, inimicissimæ denuò seces-
sui, acutorumq; morborum auctores sunt
vnticulo itidem, intestinis, pectori omni-
busvè nervosis partibus aduersantur, steri-
lita-

* Aquæ pluviales
cysternæ cur malæ?
b. loco cit.

* Aqua procella-
rum cur malæ?
* Aqua procella-
rum descendens cū
borea frigida est.
* Aqua procella-
rū descendens cū
vento austrino, ca-
lida, & salsa est.

* Aquæ niuis cur
pessimæ?
* Aquæ grandini-
um cur deterrî-
mæ,

litem disponunt, vterò gerentem abortire faciunt.

* Aestiva aqua pluuialis cur mala?

* Auctumnalis aqua pluuialis cur mala?

* Aqua Hyeme pluens cur mala? c9. Epid. sect. 4.

* Aqua labrotera seu nymbi cur mala?

* Aqua torrentis, & fluminum cur mala;

Quinta, & Quinta Accis exhalationibus referta, nitrosa sunt. Sexta, pra' frigore crassa; Septima, (dicat quid quid velit Arabum Princeps) ad Hippocratis mentem aestuosa est, nam cito in ventriculo, hepate, venis, & corde aestum quam maximum inducit, vnde chylum, sanguinem peruertit, flatus producit, excitat, & mordicat, febres putridas, biliosas praecipue, hecticasue, & hydrope sim inducit, infirmo capiti infestissima existit. Vltima tandem, quia citius, & nymbo illabitur, humidissima omnium, & viscida, putredini quae admodum obnoxia est, pluuiiales igitur aquas, quaeque sint, & praecipue stabiles arte detentae, propter multarum pluuiialium aquarum collectionem, rationibus, supradictis, sapiens medicus respuit.

Neque eam Torrentium & fluminum eliget, haec enim licet longos itinere percurrat, ratione tamen lapsus per opaca, & coarctata loca, saxa, thophaea, frondibus, alijsq; parris referta, a calore extius exusta, a pluuiialibus aquis cuiusque conditionis, hyeme multiplicata, continuo in itinere, vt considerat Auerroes, diuersis aquis paruorum fluminum, & riulorum in eo ingredientium saturata, non nisi improba

ab

CONSULTATIO. 21

ab Hippocrate Galeno, Ruffo Ephesio, Auerroë, Aetio, & alijs iudicatur (licet Tyberis, Nili, Coaspis, & Eulei aquæ communi voce celebrentur, permittit enim Deus Omnipotens, ut variarum, mirabiliumque rerum Auctor demonstretur, ut hæc * flumina grandes, & perennes fontes recipiant, perq; optimam terram transeant.) Frigida enim, & crassa est, calculos iccirco, nephriticas passiones, urinae stillicidium, ischiadidas, hernias, alvumq; siccam facit.

* Tyberina aqua cur bonæ?

Improbat * stabiles, palustres scilicet, lacustres, stagnantes, aliasq; stabiles aquas arte collectas, quoniam stabiles cum sint, omnibus, & Coeli, & Solis, & ventorum temporumq; mutationum iniurijs exposita sunt; nec non multarum aquarum specie differentium, pluuiarum scilicet, rivulorumq; congregationem suscipiunt; Vnde æstate calidissima, & biliosa; hyeme verò frigidissima, & pituitosa euadunt.

* Aqua sibilis queque sint cur mala?

Indè * benè callet optimas aquas non inueniens, in imo terræ meatus existere aquas tum continentes, tum seruantes, eadem ratione, ac in animatis venis sanguis, & continetur, & seruatur; has idè considerat, multosque puteos obseruat, qui * fontes subterranei cū sint, aliqui eorum optimi etiam censentur, & idè puteorum * non profundorum aquam refellit, eò quia à

* Aqua subterranea eodem modo continentur, et seruantur, sicut sanguis in venis.

* Putei fontes subterranei dicuntur.

* Aqua putealis non profunda cur non laudatur?

L solis

DE VLCERIBUS STOMACIS

solis radijs, calidoque ore terra, superfi-
ciem per partem post partem aestate insale-
scente, hyeme refrigerante talis aqua, astate
calida, hyeme frigida euadit. Vade ad
versam optimarum aquarum qualitatem
acquirat, & propterea à lacustribus, alijsque
stabilibus aquis parum distare videtur.

* Aqua coar-
ctati putei, cur
malat

Respirat etiam eas, quae in coarctato pu-
teo manent, cum aëris perspirata ad
motum, & conseruationem ipsarum aquarum val-
de necessario minime seruantur.

* Aqua puteales
longe à scatebris
suis seruatae cur
malat?

Nequè eas aquas eligit, quae longe
profundiores à scatebris seruantur,
vt aliqui puteos suos facere solent, quoniam
ita in montibus terra aqua seruat, sicuti in
venis animalium sanguis, vt omnes rerum
naturalium philosophantes faciunt, à quo
pota consequentia deducitur, nempe sicuti
sanguis extra venas corrumpitur, ita extra
meatus aqua vitatur; & ideo * ampla putei
effossio potius laudatur, quam ab aquarum
scaturigine profundior, in amplo enim loco
liber aëris ingressus tribuitur, per quem
aqua agitata conseruatur.

* Putei ampla
effossio melior,
quam profunda.

* Terra condi-
tiones in effodie-
do puteo consi-
derandae quales

Vigilantissime etiam prospicit partiu-
larem loci conditionem, vbi puteus
* effossus est, cuius nam conditionis sit terra,
falsa nè, nitrosa, gypseae, sulfureae, alijsque
alienis qualitatibus insignita, quibus aqua
vitiose inficitur.

CAuet, * nē putri latrinis, communibus ductibus, fluminibus, paludibus, lacubus, stabilibusve aquis propinquiores: sint, quibus per fargos terre meatus, patent, resque poros eorum aqua communicari solent, & ita putri bonam vitiant.

ELigit istandem profundioris putei aquam, ubi naturalis anteparistasis fieri solet, quod externa solis, aerisve iniurie penetrare nequeunt, ubi terra purior est, & externae superficiei terrae sordities ad eam permeare non valet, hinc fit, ut * aqua pura, limpida, aestate frigida, hyeme calida feruetur.

ET profundioris putei quidem amplius, & parum distantis a scatebris quantum hydrae aquam puram, & non turbidam hausere potest, laudat, & tandem postquam omnia, quae de fontibus fecit, expertus: ad eamque omni bona conditione insignitam adinvenies, cum Hippocrate praestabilioribus fontibus comparat, licet: Accius, & Antocentus, & Rasus, aliter sentiant. Quod si bona puri, & aquae continuè haurias, quid prohiberes sibi dicitur. Illius eò quia, quod a scatebris tanquam è venis egrossum, & immoratum extrahitur, & nona nō vitiosa scaturiens admiscetur, quod uè remanet continuè motu elaboratur, & attenuatur.

* Aqua puteales, ubi sunt latrinae, & communes ductus omnes, insalubres.

* Aqua putealis qualis bona.

* Bona aquae conditiones quae

d loco cit.
e lib. 3. c. 165.
f lib. 1. sen. 2.
doct. 2. cap. 16.
g lib. 1. continens cap. 37.
* Continuè aquae putei hauritur cur prohiberes facti aquae?
h loco cit.

Verum filio Principis fontium aquam bonam omnem conditionem habentem; à distantissimis etiam partibus ad se transferre quid interest? ut optima eius valerudo seruetur?

i Loco cit.

Cognitis igitur loci situ, & aquis iuxta Hippocratis præcepta, alia insequentia ipsius verba mente recolit, quæ huiusmodi sunt; [Terram etiam, agrosuè eius perspicito, sit nè nuda, & sine arboribus, siticulusaque; & sine aqua, densaue arboribus consistaue, & irrigua, curuo nè loco, & ætioso sita sit, sublimiue, perfrigidoque, hominumque victu, nutritatumue, quo latentur, vtanturque præquirito, num nè potiores, comestatoresque sint, desides, vel contra laboriosi, & exercitati, potuue, & cibo non multo vtantur, hæc enim singula ex his considerato, si quis nam hæc bene cognoscat, si minus plurima, nunquam eum, qui in Urbem sibi ignotam venerit, peculiaria loci eius mala, nec communis eorum hominum natura, qualis sit, ad eò latebit.] Hæc igitur pauca, sed multis arcanis recondita verba bonus Medicus exactè considerat, & id eò terram primò, eiusque conditiones, agros deinde, homines postea considerat, ex terræ enim conditionibus salubritatem, & insalubritatem loci cognoscit, * etenim sicca, & non multis aquis irri-

* Sicca terra cur
mutum facias ad
salubritatem.

irrigua terra, ad salubritatem quam maxi-
me facit, contrariò modo se habet terra,
multis aquis irrigua, pinguis, & viginosa.

Argillosa vero terra, & lapidosa, licet
sicca sit; tamen quia qualitas hæc mo-
dum excedit; corporibus humanis inimica
redditur, symmetra enim qualitates ad cor-
porum conseruationem esse debent, & pro-
pterea bene & Oribasius argillosam terram
malam iudicant, quò quia exhalationem
quamdam humidi radicalis inimicam, ro-
burq; corporis dissoluentem emittit. * Rus-
sam vero nimis corpora exiccã tem indicat.
Lapidosa vero loca, & saxosa æstate æstu-
antia, hyeme vero nimis frigida renuit; om-
nis enim qualicæcum excessus in densiori
materia magis imprimitur.

Itemque terræ glebam * Oribasio præ-
ceptore capit, eamque aqua perfundit,
si in suo odore manet, bonã; si vero * odo-
rem, ac è carbonibus extinctis fert, malam
esse determinat, vitiosa enim, & suffocati-
na admodum exhalatio ea in regione eleua-
tur, & ideo angue peius fugienda,

Eadem causa derelinquenda ea * re-
gio est, vbi metalla adinueniuntur.

Optimam * nigram terram prædicatur,
que aqua madefacta terrenũ odorem
spirat, sed præstantior è, si suauis odore redo-
leat; hæc circa prima Hipp. verba cõsiderat.

* Argillosa, &
Lapidea terra cur
malat

l. 9. collectan;
cap. 16.

* Habitatio vbi
terra rubra est;
cur insalubris?

* Loca lapidosa,
cur insalubria.

* Terra bona quo
modo cognosca-
tur?

l loco cit.

* Terra mala que

* Regio vbi me-
talla sunt mala.

* Optima terra
qualis.

Ad

Ad secunda deinde trāscendit, a grofūe
 A. recognoscit, si nō herbis, arboribus
 vestiantur, si minime questigantur, ipordina
 tribocitis pordominatur. Si verb vestiga
 tum, quōd a niam herbis, & arboribus in dūā
 um, * cuenim simialis, & venenosis herbis,
 nulliq̄ue arboribus agri illi cooperiantur,
 malam eorum habitationem existimat. Si
 * autem bonis herbis, arboribusq̄e tanquam
 bonam auram spirantibus, ornentur, salu
 brem habitationem esse statuit. Hoc Hip
 pocratis. p̄ceptum. imitatus est. Gale
 nus, qui Tabiam salubrem recognouit, quo
 niam p̄tre per eius agros herbae bonae nas
 cuntur. Hinc astroномionis Medicus, her
 bianum, plantarumq̄ naturam im̄p̄e iocellens,
 bonas herbas esse. iudicat. Rulēgū. Unga
 num, Thyallū, Apudā, Anomū, & eterāsc
 qdōtētas, & commestibilesq̄, ex arbutis,
 lentiscum, hēderā, arbutum, aliosq̄ bo
 num spirantes ostocem. Ex arboribus boni
 censentur, commestibiles, fructus ferentes,
 odorose hūe flores generantes. Detestatur
 habitatio illa, vbi Nemora nuccum, auel
 lenarum, populprum, aliāsq̄, in fructu fē
 rum arborum, aderiat, vitiatum siquidem
 aērem, versantē eodem modo tanquam in sa
 luberrimam habitationem illam recipit, in
 cuius campis, herbarum venenosarum, co
 pia innaascitur, cicuta, nempe, Geneste, L. u
 pini,

* Agri salubres
 herbis vestiti in
 salubres.

* Agri salubres
 res quales

Agri salubres

Agri salubres

* Agri insalu
 bres quibus

pinis, Coriandri, Mandragorae, Papaveris, Hyoscyami, Napelli, Ranunculi, Asini curvatoris, Mezerris, & similium, et sic de aliis.

Plures autem etiam ad Agri optima loca sunt, vel in malum fructuiferantur, si terda cum Opibatio, vel cito maturescat, & si odor rationes sunt, & si menses ceterique fructus postquam fuerint collati, non corrupti durius non obsequit circumspiciantur.

Et Thridem, Terbitre, Hippocratis, doris, Striam, obformant, prospiciunt homines, & praecipue mulieres, puerosque. (cum ratione eorum naturalis humiditatis, qualitates vitales magis suscipiunt.) Si bene colorati, floridi, & sicuti pleni sint, itemque & animalia, & Canes praesertim, tanquam symbola, tamen cum homine habentes eodem modo respicitur.

In utroque etiam habitatores, in d' d' scribitur a Palladio optimi agris conditionibus fruatur; cuius talia sunt, verba. Qui optimum aerem inspirant, color sunt factus, firma illius capitis sinceritas, inoffensus nomen oculorum, purus auditus, raris fauces commotum, liquidum vocis, exercentis. Ad dicitur e. Obibatius somnosabi, suaviores, carpi, & animam, in visis in somniis nequaquam perturbari non ingratum.

Et in aedon, hic est optimas omnes salubris regibus conditionis adinueniat, di.

utroque... n 9. collect. c. 17.

* Aspectum hominum ad bonam, et malam habitationem cognoscendam plurimum facit.

o loco cit.

* Astri infortunati influxus laetam Regionem in salubrem reddit.

diligenter inquiris, sit nè infortunatum. **A**strum hanc bonam regionem aspectu, & influxu eius in malum permutans? Econtra id sæpè contingit bonas regionum naturas, & qualitates à maligni alicuius Astri influxu permutari, & hominum aduenarum præcipuè vitam infestare, quod si elare Astrologica facultate cognosci nequit, ut aliquando contingit, id ab habitatoribus percontatur. Hæc medicus sapiens ad salubris habitationis electionem exactè perferutatur, in qua ab hoc morbo Principis filium præferuat.

* Qui fugam arripere in alienam Regionem nollis, quomodo sine præseruanti.

ET quoniam non omnibus velle, & posse datum est, vel quia multi aliquadè causa fugam arripere, alienamq; habitationem eligere nolunt, non idèò humani indiuidui gubernatrix, & conseruatrix Medicina sine præseruationis auxilijs hominè destituit; cuius opum Medicus sapiens dispensator est, propterea vt distinctè procedamus, quedam præcepta ordinare necessè est.

* Aer in hoc morbo cur non & ne accenso per publicas Cimitas vias purificandus.

ET primo de aère in quo virulencia feruatur considerandum primò est, ob id omni via aèrem medicatum reddere infundandum est, vt venenositas ipsius extinguitur, & cum ad respirationis usum attrahatur, Puerorum Baristhmiz minime inficiatur, non quidem publicis dignorum regis

ac.

accensis, v& in Atheniensi peste Hippocrates fecit, quoniam cum ex siccitate aëris venenofitas hæc producat, certò cauffam virulentiam hanc generantem foueretur magis; sed particularem Aulae aërem, vbi pueri habitât, rectificare fufficiat: quoniã aër ille * domesticus parua, molis, melius purificatur, qui vs possit purus reddi, hæc omnia obseruentur.

* Aer domesticus quoniam edo purificandus

I Antea, fenestraq; domus vitreis, & ceteratis velis occludantur, & manè, seròquè domesticus aër suffumigetur, vt purus, medicamentosusue reddatur, cuius suffumigij natura esse debet, quæ peculiari quadam intrinseca virtute, & manifestis etiam qualitatibus virulentiae obfistat. Intrinseca quidem virtute venenositatem extinguat, & manifestis qualitatibus quantum possibile sit, acredinem ipsius, & mordacitatem obtundat; cuius suffumigij forma huiusmodi erit.

R succini vnc. j.
radicis gentianæ,
& iros an. ʒ iij.
puluerizentur, & cum succo Anagallidis, & fonchi. q. s. f. trocis:

Q Vi ad particularem hanc venenositatem extinguendam plurimum valent

M

lent

lent, quinq; .n. peculiaribus, & efficacissimis simplicibus, Succino nempe Gentiana, Iride, Anagallide, & Sontho construuntur; de quorum efficacissimis virtutibus inferius dicemus. hoc enim suffumigium, nē dum aërem ab inquinamento venenoso mundat, verum caussa est, vt aër ille attractus viscera permeans, & ea roboret, & omni mala qualitate interius genita liberet, indeq; malignum quidpiam in venis, alijsq; latibulis latentis extinguit; ob idq; corpora seruat, quae in re. duo notanda veniunt, vna quidem nē trocisci supra accensum carbonem adprantur, * exhalatio enim, & odor carbonis accensi pessimus, & suffocatiuus admodum est: dicebat enim Arabum Princeps, [& caueas ab odore carbonis, & domus recte fabricatae] sint igitur carbones accensi ex optimis lignis, nempe ex palmitibus visis, lauri, roris marini, aliorumque lignorum optimi odoris.

* Fumus accensit carbonis cur malus.

Alterum verò, vt munda semper ab omni sorde sit domus, nē conclusus aër malam qualitatem acquirat, Verum singulis tribus diebus circa meridiem per horam aperiantur fenestrae, vt aëri domestico aliqualis ventilatio tribuatur, iterum deinde claudantur, statimque suffumigium fiat, vt si quid per noui aëris ingressum vitiosum fuerit introductum, citius extingatur.

Fenestras * autem meridie aperiendas esse diximus, quia alijs temporibus infestissimum iudicamus, equidem duplici de causa venenositas hæc in aëre noctū, & dilu- culo magis inualefcit, & quia recedente so- le aër refrigerat, & malignus vapor calidus cum sit suum contrarium respuens vaicur, & validior inficiendo euadit, philosophice huic rationi exemplum * æstiuæ pluuiæ ad- dimus, quæ in tempore pluuiæ guttarum grandium contingunt, quoniam aqua aëris caliditatem eius contrarium persentiens nimbosa, magnarumque guttarum decidit, frigiditas denuò aëris, cuius proprium vnire, & condensare est, malignum vaporem à so- lis calore disgregatum denuò vnit, & vnitus magis inficit, & ideo nocturnus, & marci- nus serenus infestissimus est, hæc est etiam ratio cur hæc lues; hyeme magis, quam æsta- te, & inficiendo, interficiendoque sæuiat.

De autem ex calore solis omnem ma- lignum vaporem aëris dissoluentis maligni vaporis acuties infringitur, & mi- noratur, tum quia multa eius portio con- sumitur, tum quia quod remanet disgre- gatū, & rarefactum per aërem innat, disgregata enim virtus ad operandum se- gnes est.

Quod si egredi de domo puerum ne- cesse erit, non noctū, vt dictum, sed di-

M 2 diè

* Fenestræ cur meridie in hoc morbo sunt ape- riendæ.

* Pluuiæ æstiuæ cur guttarū gran- dium sint?

* Radix gentiane in ore detēta, præseruat ab hoc morbo.

diē, tribus saltem horis post quam sol nostrum illustrauerit orbem, & si sub meridie melius erit, verum dū ambulant, * Gentianæ radicem in ore detineant, quæ nē dū ab omnibus in peste commendatur, verum maximoperè huius præsentis morbi virulentiaē aduersatur, vt inferius probaturi sumus. Equidem aëris ad respiratiōnis vsum destinati delateriam qualitatem mirè consumit, vndè fauces medicatus, & præseruatius pertransit.

ET si pueruli sunt in ore radicem hanc detinere nescientes, radix huiusmodi in puluerem redigatur, & cum syrappo aliquo admixta puero præbeat, vt tota, & oris, & faucium regio hoc medicamento imbuatur; & nec abs re erit * oleum ex radice hac arte chimica extrahere, & indè nares ad aeris transeuntis purificationem inungere.

* Oleum gentiane arte chimica extractū, si pueruli naribus inungatur mirè ab hoc morbo præseruat.

CAueant * angue peius parentes suos filios secum gerere, vbi puerulus alter hoc morbo infirmatur, & si in domo eius continget, statim alios pueros valetudine fruētes separent.

* Visitatio aliorū egrotantium interdicienda.

SEd ad præseruādos pueros ab huiusmodi lue nullum efficacissimum remedium adinuenimus, quam pueros purgare, & * cauterium in brachio aperire, quod si in peste ad præseruandum plurimum valet.

* Cauterium brachio affixū, mirè ab hoc morbo præseruat.

vt in nostro discursu de peste, & rationibus, & experientia probauimus, magis in hoc morbo, qui postquam genitus est à cetera materia transfusa, fouetur.

Prohibeatur * inordinatus motus, vociferationes, ludique inordinati, vt puerilis conditio est; quoniam corpus incallescendo cogitur ad respirationem aeris copiam attrahere, simulq; fauces quodammodo inflamescentes per cultum illud aeris vitium facilius suscipiunt, moderatus tamen sit huiusmodi moderata omnia concedantur, ne plurima ab omni excrementa congenerentur, & in morbos alios acutos incidant.

* Motus, & vociferationes inordinatæ satis ad hunc morbum disponit.

Cibus sit optimus, & omni tempore optimis carnibus vescantur, abstineant à dulcibus, ab aromatis, à calidis omnibus, à salis, vinisque meracioribus, & hanc omnia aerem humorem generant, qui inde maxime

* Dulcia, salsa meraciora vina & aromata prohibenda sunt.

moperè morbum hunc periculum augere potest.

VE

VERA **DE** **ISTIS** **DE** **TERRA** **IMB**

*Morbi Curatio multis Capitibus, alioquin
Simplicia, describitur.*

Capitulum I

MULTA de hoc morbo
describere potuissimus,
sed quia diu longi
orationibus tempus non
relinimus, morbus inter
res abique remedio ma-
gis in dies serpit, prope-

rea ea, quae Reip. Generiq; humano utiliora
sunt, festinanter describere cogimus. Idcirco
curaciones veram, & germanam, fidissimam
experimento confirmatas, in medium ad-
ducere aggredimur, quia in re ante quod-
curacionis exordia, in sumam, in omnia duc-
siones quaedam vobis utiles, et resciscatis
volumus. *capitulum I*

Prima quidem in modum *capitulum I* erit, ut ne
Medicorum Sectam more faciat, qui aliquos extremum fatum degustare vi-
dentes ad alia remedia transeunt, hi enim,
tum ab Hippocrate, tum a Galeno, tumque
ab omnibus in magnum risum habentur,
sancitum est enim ab Hippocrate, [Om-
nia secundum rationem facienti, si non suc-
cedant

*Morbi Curatio
multis Capitibus,
alioquin
Simplicia,
describitur.*

capitulum I

O 2. apbor. 52.

ardant secundum rationem; non est trans-
 secundum ad aliud distante eo; quod a princi-
 pio visum est. In omnia enim secundum ra-
 tionem facere, in balneo est, nisi prudenter
 omnia disponere; officium siquidem Me-
 dici, ut sapienter Galenus docuit, sanare non est,
 sed apposite curare ad faciendum; apposite
 tunc curat, quando morbi essentiam, eiusque
 causam cognoscit; quibus inde cognitis
 debita, opportuna, & tempestiva remedia
 applicat, ut sanare possit; quæ sanitas non
 officium, ut diximus. Medici, finis tamen
 medicinæ est; quem diligentissimus etiam
 Medicus non semper * assequitur, duplici
 præcipue de causa, vel ratione morbi, vel
 ratione Aegroti; ratione morbi, vel quando
 per se magnus, cæcæthe, & lethalis existit
 causam habens malignam, & rebellem, &
 natura per consequens ad quam spectat om-
 nia conterere, debilis invenitur; Ratione *
 ægroti, quia eius corpus fortasse subiectum
 sanabile haud est, vel quia eius naturalis ca-
 lor debilis, vel viscera omnia discrasata, cor-
 pusque cacochimum tenet, in quo medica-
 menti virtus actuari nequit ad quæ omnia
 sapiens medicus animum recedens non tre-
 pidat, & Chamæleontis instar mille in hora
 curativam intentionem, infinitaque medi-
 camenta variat; sed stat, si omnia a principio
 secundum rationem fecit, etiam si secun-
 dum

* *Officium Me-
dici quale.*

* *Medicus cur
non semper sanat.*

* *Aeger quot
modis insanabi-
lis redditur.*

* Medico quādo conuenit intentionem curatiuā mutare.

dum rationem non succedat. Miras tunc Medicus * curatiuam indicationem, quando morbi essentia permutatur, morbus uè in aliam degenerat naturam, & ideo si in hoc lethali morbo hac recta curatiua methodo, & remedijs applicatis aliquos obire uideritis, non inde ad aliud transire debetis, hæc enim intellectus infirmitas intentionem curatiuam mutandi etiam in Pleorritide, Angina, Voluulo, in Peste, alijs què perniciosis morbis inesse deberet, quibus licet à medicinæ candidatis uera methodus curandi tributa, fati què discussa fuerit, maior ægotantium numerus perit;

* Vlcus syriacū quib⁹ rationibus serè incurabilis est.

ET modo multæ aliæ rationes suggeruntur, quibus morbi huius seuerissimi difficilis curatio demonstratur, nec enim quatuor in hoc morbo considerantur contrariam exposcentes indicationem, vlcus scilicet; ipsius putrilago, & sordes; Inflammatio; & venenositas, ut vlcus exiccantibus eget, hæc inflammationem augent, putrilago abstersionem postulat; Inflammatio temperatis lenientibus, & anodinis, quæ cum laxandi vim habeant vlcus in maiorem putrilaginem ducunt; sed cum a fluxione inflammatio fiat in principio repellentibus indiget, quæ ab vlcere venenositate contraindicantur; hinc mirandum non est si infelix curatio, & infaustus huius morbi euentus expectatur. Ad.

Addit etiam curationi infœlicitatem. Puerile * corpus, in quo morbus ipse fundatur, quod resolubile, & remedijs inobediens se habet, ut in prognosticis diximus. Curet igitur Medicus omnia secundũ rationem facere, quia tunc benè suo officio fungitur.

* Puerile corpus hoc morbo affectum cur difficile curatur?

Secunda animaduersio erit, ut hoc in morbo remedia, haud procrastinetis, sed ea subito administretis, cum morbus iste saeuus à principio vigeat, & rapidè ad ultimam vitæ metam pueros perducatur.

Et tandem curetis nè pueri hoc morbo affecti quoquo modo plorent, vociferent, aut cantent, quoniam fauces viceratæ magis exacerbantur, ad quas humores fluere possunt, & inflammationem augendo, ipsos suffocare; his igitur consideratis antequam curatiuam praxim describamus, in quædam capita reducamus, quæ, circa curationem controuersiam, maximopere patiuntur, ut inde aliorum errore cognito, veram ex hoc curationem hauriamus.

DE VLCERIBVS STRIACIS

IN CVRATIONE ISTIVS MORBI,
Aëris puritatem primò habendam esse
Statuimus. Caput. X.

ES CIO quomodo Do-
ctores curationem istius
morbi tractantes de aëre,
ex quo morbus ipse fit,
quidquã cogitarint; quod
si in omnibus morbis * de
aëre primò ratio habenda

* Aer primo in
hoc morbo puri-
ficandus, & quo-
modo?

est, tantò magis, & in hoc, cum omnes Epi-
demicum morbum esse statuunt; & propte-
rea nè dum aërem ab inquinamento esse re-
purgandum, sed medicamentosum redder e
conferimus, vt Aegri ex attracto aëre ad
respirationis vsum in transitu vlcetis lethi-
feri medelam subseptent, visceraque om-
nia à labe illa præseruentur, simulq; Ad-
stantes, Mediciq; in Aulam institi ingre-
dientes ab inquinato illo aëre præseruentur
domesticus enim aër ille nè dum per se vi-
tiosus est, sed à virulenta ægri respiratione
malignis fuliginibus inquinatus seruetur, &
propterea ægri domus sæpè suffumigijs
illis admirabilibus eò modo, & forma, vt in
præseruatione diximus, suffumiganda venit,
melius .n. ægro hoc modo euadet, quam vt
aliqui facere solent, qui * ab aliquibus suffu-
mi-

* Suffumigium
ore absumptum
cur malum?

mijs vtuntur, eaq; aperto acri ore susci-
pienda citant, tale enim suffumigium, &
ratione caliditatis, & ratione acridinis ip-
sius fumi, cerebri materias colligando,
caussa erit, vt ad affectam partē, veluti ny-
bosa p̄cipua, materie copia destillaret, &
atqum de repente suffocaret, & hoc quō-
dem facillē contingit, r̄m quia cerebrum
magis quam alię partes ratione vicinitatis
adecedentem causam transmittit, t̄m
quia superius est caput, inflammatio autem
infra, ad quam ratione ipsius caliditatis at-
tracta materia, & precipue descendens sa-
cilius precipitatur.

Sed * suffumigium per totam aulam fa-
ctum ante quam ab aegro per respira-
tionem attrahatur admixtus cum aere om-
nem externam caliditatem deponit acredi-
nemq; deperdit, solumque medicamentosa
& belzoartica virtus remanet.

Nec aliquos laudare valemus, qui aē-
rem alcerare faciunt suffumigijs qui-
busdam * calidis, ex Lauro, Anchos, & simili-
bus, nescientes attractum hunc vaporem in-
flammationem augere, & virulentie acutie
inensorem reddere, talia enim suffumigia
esse debent, quę qualitatibus manifestis
inflammationem, & acridinem haud au-
geant, & occulta virtute vim belzoar-
ticam admittant, quale suffumigium

* Suffumigium
quomodo facien-
dum ad purifican-
dum aerem.

* Suffumigia ea
sua cur in illis

nostram esse constat.

* Suffumigium
ex aceto malum.

Nec * acetum per domum inspergere, vel eum bullientem in olla in vaporem consumere bonum iudicamus; cum acetum mordacitatis gratia ulceribus inimicum, ut inferius patefaciemus; proinde aërem Medici isti non contrarium, sed morbo suffragantem præparant.

Sed quando aliquorū suffumigium intelleximus, non potuimus non admirari, quo ad Aulæ aëris reëificationem vitur, nec chachinnis Democratis temperare volumus, instituit quidem comburendum esse * sulfur per aulam ægroti, ut statim puerulus à vita ad mortem transiēs, à doloribus, morbiq; tyrannidè liberaretur; suffocant enim sulfuris vapor, inflammationem auget, vlcus stimulat, foetoreq; contractas vires à morbi virulentia exoluit. Quod si bonus Medicus aëris substantiam reëificarit, nec ad eius qualitates accommodandas Defes esse debet; ob id * in qualitatibus aër non frigidus, quia frigidum ulceribus inimicum est; nec non læsæ partis poros constipando venenositatem ad interna, ad guttur nempe pulmones, & cor repercutit, inflammationemquè transpirare non valentem, auget; omni etenim tempore aëris frigidioris per huiusmodi partes ingressum natura renuit, unde tot construxerit instrumenta, ut per ea

* Sulfuris suffumigium in hoc morbo perniciosum, & suffocantium.

* Suffumigium frigidum cur vituperandum?

aër

aër refractus, temperatus inde intromittatur, ut per Anatomicas lectiones intellexistis; tanto magis igitur aër modo frigidus reponendus, quando has partes lasas habemus; addimus etiam frigidum aërem, cerebrum exprimere, destillationemq; ad affectam partem maximo cum ægrotantis periculo refundere.

NEquè * ad calidum admodum domesticus aër vergere debet, ut aliqui facere solent; auget enim inflammationem, caputque calefaciendo, tum quod in ipso est colliquat, tumque ipsum cogit vaporibus impleri, indeque ad fauces affarim destillare, unde spatijs illis angustissimis isthimi, fauciumque repletis de repente æger suffocatur.

* Suffumigium calidum cur malum?

Nec ad * humidum declinandus est aër, quoniam attractus, & per partem affectam transiens ipsam relaxat, effoeminatque, unde certò ipsam ad fluxiones recipiendas promptam reddit; nec non caput laxando copiosa fiunt destillationes, & proinde male faciunt, solum domus multa aqua perfunderè, & virentibus arundinibus, frondibusque varijs, aquarumq; fontibus, & ludis arte constructis, aërem humectare.

* Suffumigium humidum cur referendum?

Sit igitur * aër in hoc morbo in actiuis qualitatibus temperatus, in passivis

* Quale debeat esse suffumigium describitur.

ve-

DE ULCERIBVS STIBIACIS

verò ad siccum vergens, temperatis enim qualitatibus inflammatio gaudet, & remittitur, eiusq; pori, per quos fuligines expurgantur, & exhalant, & reserati, apertique seruantur, moderata postea siccitate vlcus fruitur, quam aer domesticus suffragijs nostris acquirit.

EXTREMA INEDIA, ET EX-

quisdè tenuis victus, sicuti, & admodum

plenus in hoc morbo respiciatur

Qualis tandem victus

administranda statuatur

Caput. XI.

Ed multos videmus, qui magis, & ipsi puerorum animas, quam morbus ipse denotant, quorum bipartita est secta. Alij extrema inedia veniunt doctrinam p Hippocra-

tis veram tamen, sed male perceptam in medium addacentes, qui dicit, vbi morbus peracutus est, statim extremos habet labores, & extremè tenuissimo victu utendum est; vbi vero non, sed pleniorem victum cōtingit adhibere. Et q̄ alibi; quibus igitur statim morbus consistit; his statim requis victus adhibendus est, vnde extremam inedia

p 1. apbor. 7.

q 1. apbor. 11.

diam in hoc morbo instituendam esse con-
 cludunt, tum ipse peracutus morbus sit,
 & brevis diebus pueros iugiter, nescien-
 tes quidem sententias huiusmodi, multasq;
 similes, quas pro eis afferre possemus, cum
 presenti morbo minimè concordari; cum
 Hippocratem, * classici Doctores omnes,
 quorum multus est numerus, de morbis ex
 cacochimia, non tamen ex corruptione, &
 venenositate productis locutum fuisse sta-
 tuant, quorum satis vulgatas sententias non
 afferrimus, quia apud Medicinæ candidatos,
 ad quos semper orationem nostram dirigi-
 mus, lucernam sub meridie asportare vide-
 remur, cuius clarissimæ veritatis sol r Ga-
 lenus est, qui victus rationem à natura mor-
 bi indicatam describens hoc modo procedit;
 aut morbus à corruptela, aut ex defe-
 ctu, aut à regulata putredine; seu caco-
 chimia producitur; si à * corruptela morbus
 fiat cibo medetur, cum corruptio quæ vi-
 res sua venenositatè resoluit cibo attempo-
 retur, se habet enim corruptio in corpore,
 ac incendium in domo, in quod si copiosa
 aqua haud effundatur, domus tota incendio
 deuastatur, verum enim verò nisi corruptio,
 in qua innata voracitas bonos corruppen-
 di humores, in suam naturam vertendi in-
 est, cibo attemporetur; alimentitios humo-
 res corrumpit, ex quo spirituum, calorisq;
 re.

* *Victus exqui-
 site tenuis quibus
 morbis competat.*

r i. *apbor comm.
 17.*

* *Morbi ex cor-
 ruptela quem vi-
 ctum indicant.*

resolutio contingit, & propterea, qui corruptelam in corpore habent, voracissimam Beluam, substantiam, spiritus, & calorem depascentem in visceribus seruant; ideoq; rapida hæc corruptela fames cibo saturata attemperatur, omniaquæ interea ad vitã spectantia, alimentitius humor, spiritus, & calor, ac arte seruantur: & ideo illustriores Doctores extremam inedia corruptionem augere firmitus tenent.

f loco cit.

V Erum *f* Galenus in morbis à corruptela ortum ducentibus hac victus lege vitur, si vires scilicet debiles extiterint parùm, & sæpè cibum tribuit, parùm ratione exigui caloris, cui tanquam agenti, pabulum tanquam passum, proportionari debet, alioquin flammæ instar à lignorum massa, & lucernæ à multo affatim effuso oleo debilis virtus suffocaretur, sæpè quidem ratione corruptionis attemperationem ex-postulantis.

S I verò cum corruptione virtus valida adhuc seruat, multum, & sæpè cibum propinat, multum, quia calor multus per validam virtutem indicatus illud digerere valet, sæpè quia talis adiectio corruptelæ attemperatio est.

S I morbi fiãt ex defectu substantiæ, eodẽ modo procedendum suadet; quia defectus adiectione eget, & hoc est Medicinæ opus

opus iuxta Hippocratis definitionem, Adiectio nempe, & detractio, addere quidem ubi substantia deperdita est, detrahere ubi inutiliter superfluit, & eò magis si vitiosa sit.

t lib. de flatibus.

SI autem morbus à regulata putredine, & cacochimia ortum duxerit, rarò, & parum cibi assumendum esse docuit; parum, quia cum virtus à venenositate non existente minimè dissipetur, non eget proindè alimonia, rarò, quia calor humorum copia obrutus, ad illud parum concoquendum, multò temporis interstitio eget, melius est etenim dùm regulata est putredo, in qua nulla venenositas vires resoluens inest, ut calorem siquamus illam consumere, ut inde à sarcina, sub qua antea præmebatur, vindicatus, vigoretur, residuum conterat, perfectioresq; actiones edat, quàm à multò denudò iniecto cibo ipsum suffocare. Et ciborum huiusmodi parsimonia eò magis utendum cõsultat, si in morbis à cacochimia regulata, & plethoria dependentibus valida virtus fuerit, quia eò tunc vires non egent, & parum illud sufficit, ut præseruentur, absq; eo quod ab humorum coctione natura dextrahatur, quæ etiam omnia viribus permittentibus obseruanda veniunt, iuxta illud
 « Hippocratis Coniectari autem oportet, an æger sufficiat cum tali victu perdurare,

u I. aphor. 9.

Q

donec

donec morbus consistat, & hunc quid prius ille deficiat. Et nè cretensis testis videamur, formalia Galeni verba hic describimus [nã si ægri vires fuerint infirmæ, & corporis affectus sit ex humorum corruptione, aut defectu ortus, alimenti parùm, & sæpius dabimus ita affectis, parùm quidem, vniuersim magnam copiam virtus infirma ferre non potest, sæpius autem, quia multis affectus indiget, nam & adiectionem defectus, & attemperationem epicrasim, Græci dicunt, corruptio postulat, si verò laborantibus viribus humorum non adsit inopia, nec corruptio, sed symmetria, & modus humorum naturaliter se habentium, aut etiam abundantia, tum, & rarò, & parum cibi præbebimus, multoq; magis si cum humorum copia adsit virium robur, Contrà, si virtus valida cum defectu, aut deprauatione humorum sit coniuncta, & multa cibaria, & sæpè sunt sic affectis adhibenda nimirum multa ex gente affectu, & ea concoquere, & euincere potente virtute, quod si tum fortè per paroxysmos sæpè dare non liceat, sed dando cibo raras ipsi præbeant occasiones, tum multum, & rarò dandum erit, verum si cum plethorica affectione virtus valida existat, rarò, & parum dandum erit, quamquã enim virtutem cibi reatricem habemus robustam, & validam, quia tamen

affe-

affectio multum non postulat, par profectò fuerit parum exhiberi.]

IN syriacis igitur vlceribus, exquisitè tenuis victus infestissimus est, cum vires, ad quas morbo resistere spectat, potenter à venenositate morbi resoluuntur, quæ postea magis ab inedia debilitarentur, hinc neque, tantibus ipsis morbo resistere, tyrannico eius imperio subiacent, Morsq; secure curua incompletam vitæ telam intercidit, & mihi quidem ad commune detrimentum. Medici isti lædenti arma crudeli hosti porrigere videntur, * etenim tenuissimus victus ab hoc morbo multis de causis minimè indicatur, primò quia vt omnes statuunt morbus pestilens est, morbus pestilens, est morbus corruptionis, & morbus defectus est, quia in eo ratione venenositatis subita caloris, spirituumquè resolutio fit, à primòq; die vires debilitantur, vndè & propter corruptionis attemperatiqnem, & propter defectus, adiectionem, cibum indicat, ob id

* Galenus, cui omnes assentiuntur de pestilenti morbo verba faciens, in hæc verba prorupit [fortissimi ergo qui vim sibi ipsius afferentes cibum oblatum assumpserunt, omnes ferè superstites euaserunt.

MOrbus hic igitur, & quia pestilens, & venenosus à prima die vires resoluens obseruatur, inediam hanc non

O a in-

* Tenuissimus victus, quæ ratione huic morbo obest.

x 3. epid. com.
3. tex. 38.

indicat, abiectioe potius eget.

Secundo ratione subiecti, puerilis corporis nempè, in quod ipse furenter agit, tenuissimus victus magis, quam acutissimus gladius, vitam amputat, & idèd directè viuendi hæc lex contraindicari videtur. Obliuioni fortassè mandarunt, quæ admirabile Naturæ miraculum y Hippocrates acutissima, & breui facundia posteritati scriptum reliquit, [senes facillimè ieiunium ferunt, secundo loco qui ætatem consistentem habent, minus adolentes, omnium minimè pueri, & præsertim qui inter hos sunt viuiores] an per letheum flumen transire, dum illud denuò z concinna oratione describentis immemores esse videntur? [Qui crescunt plurimum habent calidi innati, plurimo igitur egent alimento, alioquin corpus absumitur, &c.] cum igitur puerile corpus aërea, & aquea substantia polleat in vaporem facilè, & insensibiliter consumitur, multa enim ad istius veritatis confirmationem Medicorum sydus a Galenus, melliflua oratione descripsit, & hæc de causa graue peccatum in victus ratione huiusmodi Medicorum Secta committit, iuxtà illud b Hippocratis [In tenui victu ægri delinquant, quò fit vt magis lædantur, quicumquè enim error committitur magnus, maior in hoc fit, quam in paulo plenio.]

y 1. apbor. 13.

z 1. apbor. 14.

a In eodem com.

b 1. apbor. 31

niori victu, &c.]

Altera Medicorum secta ad plenum cibum vergit, eò quia morbum hunc admirabili voracitate substantiam depasce- re, viresquè à primo die debilitare attesta- tur, & iccirco deperditam substantiam re- ficiendam, viresq; augendas esse statuit, immò, quòtò morb' peracutus est, & effica- cius vires resoluit, tantò magis cibum pleni- ad augendas, & custodiendas vires adhi- bendum tenet, vt roborata Natura, refectis- què viribus, strenuissimis indè crudelis mor- bi viribus, & resistere, ipsumquè; remedijs profigare valeat.

AD huiusmodi * enim sententiam tan- quam erroneam dirimendam pluri- mis modis respòdet Galenus Primò, quan- tò magis morbus peracutus existit, tantò à primis diebus viget, iuxtà illud Hippocra- tis; [cum morbus peracutus est, statim ex- tremos habet labores] si natura extremos habet labores, eo igitur tempore natura cum hoste crudeli prælians satis intentè coctioni incumbit, semperquè curat, nè à morbo superetur, & idè ex cibo plurimò à morbificæ causæ coctione distrahitur; im- mò ad cibi molem digerendam satis defati- gatur, vndè ad duas grandes actiones eo- dem tempore moliendas miseram naturam defessam reddere necesse est; in qua repas- sionis

* *Opinio eorum, qui in hoc morbo cibo pleno utuntur, consuevit. c. 1. Apbor. comm. 7.*

tionis latitudine, morbo necessario succumbit.

* *Cibus plenus in acutis morbis quomodo morbi augeat, & vires debilitat?*

d 1. *Aphor. comm. 17.*
e 1. *Aphor. con. m. 14.*

Secundo, si morbus iste subito vires debilitat, tanto * magis à cibo pleno augeatur, viresq; ipsæ, quas suscitare, & restaurare percipimus, ab exculentorum copia, ciborumque ingluvie, supprimuntur. Vniuersim enim (respondet à Galenus) magnam copiam, virtus infirma ferre non potest, quoniam, ut alibi ipse expressit, sicuti à lignorum massa exigua flamma, & à copioso affatim effuso oleo lucerna suffocatur, ita virtus debilis, in qua exiguus calor seruetur, à cibi copia opprimente, suffocatus extinguitur; paucus enim ignis, ut inde in magnam flammam vertatur, paucis subcêdiculis pedetentim administratis eget, ita virtus debilis, ut validior reddatur, paucis sibi proportionato alimento indiget. Addimus etiam ex pleniori cibo cruditates quamplurimas in ventriculo congeri, quæ ad cerebrum euaporando destillationem hunc morbum infrequenter multiplicant; equidem plurimos in hoc morbo ex inordinata cerebri destillatione sæpe suffocatos, vidimus, nisi statim affixis vesicantibus in dorso eam aliunde euocauissemus, ex quo præsidio ægrotantes admirabilem, & subitam utilitatem sunt consecuti.

Si

Sic ergo huiusmodi cibandi modi, tanquam duo extrema, viciosi censentur; *medius* igitur *cibus* esse debet, qui, & morbo, & corruptione genito, & ex defectu satis proportionate respondet, in cuius administratione hic ordo seruandus.

A Egri aut cibum inglutire valent, aut non, si cibum ingerunt, singulis septem horis cibandi sunt, hac tamen serie, quando videlicet febres non sunt periodice, sed continue concomitantes inflammationem, tunc horis consuetis mane, & sero exhibeatur cibus, * ius nempe gallinaceum cum mica panis, & saccaro conditum, * bibantque aquam hordei, vel eam cum qua simul bulliant radices buglossæ, & pethamphitonis, vel aquas cordiales stillatitias buglossæ scilicet, boraginis, in quibus electissimi auri ignitæ laminæ pluries extinguantur, * habet enim aurum intrinsecam quamdam, & admirabilem virtutem bezoarticam quaecumque virulentiam extinguendi, spiritusque semiextinctos viuificandi, quod pluries ignitum, & extinctum in aqua ad instar calybis igniti virtutem suam relinquit. Alijs autem temporibus nocturno videlicet, & interdium sordidus cibus exhibeatur, ut citius transeat, nutriatque absque naturæ defatigationem.

* *Moderata cibi quantitas satis congrua huic morbo.*

* *Modus cibandi in hoc morbo describitur.*

* *Cibus in hoc morbo qualis.*

* *Potus in hoc morbo qualis.*

* *Aurum quae virtute polleat.*

Et

ET quia viget prauitas, & aliquando pulmones, & fundum ventriculi vlcerari videmus, (licet ex vlceribus gulæ ægricoualescant.) Ex quibus pedetentim macie contabescunt, & pereunt vt superius insinuauimus; ideò ad Magni * Hippocratis imitationem quæso procedamus; qui magnis in morbis ne naturam ab opere distraheret, satisquè afflictam magis defatigaret, medicamentofo cibo utebatur, vt vnica leui concoctione duo opera perficeret, nutriendi scilicet, & medicamenti virtute, eiusquè causfam depellendi, quod vobis satis commendamus, nè sciorum Medicorum more tantis præsidijs naturam confundatis, * nesciunt enim isti medicamento- rum virtutem actu in ipsis minimè existere, sed potentia, quæ ad actum * deducitur caloris naturalis opificio, quod si actu virtus in medicamento inhæret, etiam in mortuis operaretur; vndè à Mulierculis deductum est infallibile illud prognosticum in quibus videlicet ægris vesficantia apponuntur (ni cantarides fuerint præ vetustate sua virtute exolutæ, vel alio modo medicamentum malè compositum,) & partem non vesficant, mors accidit, quia caloris naturalis ad quem medicamenti virtutem sopitam suscitare spectat extinctio demonstratur; & propterea si naturæ loquendi potentia

* Hippocrates in morbis magnis quo cibandi modo utebatur.

* Medicamenta non habent virtutem actu.

* Medicamenti virtus a quo suscitatur?

esset, Medicis istis eam ad multa remedia, actuanda laceffentibus responderet, ceterò; Amice, non simul flare, & sorbere datum est, cui nam primò mihi insudandum Morbo nè sæuissimo, sub cuius tyrannide subia ceo, an tantis tuis medicamentis actuan- dis vacandum? an verò coctioni causæ morbificæ insudandum; igitur, nè in hunc magnum errorem incidatis, * iure hoc me- dicato utamini, quod cibus simul, & medi- camentum erit, in quo iure coquantur pa- rum pêthaphilonis, pimpinellæ, radicis bu- glossæ, ordei cum corticibus, pulmonariæ, farfaræ, & scabiosæ, & facta expressione, fiat emulsio quatuor seminum communi- um frigidorum, & dissolutio trium folio- rum electissimi auri, simulquè grana quin- què lapidis belzoartici.

* Ius medica- tum satis ef- ficax.

SI autem pro valida partium inflamma- tione, & tumore, ægri cibum ingerere, nequeunt, his cibus sorbilis parum, & sæ- pè dandus est, & hac in re stillatitia pluri- mum conferunt, quorum aliquot hac arte * parandum

* Stillatitium, satis congruum pro eis, qui inglu- tire nequeunt.

R. Caponem, seu gallinam deplumatam, exantheratam, & ab omni pinguedine mundam, quam in lib. viiij. aquæ buglos- sæ incoxeris, & in medio cocturæ; adde, Radicis buglossæ vnc. ij.
Penthaphilonis.

P

Pim-

Pimpinellæ.

Scabiosæ.

Pulmonariæ.

Farfaræ.

Flor um cordialium an. p. j.

Panem integrum.

ET facta coctione vsquè ad consumptionem medietatis contumduantur omnia, & ponantur in elambico, & fiat stillaticium.

DE cibi qualitate non loquimur, quoniam ratione febris & humoris acris vlcus facientis, & inflammationis, humidus esse debet; *f* iuxta illud; victus humidus febricitantibus omnibus confert.

f 1. apbor. 16.

SI autem ægri lactantes sint lac rectificare conuenit, hinc iura omnia medicata, cæteraquè belzoartica medicamina, nutrice tribuenda sunt; & si lac sugere haud valeant, stillatitijs nutriendi sunt.

SANGVINE M NON COPIOSE,
sed parcè, hoc in morbo extrahendum
esse hortamur. Caput. XII.

Sed ad magnum, & vniuersalius præsidium, ad phlobotomiam nempè, accedamus, quæ, cum naturæ proprium thesaurum subripiat, multis considerationibus, mal-

multifque scopis eget, vt rectè, & tutò administrari possit; Equidem sicuti rectè administrata sanguinis missio morbos, tutà, certa, & euidèti utilitate proffigat, ità indèbitè facta morbum auget, vitamque extinguit; vt modo insanos pueros in primo eius etatis flore, nò ab adiutrici manu medica, vt par est, sed vtrici potius extinctos videmus, quæ venas sæpè lancinando vtriusque brachij, & linguæ, spatulasuè scarificando plurimum sanguinem extrahit, vt radicitus hoc modo ad intima venenositatem intro mittendo, radicitus simul è corpore animam extirpet, & idèò perniciosum Medicorum tùm scribentium, tùm profitentium, abusum copiosè in hoc morbo sanguinem effundere iudicamus, vt modo euidentioribus doctrinis à Galeni, disertissimorumque virorum monumentis decerptis, & experientia confirmatis ad veritatem hanc demonstrandam in arenam Palladium descendere nos accingimus, his primò consideratis.

Primò in questionem devenire volumus, an in morbo hoc magno sanguis ad animi deliquium vsquè extrahi possit, quoniam animi impotes essemus, planeque hellebero indigeremus, si de huiusmodi materia loquentes tempus contereremus, cum nedùm nostris his temporibus huius-

g lib. de sang.
miss. c. 13.

modi extrahendi sanguinis modò haud
vrimur, sed etiam nunquam Hippocrates,
Galenus, cæterique antiquiores Doctores
in pueris vsi sunt, immò & Galenus agrites,
firmaquè doctrina scriptum reliquit, Pueris
antè decimum quartum annum venam tun-
dendam non esse

Secundò titulum quæstionis proponi-
mus, an copiosa sanguinis extractio
in hoc morbo more nostro per parti-
tas scilicet vices, facienda sit, qua in re cla-
rioris doctrinæ gratia, aduersariorum ra-
tiones in medium primò adducimus, no-
stram ex indè proponimus.

Adversarij igitur hac sua copiosa san-
guinis extractione puerorum vitam
in seivam Parcarum manum deferentes, co-
piosè, & per partitas vices, & ex varijs par-
tibus sanguinè exhauriunt eo, quia, dicunt,
morbum huiusmodi, multifariam magnum
esse, per se scilicet, ratione partis læsæ, &
quia cacothet, quod si Galenus sex centis
in locis in morbis magnis, internisque in-
flammationibus sanguinem vsquè ad animi
deliquium extrahit, cur nos magis conside-
ratè, sanguinem per partitas vices extrahere
non valemus?

Ad quorum quæstionem, rationes uè
diluendas in aliam quæstionem, des-
cendere nolumus, an pueris scilicet, venam
tundi

tandi possit, cum Galenus eam ante dectimum quartum annum secandam esse renuit, tanto magis quia pueris & vt audimus) diemnam attingentibus venam secant, quod cometerium admodum putamus; Et hoc morbo praecipue, qui maximam etiam aetate prouocaturibus, & euidentem virtutem resolutionem parit. Sed breuitati indota genes, Aduersariorum rationes ita dirimuntur. *cap. ii. de morbo feb. & de feb. & de feb. & de feb.*

Morbus magnus duplici consideratur modo, vel quatenus ab humorum benigna fluxione productus, vt sunt interna quouis inflammatio, Angina nempe; Pleuritis, Phrenitis, Febresque valida, vel à corruptela, & venenositate humorum ortum ducit, in eo enim morbo à caecochymia, Plethoria, aliaue regulata, & symmetra putredine genito; si sanguis copiose exeratur plurimum confert; in illo vero ab humorum corruptela productio copiosa sanguinis extractio perniciofa est; hac responsio à Galeno a desumpta est, quando con cinnat oratione in hæc verba prorupit. [Porro in his continentibus febribus, quæ ex stipitatione meatuum accenduntur, quo niam valida plerumque virtus est, citrà periculum vacuatio adhibetur; in alijs vero morbis maximè est periculosa, veluti si ex sorte incidit in corruptelam humorum] ex quo

* Sanguinis copiosa extractio quibus morbis conferat.

* Sanguis copiose extractus quibus morbis noceat.

a 9. meth. c. 10.

quo loco colligitur, potius in morbis ex corruptela ortum ducentibus dimitteudam esse sanguinis missionem, sed ne vera Salustius Saluianus, & Alij, Galenum de copiosa sanguinis extractione locutum fuisse interpretatur, morbus igitur vagans pestilentialis cum sit à venenositate, & humorum corruptela progignitur, & sic per Galenum, copiosa sanguinis extractio exitialis est, & hæc pauca ad infinitas, si quæ sunt, Aduersariorum rationes soluendas sufficient.

Sed clariori minerva modo, quam in morbo hoc sanguinem copiosè exhaurire perniciosum sit, demonstremus. Primo quia morbus hic pestilens est; secundo ratione sui, tertio ratione subiecti.

Cicæ primum quatenus morbus pestilens est, fuit tandè inter doctissimos viros exagitata quæstio, an in febre pestilente, cæterisque pestilentialibus morbis, possit sanguis extrahi, quorum tres fuerunt sectæ; duæ sunt extremæ, & idè vitiosæ, quarum vnà omninò denegat, altera copiosè sanguinem extrahit, quarum rationes modò minimè examinamus, cum in tractatu de peste verba facturi simus; solum scire conducit, quod * Celebriores Doctores, quorum magnus est numerus, illos insequuntur, qui in morbis pestilentialibus venam secant, sed parè tamen, quoniam in eis

* Morbi pestilentes cur non indicant copiosam sanguinis extractionem.

eis à primo die magna virium resolutio fit, & mouentur, quia, in pestilenti febre, corruptio in venis est; quæ quodam modò minorat illi, præternaturalis uè calor ventilari contingit; * quod si de veneno siuè ore absumpto, siuè à mortifera Belua eiaculato, & iam per vniuersum corpus diffuso sanguis extrahitur, parcè tamè; vt. h. Paulus, i. Aulcennas, & Aliabas, i. Rasos, & Alij expresse docuerunt; ità in pestilenti febre, in qua corruptio in venis congesta est maxima, cum utilitate obseruatur; & quia igitur morbus hic pestilens, & contagiosus est, idèd, si sanguis ratione febris, & inflammationis mittendus sit, parcè tamen, nè subita virium ruina producat, in omni siquidem pestilenti morbo propter venenatam auram, quæ ad cor continuò eleuatur, à primò die vires manifestò debilitantur, qua sinte, cum nè dùm in præsentiarum, verùm nequè in futurum virium robur habeatur; nemò mentis compos copiosè sanguinem extrahet.

N Equè * præsentis morbi natura, & conditio repetitam sanguinis extractionem substat, ratione venenositatis primò, quæ ex contagio, virium subito lapsu, mortisque celeritate deprehenditur; qua in re, cum vires actu debiles existant, & in futurum debiliores expectantur, his de cau.

* Venenum quando sanguinem mittendum esse indicat.

h lib. 5. cap. 2.

ilib. 1. tract. 3.

cap. 1.

k lib. 4. practica

cap. 27. & 49.

lxx. continentis

cap. 2.

* Sanguinis missio repetita cur non prosit in affectu venenoso.

cauffis: repetita sanguinis extractio contra-
indicari videtur; equidem ad sanguinis mis-
fionem celebrandam virium robur nè dùm
præfens, verùm, & in futurum requiri mil-
lies decantavit Calenus.

Secundo, in venenoso affectu, in quò
subita naturæ languiditas produçitur,
cūquæ natura ipsa strenuiffimo cū hoste pu-
gnam acerrimam aggredi debeat, seruan-
da igitur omni ratione sunt vires, vt nè
dùm pugnatori acerrimo resistere, & ipsum
debellare valeant; ob id helleboro indige-
ret Medicus ille, qui sanguinem vitæ the-
saurum, succum naturæ familiariiffimum,
vitæq; sustentaculum copiosè effunderet.

Tertio morbus hic dyrus nè dùm cor-
ruptionis morbus est, sed quidem
defectus; quoniam eo statim orto vires
debilitari incipiunt, virium etenim debili-
tas, humidij substantifici, caloris, spirituum-
quæ resolutionem insinuat. Ideoque Ga-
lenus vtrumquæ non detractione quidem,
sed adiectione potius, nempe cibo, curari
decreuit, per cibum namquæ; & corruptio
attemperatur, & defectui additur, quod si
duas has conditiones deterrimas mor-
bus hic possidet, qualis mens erit illa cym-
merijs tenebris inuoluta, quæ sanguinem
copiosè, & repetitè extrahere nitatur?

m I. Aphor.
comm. 17.

Quar-

Quarto,* si morbus Epidemicus est, ut Aduersarij somnæ confirmant, & Epidemicus morbus ex aëris maligno inquinamento produciatur, quomodo sanguis extrahi potest foras? Medici isti lethæffu alij aquas degustarunt, dum Docuiffi mortuorum virorum monumenta haud calent? Etenim ut docet h Ingrassias, multiq; alij decernunt, in morbis pestilentialibus ex aëris vicio procedentibus largam, repetitamq; sanguinis missionem infestissimam esse, cum vires potenter resoluantur, & merito quidem, quia cum aër adeò nobis praeualeat, ut & corporis temperamentum commutare possit, cur non credendum, eo vitiato, maximo perè naturam pati calorem, spiritusque resoluatur, viuit enim homo, optimaque perfruitur valitudine si bonum aërem habeat, vitalem è conuerso aërem amittit si malum aërem spirat, ut piscibus contingit, qui corruptis aquis pereunt; cum igitur Epidemicus morbus est (abstruunt Auctores) quanto minus aërem spiramus, tantò melius, ost, cur ergo copiose sanguinem extrahendo, & centrumque immoderatè euacuando ipsum ad vacuum prohibendum maligno aëre replere, desiderant.

Quinto,* venenositas in hoc morbo cum in determinata particula sit, nempè

* Sanguinis missio copiosa in morbis epidemicis, cur mala?

n parte 4 cap. 9, de peste :

* Venenositas in determinata particula existens contraindicat sanguinis missionem

nempè in tonsillis, ut exactè probauimus, & negari non potest, suspensissimè erit, accircò repetita sanguinis effusio, euacuatò si quidem centro, ut iterum sanguine impleatur, à circumferentia velociter sanguinem attrahit, hinc venenositas suaptè natura, centrum petens, nobile viscus auidè percipiens, in aliqua determinata particula, vel quiescens, vel lentè ad intima serpens, simul cum sanguine velociter attracto, intrò immittitur, & quasi ignaro Medico de facili ad viscera ingressa gratias referens, festinanter in regiam cordis Aulam mortem introducet. Quorsò si venenū aliquod, siuè arte constructum, siuè à venenosis brutis in aliquam particulam immittatur, & ad intima adhuc non sit penetratum, instituent Aduersarij fortasse sanguinis missionem, & haud equidem credò, cum lypis etiam tonsillis constet, sanguinis missionem perniciosam esse, quia per eam intrò venam introduceretur; quod omni via prohibendum; ità in hoc morbo, ex copiosa sanguinis extractione certò contingit; in quo venenositas in tonsillis primario resistet, ibique augmentam capiens, pedetentim serpens, ad cor meare nititur; quæ per immodestam sectionem venæ celeriter introducit, & idè summis encomijs Ludovicum Mercatum celebramus in Apollinea

lib. consultat,

nea arte, aliarumque scientiarum eminen-
 tissimum, qui de hoc morbo verba faciens
 primo cum hic morbus in Hispaniæ vagari
 incoepit, maximum inter Medicos disur-
 glium intercidisse recenset, quorum magnus
 numerus, & fere omnes, magis quam ser-
 pens à fraxino, à sanguinis missione abhor-
 rebat, sed quia ex sanguinis missione, omnes
 mori sole ipso claris videbant, at Doctissi-
 mus Mercator ex sanguinis missione duplici
 de causa egros suum diem obire decrevit,
 quia copiose sanguinem extrahant, &
 quia inconsulto facta iam ulceris putrilagi-
 ne tale præsidium administrabant, ex quo
 ulceris illa venenositas, ad internas partes
 evocabatur, & propterea clarè decernit,
 hoc videlicet modò, aut morbus est in fieri
 aut iam putrilago facta est, dum morbus est
 in fieri, ad humorum fluxionem inhiben-
 dam sanguis extrahendus est, sed parè, si
 verò putrilago iam facta, missio sanguinis
 renuenda est, nè ulceris venenositas ad
 interiora ducatur, ex quo Mercator decisum
 ne, nè dum sanguinem parè extrahendum
 esse, sed etiam non semper, & maxima cum
 præmeditatione extrahendum cogno-
 mus, itemque intelligit morbum hunc ex
 venenositate in determinata particula,
 nempe in tonsillis infixam, produci, dum red-
 retur, nè ex sanguinis extractione, ulceris

Q 2 pat.

oratione, remissio contingat, concluden-
 duum igitur erit, copiosant sanguinis extra-
 ctionem in seculum esse quia venenosus
 affectus est, cuius venenositatem rapidè ta-
 lis sanguinis missio ad cor perducit; & hac
 ratione prætermittere nolo quamdam Ni-
 colab & Massa perspicaciam qua probat, in
 venenoso affectu sanguinis extractionem
 perniciosa esse, & deferre venenositatem
 cordis, ubi non quæsiuimus, & à quo
 cumque loco extrahatur, intelligatis quæ for-
 eius formalia verba. [Ideo in apertione
 venæ, cum materia venenosa, quæ iam mota
 erat à natura retrocedat, iterum per venas
 ad intus seca membra inanita, ut superius
 dixi, & ad cor redeat, si illa, quam iecora-
 risi vocant aperiantur, cum ex directione
 dextro ventriculo cordis sanguinem edu-
 cat, ut sciunt, qui per sectionem partes cor-
 poris humani consensum, & processum ve-
 narum rectè cognoscunt, nã facta in antio-
 no ventriculo dextri cordis, hepar submini-
 strat sanguinem ex intentione nature, &
 etiam non deperit vaoutum, ni nimia est eiacua-
 tio, & hepate inanita, venæ maiores, &
 propinquiores subministrant sanguinem
 locuti, & parvæ maioribus, ita ut materia
 illa, quam natura sequestravit, tamquam
 fluxum iterum ad venas reuertatur, & ad
 alia membra admixta cum sanguine, quæ
 ad

*P lib. de peste
 & Massa, quibus
 rationibus dene-
 gat sanguinis mis-
 sionem in affectu
 venenoso, & pe-
 silente.*

ad cor deuenit, & occidit hominem siue venositate; Et eadem est ratio de incisione aliarum venarum magnarum, scilicet saphenæ, vel poplitis, cephalicæ, saluatellæ, et nim saphena, siue malleoli, & poplitis venæ, quæ idem sunt, & non differunt nisi loco, tam vna, quàm alia incisa à secinote è dire- & reuacuant, vnde facta lecinoris intamio- ne; dexter ventriculus per viam foquebat; ne- detur vacuum, subministrat sanguinem, idò ventriculo cordis inanito; vena propin- quiores ei sanguinem subministrant, quò cum sit pestifera qualitate infectus, inficit spiritus cordis, sicquè sequitur mors; simi- liter de cephalica in brachio dicendum est, nam, & si primò à capite educat; cum fib- ramus venæ procedentis à dextro ventricu- lo cordis, cor ei subministrat, & corde in- ano; hepar ad dextrum ventriculum mittit; & venæ ad hepar, vnde sic in initio multæ sanguinis cum sono in corde, & sicquè pereunt ægrotautes post sanguinis missio- nem.

EX quibus omnibus colligere potestis; venenositatem, vbi cumquè fuerit, si- uè in centro, siue in superficie; siue in de- terminata particula inueniatur, per languis- missionem ad cor facilius deferri, & propterea parcè, si indicationes ad fuerint, sanguis in venenosis affectibus extrahendus est,

est, ut præcipue morbus præfens est, Et modò intelligo quid sibi valuerit ꝛ Actius, Injurando paucis, sed compendiosis tamen verbis de sanguinis missione administranda in hoc vaganti morbo, per Archigenem, dixit. [Festinantes itaq; auxilium afferre oportet his qui sunt ætatis perfectæ, atque confidenter venam brachij incidere, si quidem nihil sit quod id fieri prohibeat, multæ enim virgines circa vigoris ætatem mensiu purgationes appetentes, hac affectione apprehenduntur, quæ præcipue venæ incisione opus habent, incidendæ autem sunt tali venæ, & vnica sanguinis detractione facta euacuandæ; non autem ad vsquè animi defectionem.] Ex qua Archigenis sententia ab Actio celebrata, & obseruata, plura consideranda veniunt, Primò non facit mentionem de extrahendo sanguine in pueris, sed de his, qui sunt ætatis perfectæ, venam brachij incidendam esse, non venas dixit, vt doceret repetitam sanguinis extractionem perniciosam esse, quod iterum de mulieribus menstruam purgationem appetentibus innuit, in quibus poterat fortasse sanguinis missio repeti, cum ipse magis, quam viri excrementoso sanguine satis abundant, & tamen semel, & non vsque ad animi defectionem sanguinem extrahendum dixit. Quia igitur vlcus syriacum,

q lib. 4. cap. 46.
* Sanguinis missio in hoc morbo quomodo celebratur ab Actio.

venenosus affectus est, ideo partè sanguis exhauriendus est,

Quod si aduersarij certant sanguinem copiosè extrahendum esse, quia de inflammatione interna, & principalium quidem partium; vbi repentinè suffocationis periculum imminet; agitur; quo in casu pluribus in locis Galenus sanguinem vsq; ad animà deliquipm extrahendum esse descripsit, his audacter respondetur, in hoc morbo inflammationem non esse affectum per se, sed vlcere, siue hōma, estq; maior, & minor, iuxta naturam venosif humoris in vlcerata particula existentis, & ideo curationem ad se trahere minimè potest, remittitur siquidem vlcus venositate remissa, exacerbatur, venositate furente.

* Sanguis copiosè extractus, quibus morbis conferat.

* Copiosa sanguinis extractio in inflammationibus malignis vituperatur à Galeno, r lib. de curat. per sang. missione cap. 14.

Denuò * concedere quidem possumus in magnis inflammationibus à plenitudine naturali, & benigno sanguine ortum ducentibus, copiosè sanguinem extrahendum esse; sed * tamen id acriter negamus; in inflammatione maligna, & cacœthe, sicuti in hoc vlcere videre est, hoc docuit Galenus, r de copiosa sanguinis extractione vsq; ad coloris mutationem faciendā magnis in inflammationibus verba faciens, quæ haud faciendā duplici ratione; vel quando virtus debilis, aut phlegmon malignum,

gnum; & cacœthe existit, his verbis. Non tamen omni ex parte expectanda est, sed est etiam quando antequam mustis fiat, cessare conueniat; idquæ duplici nomine, ob infirmas videlicet vires, aut phlegmonis prauitatem.

Tertio, & tandem impeditur copiosa sanguinis extractio ratione subiecti, nam puerile corpus morbus hic sæuus magis afficit, etenim si in natu grandioribus, talis sanguinis missio exitialis existit, quanto magis in pueris, quorum substantia resobulbilis, quorum calor, & spiritus distillabiles admodum sunt, equidem ex Hippocrate, si qui crescunt plurimum habent calidi innati, plurimoquæ egent alimento, alioquin eorum corpus absumitur, quomodo, eadem euacuationem sustinere valent, & si adiectione egent, quomodo detractione indicant? verum enim uero Galenus, quam puerorum corporis substantia euaporabilis sit, & quomodo magnus puerorum calor à magno iuuenum calore differat, longa oratione demonstrat, quod modo non est presentis considerationis; sufficiat tamen differere, quod cum pueri, ut ipse considerat, plurimum habeant natiui caloris substantialiter, (ad differentiam iuuenum calorem validum habentium qualitatiuè, & ob id accriorem eum habent,) & eorum corpus

* Pueri cur non sustinent repetitâ sanguinis extractionem.

VI. 1. 1. 1. 1.

f. 1. apthor. 14.

t in eod. comm. 1.

136 DE VLCERIBVS SYRIACIS

u 9. meth. c. 17.

minimum in se terrea, plurimum aëreæ, & aqueæ substantiæ habet, & ob id resolvable (ad differentiam Iuenum, qui licet caligo multo polleant substantiam tamen corporis non ad eò resolvablem admittunt, quoniam in eis terrea præpollet siccitas) merito vbi plurimus calor viget, in aëream, aqueamue substantiam agens, magnus substantiæ defluuius, magnaque corporis insensibilis euacuatio datur; quod denuò considerans " Galenus maximoperè in pueris euacuationem per sanguinis missionem abhorret, & probat hoc huiusmodi medio, si in grandioribus, quorù corporis substantia durior, siccumue terreum admittunt, in diebus æstiuis, in calidaque regione, propter euacuationem, & euaporatione, quæ fit per cutim, sanguinem aut non mittimus, aut parèe deerrahimus, Ergo neque in pueris, in quibus semper interna plurimi caloris æstas viscerum inest, addito tamen, quod in substantiam resolvablem agat, & re vera continuo euaporat, cuius talia sunt verba [Ergo puerorum substantia omnium facillime digeritur, ac dissipatur, propterea quod est omnium humidissima, nulla verò frigidior, quoniam vacuantis præsidij eget, cum habeat ex se ipsa vnde naturaliter vacuetur, fit autem profectò, vt propter calidam, siccamque regionem, & tempus æstiuum, & sta-

starum cœli impensè calidum, & siccum, notabilis per cutim euacuatio, itaque etiam huius causa ijs, qui sanguinis deprehendi egent aut proflus venam non secabimus, aut parum deprehemus.] Concludendum igitur cum Galeno cum pueri magnum calorem, & substantiam resolvablem admittant, quorum corpus continuò euacuatur, si propter magnitudinem morbi extrahendi sanguinem necessitas cogat, parçè quidem extrahendus est, ratio magis quia propter naturalem hanc substantiæ resolutionem, etiam in hoc morbo, propter eius venenositatem, immodicè corpus consumitur.

Sed si pueris sanguinem elicere conueniat, hac lege extrahatis; à quinto anno infra, venam nè tuodatis, esto quod multi in alijs morbis, pueris etiam duorum annorum, vt Rases, & alij, venam secarunt, id tamen licet præter Galeni mentem sit, in morbis magnis à plenitudine benigna fecerit, non tamen in morbis, malignis, & pestifentialibus, in quibus notabilis in grandioribus etiam à primo die virium resolutio fit, quod in teneris puerulis, aperire nempe venam, temerarium iudicamus, sed potius scarificatas cucurbitulas in spatulis affigendas esse consulimus; cum vero septimum annum attingerint, & habitus carnosus, pleorici, densaque texturæ erunt, vena incidi

* Pueris quomodo sanguis est extrahendus.

potest, ut melior ante cedentis: cum ferreus si
 nullo sit, sed quidem somnibus & paritibus in
 viciis res laeguntis minime excedit. In
 * grandioribus vero semet, & respectu sub
 etiam patet, ut vnicarum quinque mensu-
 ram haud superet; vena incidenda sit: loco-
 rata dextri cubiti; que ad Galeni mentem
 pluribus in locis in magnis morbis, in et
 que inflammationibus, prodesse plurimum
 solet. In mulieribus ascribo quibus men-
 ses deficiunt, semel, & ex talis sanguis
 mittatur.

* Grandioribus
 quo modo san-
 guis extrahitur.

* Sanguinis ex-
 tractio ex venis
 lingue in hoc
 morbo quomodo
 perniciosus est.

Non venas lingue incidatis, quoniam
 circa quod de Angina non agitur,
 venenosa viceris putrilago, cuius internat
 proprium est, ad eius radicem, & guttur
 subito meatur, ubique venenosa sua fac-
 cultate, vltus inflammatione circumfusum
 constituens, tumoremque inducens, quem
 partes illae angustae sustinere nequeunt,
 statim clauduntur, &eger, respirare prohi-
 bita, ad vltimam vite metam perducitur,
 pocius tamen magno apparente timore, &
 sub ore in collo, alique hyruidines affigen-
 dae ad venenositatem retrahendam ad ex-
 teriora, ex quo nullam subsequam conse-
 rentiam faciant, quia timor ille non idem
 generis, quatenus materia peccans ab inte-
 rioribus ad exteriora veratur, sed quoniam
 magnam, venenositatem, hinc tamenque inflama-
 ma.

ris indicatio, exiccatio, & consolidatio erit, sed quoniam ab humorum influxu exiccatio huiusmodi haberi aliquando nequit, ideo, & mittimus sanguinem si plethoria causa, erit, & purgamus, si cacochimia scateat, & propterea accuratè de medicamento purgante tractandum, & videre expedit, ad coarcendam aliqualem humorum fluxionem, quæ à dolente, incalentequè particula attracta sæpè influere solet, an medicamentum electiuè purgans, an lenitium potius competat.

* Medicamentū
electiuè purgans
cur non competat
in hoc morbo.

7 4. de rat, vict.
i. 22.

Medicamentum * electiuè purgans, citrà quod vnquam antè perfectam humorum coctionem, & internis in inflammationibus competat, immò impensè nocet, vt conuenit Hippocrates his verbis, [Quicumquè ea, quæ inflammantur statim morborum inter initia medicamento soluere conantur non solum ab intensa, inflammataquè parte nihil adimunt, quin non cedat, obsequaturquè, quæ adhuc cruda est affectio, verùm, quocquè, & quæ morbo aduersa, & sana sunt absumunt, constabesciuntquè, ductoque ad imbecillitatem corpore, morbus superior euadit, qui vbi corpus vicerit, remedium non habet.] in hoc tamen morbo, plurimis rationibus tortiferum poculum iudicamus, quia medicamentum purgans ab Hippocrate pluribus in locis

7 1. aphor. 22.
7 2. aphor. 29.

loci aduersus appellatur, quasi diuinus ille Senex, maximoperè ex medicamento purgante corpus concurbari ostenderet, ex qua humorum conurbatione nemo ignorat, fluxionem ad affectam particulam euocari, commotus siquidem humor quasi furens, & irgens redactus in debiliorem particulam percurrit. Adde quod commotus humor ab ipsa met dolente, incalentequè particula attrahitur.

Secundo, * medicamentum electiuè purgans cum à venis attrahat, vt simul cum peccate humore alimentitium euacuat omnes statuunt; hinc virium dispendium contingit (nolo siquidem in quæstionem breuitatis gratia ingredi, cui nam maior virtus requiratur, phlebotomiæ videlicet, an pharmaco) quod in strenuis morbis maximoperè timendum, cum Galenus dicebat, in morbis magnis, & valdè acutis in virium robore spem salutis haberi.

Tertio, morbum huic defectus morbum esse negari non potest, vbi potius adiectio indicatur, quàm alimentitij humoris effusio, & si Aduersarij dicant morbum ex corruptione fieri, & quod corruptum tamquam à natura alienum euacuandum, in Galenum quæso legant, qui de his morbis verba faciens, (alibi *b* cibo potius curari dixit) per epicrasim euacuandum esse di-

* Medicamentū electiuè purgans quomodo purgat.

a 9. meth. c. 10.
b 1. aphor. comm
17.

dixit fieri etenim non potest, quod ubi corruptela praualet, ob venenositatē sibi annexam vires non debilitentur, & ideo & nutriendo, & pedetentim euacuando corruptio tollitur, cibando quidem, quoniam corruptio ex cibo attemperacionem suscipit, ut ipse c. rerulit, & vires seruantur, & interea pharmaco, quod corruptum est pedetentim euacuatur, vnde in morbis qui ex corruptela, & defectu fiunt, medicamentū purgans infestissimum esse patet, potius tamen epicraticē euacuandum.

c Loco cit.

Quartò, Medicamentum electiue purgans alliciendo, & euacuando à venis, centrum vacuum reddit, hinc venenositatis in determinata particula quiescentis in nobiliora viscera intromissio fit, vt de sanguinis missione diximus.

Quintò tandem, tale pharmaco magis incongruum redditur, si de puerili corpore resolubili loquamur, detestandum est igitur in omnibus hoc morbo affectis, & præcipue in pueris, medicamentum electiue purgans.

* Medicamentū leniens cur compeiat in hoc morbo.

Medicamentum* verò leniens primas ventris regiones tantum expurgans subito exhibendum hortamur, non quidem ad coniunctam morbi causam euacuandam quoniam ineptum esset, cum ea à propria particula tum euacuanda, tumque resoluenda

benda sit, ut suo loco dicemus, sed ad antecedentis causæ emanationem, quæ præcipue à cerebro demandatur, ut manifestò experimur; ac cerebrum licet destillantis materis ad affectam particulam teaturigo sit, euaporationem tamen, humiditatesque ab inferiori ventre suscipit; Etenim licet cerebrum suapte natura totius corporis caminus sit, non tantum euaporationes ab alijs partibus, quantum ab inferiori ventre suscipit. Verùm enim uerò cerebrum * ratione sui temperamenti humidis gaudet, ob id indita sibi est à natura appetentia quædam alliciendi humidum; iccirco hoc considerans, Hippocrates, cerebrum magnam glandulam vocauit; quia glandularum proprium humiditates sugere est. (reticeo altissimam philosophiam, gaudere nempe humiditatibus cerebrum, propter speculationem) immò Anatomici, ut Andreas Laurentius, & alij, * cerebrum cucurbitulæ formam representare, quoniam ex amplo in angustum terminari asserunt; lex quo miramur, secreta perscrutantur, quæ talem formam cerebro præbuit, ut eius innatam humiditates alliciendi appetentiam demonstraret, cerebrum igitur ita constitutum, non tantum ab alijs partibus, quantum à naturalibus suscipit; quoniam quod alijs in partibus existit alimentitium cum sit, vel

* Cerebrum cur gaudet humidis?

d lib. de Glandulis.

* Cerebrum cur cucurbitulæ formam representat?

saltem alimentitium magis, quam excrementitium, strenuè à facit ab eccentrico, tanquam sibi necessarium retinetur; quod verò in primis ventris regionibus seruetur, excrementitium est, & tanquam quid alienum à venoso genere, vt in cloaca seruetur, obidquè inutilis naturæ succus existit, & propterea auidè attrahenti cerebro minimè resistit, quod cognoscens e Aristoteles, * cerebrum secundæ aëris regioni, ventrem inferiorem terræ assimilauit; Sicuti enim in Microcosmo è terra virtute solis, (motu scilicet, & lumine) hæc inferiora agentis vapores sursum eleuantur, & cum ad secundam aëris regionem perueniunt ob illius regionis frigiditatem densantur, & in aquam vertuntur, descenditquè postea ad inferiora, ita in Microcosmo eleuantur ab inferiori * ventre tanquam à terra (quoniam rectè terræ assimilatur, nam sicuti terra productionis mater est; vbi natura excellentiores edit actiones, ita in ventre inferiori nobiliores actiones sunt, vt in ventriculo chylificatio, in Hepate sanguificatio, in Testibus semen, à quo homo generatur.) vapores, qui sursum naturaliter tendentes caput petunt; ibiquè recepti, præ cerebri frigiditate densantur, & destillantes humores fiunt, qui postea grauitantes tum per se descendunt, tumquè ab ipso cerebro expelluntur; & ob

e 2. de part. animal. cap. 7.

* Cerebrum cur se: uide aëris regioni assimilatur ab Arist.

* venter inferior cur terræ assimilatur?

id

id idemmet Aristoteles solum hominem, inter animalia destillationem pati perscrip-
sit, quia ipse magis humidius cerebrum ob-
tinet, & hoc quidem, quia solus homo ere-
cto capite incedit, ut melius finem suum,
assequatur, natus quidem fuit homo * ad
Deum Optimum Maximum contemplan-
dum, & ratiocinandum, hinc interrogatus
Anaxagoras, cur natus fuisset homo, ut ce-
lum, stellasque intueretur respondit; hinc
benè Ovidius cecinit.

*Os homini sublima dedit, cælumque videre
Iussit, & erectos ad sidera tollere vultus;
Promaq; cum spectent animantia cætera terris.*

ET re vera in hoc à Beluis dissentimus
ratione, & speculatione, videlicet, ideo
què idemmet Anaxagoras hominem sapien-
tissimum animal sibi videti asserbat; ete-
nim omnis vis, (dicebat Salustius) & fa-
cultas in animo, & corpore sita est; alterum
cum Dijs, alterum cum Beluis commune
est, cum Intelligentijs nobis commune est
intelligere, quod in animo consistit, cum
Beluis verò commune est sentire, quod in
corpore versatur; sumus enim nos (ut probè
refert Porfirius) rationales, & Dijs, per sci-
re enim, & speculari Intelligentijs, enti-
busque abstractis simillimi reddimur; quam-
quidem speculationem, ut diximus, homo
melius assequitur, ut omnes philosophan-
tes

f loco citato.

* Homo cur na-
tus est, & in quo
differat a brutis?

tes decreuere, dum erecto capite ambulat, ad brutorum differentiam, quas terram capitibus pronis spectant, verum cum hominis caput rotundum, & sublimi in loco positum sit, vt vaporum omnium magis susceptiuum sit, necesse est, vnde humanum caput magis humidum, & destillationes ob id patitur homo, quas Bruta haud patiuntur, cum igitur (vt reuertamur vnde nostra fluxerat oratio) cerebrum his rationibus humidum sit, & innata quadam auiditate alliciendi humiditates ab inferiori ventre praesertim polleat, procrastinandum non est igitur, sed statim leni aliquo medicamento primae ventris regiones euacuandae sunt, ne cerebrum ab huiusmodi partibus humiditates alliciens, in affectam particulam destillet, vt plurimos saepe ferè suffocari vidimus, non tantum a malignitate vlcis, quantum ab immoderata destillatione descendente à cerebro, quae angustissima illa faucium spacia implens, tumorem inducebat, & hoc quidem facilius* contingit, primò quia, vt dicebat Hippocrates, laxitudinem sequitur humiditas, consillæ enim nèdum suapte natura debiles, sed etiam & modò infirmæ, & laxæ, ad quas humiditas existens in cerebro, tanquam magis propinqua facilius recurrit, & ab ipsa laxa parte recipitur.

* Destillatio capitis cur facilius huic morbo communicatur?

Secundum hoc, quod sibi huiusmodi pars infra
 est, humiditas, non sicut a via hinc, &
 parte, quae sunt humiditas materia, per se
 gradat, & ideo facilius descendit, & in illa

Tertio patet, lesa cum inflammata, &
 dolentes sint, duplici vi: curbitulæ
 instar attrahunt, & si attrahunt, à parte qui-
 dem viciniori, nempe à cerebro, quod cum
 metropolis pituitæ existat, non quidem
 in extrema, materia subministranda:
 laborat, immo, ubi in præter, cum eo tem-
 pore, cerebri, humiditates, ab inferioribus
 partibus attrahendi, luxuria crescat, quonia
 à vicina partis inflammatione, humiditates
 cerebri attrahente, non dum exiecat, (&
 ideo, qui tali morbo corripuntur, ex ore, na-
 ribus, & immoderata humiditatum copia
 emanat,) sed etiam quodammodo per con-
 sensum incalescit, ex qua attrahendi facul-
 tas deprauatur, unde non dum quod sibi ali-
 mentitium, sed etiam quod excrementitium
 est attrahit, & quidem à ventre inferiore
 ut dictum est, quo repleto, destillat, ex qua
 destillatione non dum arctissimis illis (spatijs
 repletis, ut diximus, & in tumorem elatis re-
 pentina fit suffocatio, verum directe vlcis
 curatio impeditur; quidem quiete, & exic-
 catione vlcus eget, qua à continua destilla-
 tione impediuntur, & curatio indicatio
 haberi nequit; immo à continua humecta-

* Destillatio ca-
 pitis quomodo
 hunc morbum
 arguit.

Aio.

ctione, partisque irigatione etiam suspensæ na-
 tura infirma quæ glutinosa sunt, cum præter
 naturam, quia morbosa, laxior læsa partem
 la efficeretur, & debilitato particulae infito-
 robore, discrasiatione partis temperamento
 statim à præsentis venenositate actiuitatem
 maximam habente parum illud calidum iu-
 gulari, & in gangrenam, sphacelumq; leti-
 hiferum abit affectus, omni igitur via curan-
 dum, vt cerebrum humiditatibus fraud sca-
 teat, quas, vt probatum est, præcipue ab in-
 feriori ventre fugere potest, & ideo præ-
 stat statim lenienti medicamento aluum
 euacuare, quod si hæc de grandioribus con-
 siderata sunt, magis eamen lenienti aluum
 in pueris indicatio crescit, qui plurima in
 cibo, potuque errata committunt, & ob id
 maximam cruditatum copiam in primis in-
 ferioris ventris vijs seruant, & præ naturali
 eius humiditate, laxitudine, & teneritate co-
 sillarum, gangrena partis producitur, leni-
 enda igitur est aluus statim tanquam in ma-
 teria turgente; vt viginti quatuor horarum
 curriculum non pertranscat, vt si sanguinis
 missio (parcè tamen) & leniens medicame-
 tum administrata non fuerint, imò sæpe
 obseruamus, validiori existente affectu, cũ-
 uè vlcus rapidè serpere videmus, maxima
 cum conferentia manè sanguinem extra-
 here, aluumque fero lenire, & hoc quidem
 an.

antequam vires ab aucta virulencia colla-
tantur, praefort enim ut vix principia huius
modi quis sustinere, quia contra principia,
& sine omni imbecilliora, & vires, & na-
tura, non adeo defatigat.

Genus medicamenti erunt, syrappus ro-
satus solvitur, syrappus de quinque
infusionibus violarum, & Manna, qua felici-
cum successu stimulat, cuius quantitas ab-
arata, & viribus metienda est.

Cum vero pueri fuerint lactantes, licet
aliqui Nutrici pro puero medicame-
tum purgans tribuant, nos vero potius ipsi
puero propinquamus, quoniam veremur, ne
perturbando Nutricem, lac a commotis
humoribus magis vitietur, & succum natu-
rae pueri familiarissimum vitiosum redda-
mus, & vndique afflictam pueri naturam an-
gustis vexemus, tunc enim nos Nutricem
purgare solemus, cum pueruli aegritudo a
vitioso nutricis lacte ortum duxit ex

* Nutrices qua-
do purgare con-
uenit.

que medicamento, & lac dese-
cat, simulque puerulus a
malis humoribus vitio-
sus lactis coeugenis vitio
expurgatur, quod de hoc mor-
bo intelligi non potest, qui
non ex lactis, sed ex
aeris vitio pro-
gignitur.

alios signs' uti s'ore d' 29iv msup'...

EMULSIFICANTIA MEDICAMENTA

...cipit; v' s'ctis grandioribus in hoc morbo...

...in hoc proficua admodum esse scilicet...

...m' experimus...

...oritur...

...Caput X. p. 1. p. 1.

...in hoc morbo...

CM morbus nos excrucians in seuitiam, mortemque inferenda auidus magis, quam Tigris sit, merito extremis morbis extreme exquisita remedia optima sunt;

etenim cum hic morbus peracutus, & venosus sit, in loco quidem adeo angusto, & ad respirationem necessario genitus, ut in eo vel minima humoris fluitio percurret de repente, interclusis angustissimis vijs respirationis vijs, cruciabit exitio, & vultu laqueo suspensum suffocat. & propterea frictionibus d' p' p' s' n' e' cum inani- bus ventosis, materia fluens etiam reuelenda, tum diuertenda est; verum, & per medicamenta rubrificantia, phylactenas, & vesficas, inducentia id fieri debet.

PRobare equidem nolumus communi illustrium Doctorum consensu praesidium hoc vtilissimum esse, & in peste, in morbisq;

pc;

pestilentialibus, inter quos hic morbus secundum locum obtinet ad reuellendam videlicet, omniquè via euocandam veneficam materiam ad externa, & ignobiliora loca, qua in re, sicuti venenosa materia semper concentrari, & cor petere conatur, ità methodicus Medicus omnem curam ad eam extrà, & ad ignobiliora loca euocandam imponere debet; ad quod exequendum nil melius erit, quàm sinapismata, & vesficantia apponere, quæ calorem, doloremq; inducendo non quidem atrocem, vires prostermentem, vigilia squè inducentem, vt aliqui falsò putant; sed talem quidem, qualis ad venenosos humores extrà vocandos requiritur.

NEc dicere obstat, febrem, & inflammationem sua caliditate augere, quoniam (citrà quod in vera, & exquisita Angina, vbi maior adest inflammatio, & phlegmon, tunc morbus per se est, multi Doctores vesficantia celebrant; & nos sæpè in Anginis maximopere suffocatiuis ad fluentes humores reuellendos scèlici cum successu vsi sumus:) maior vtilitas à fluentium humorum reuulsione ad partem adeò angustam, ad vitæ, & vsum respirationis necessariam consequitur; quàm si aliquantum febris augeatur; Sed longè abest, quoniam & febris diminuitur, & inflammatio

..:

T

remite.

remititur, prohibita videlicet humorum fluxione; ad affectam particulam, immò reuocata ad exteriora loca venenositate, interna virtus, quæ maximopere à præsentia virulentia, vt eius penetrationi obstaret, antea defatigabatur, quiescit, reficitur, & benè indiuidualem rempublicam antea à virulentia, tanquam à crudeli hoste peruersam, maxima euconomia regit.

Sed obijcerent aliqui si in hoc morbo competere, vbi adest inflammatio, ergo deberent competere in Pleuritide, alijsquè internis inflammationibus, ad retrahendum scilicet humorem ad contrariam partem.

Sed quæso audiant; Inflammatio duplici modo consideratur; benigna scilicet à benigna sanguinis fluxione genita, vel pestilens, & maligna, in fluxione quidem benigna vesicantia certò non competunt, quoniam cum morbus talis curandi inducias præbeat, potest quidem alijs præsidijs reuelli, At in pestilenti inflammatione, vbi venenosa qualitas præualet, & morbus non præbens inducias redditur, subitoquè communicata cordi venenositate hominem interimit, certò non ratione inflammationis sed venenositate intrinseca quadam auiditate cor petentis, ad externa reuocandæ, vesicantia competunt, esto quòd aliquan-

tu-

tulum febris, & inflammatio augeantur, si-
cuti de medicamento purgante evenit in fe-
bre: nam & Galenus de medicamento pur-
gante agens febrē dixit, ut febris est, medica-
mento purgante non egere, sed cum intem-
peries calida, & sicca præter naturam sit, hu-
meſtantibus potius, & refrigerantibus in-
digeret, quod si exhibetur, ad peccantis hu-
moris expurgationem quidem propinatur,
& ob id maior utilitas consequitur, (inquit
ipse) ex noxiæ materiæ expurgatione,
quàm detrimentum; licet febris aliquantulum
augeatur, ita in hoc morbo, plus valet
venenositatem, malignamquæ fluxionem,
ad externas partes reuocare, & ægrum li-
berare, quàm si inflammatio aliquantulum
augeatur, sed ut diximus minimè augetur.
sed potius subita, & euidenti admiratione
diminuitur, Addimus quod reuocare impe-
tuosam fluxionem etiam benignam ad fau-
ces fluentem, est ipsum ægrum à suffocatio-
ne liberare.

Sed in vesicantiæ affigenda in brachijs,
seu spatulis malè dictis inuehuntur in-
flammationis, febrisq; augmentum timentes,
& inde ipsi supra partem ipsam inflam-
matam, tanquæ nobilem particulam vali-
dissima caustica, & venenosa etiam appo-
nunt infinitos pueros strangulando.

g I. aphor. com.
24.

NEquè scribentium auctoritate id confirmare percipimus, qui licet pauci sint de hoc morbo loquentes, maior numerus tamen eorum est, qui vesficantia, & rubrificantia administranda esse confirmant, vt b Alfonso Gometius, Auctor quidam incognitus ab eodem attestatus; i Villa Real Complutensis Eiusdem Academiae Complutensis publicè professor.

Sed, & rationes, & auctoritates experientiarum rerum omnium, & Medicinae praecipuè fideli magistræ cedant, dùm infinitos ferè suffocatos à vesficantium vsu liberatos vidimus, & quotidie obseruamus; etenim nè dùm ad malignam materiam reuocandam cor petentem, sed ad destillationem capitis diuertendam maximoperè profunt.

Quod medicamenti genus ex varia materia constitui potest; ex Cantaridibus praecipuè, alijsq; vesficantibus medicamentis, quorum magna est sylua; multaquè emplastra ad hoc componunt auctores, quæ hic rescribere, esset tempus inutiliter conterere.

* vesficantia vbi sunt affigenda ratione diuersionis

Vbi* verò debeant affigi, in duobus locis consulimus, in spatulis videlicet ad diuertendam materiam à capite per glândulam pituitariam ossis sphenoidis destillantem, dicebat equidem Galenus si non

vis

vis ut currant rivuli, siste fluvium, sistitur quidem diuersione, nam sicuti materia à capite per glandulam ossis sphenoidis destillat in fauces, ita per vessicantia in spatulis affixa per grande Nucae foramen vocata dixeritur, vbi amplæ, rectæ, & breues sunt viæ, nec non materia suo pondere facile descendit, hinc ridiculum existimamus, vessicantia spatulis affixa, calorem suum faucibus communicare posse, quoniam admodum distant.

Secundus * locus, vbi possunt affici vessicantia ratione reuulsionis, erit in capite, ut benè Alfonso Gomelius notat, quoniã eo loco venæ cephalicæ ramus inest, vnde ne dum reuulsio fit, sed euacuatio simul materiæ in capite existentis, & venenositatis in tonsillis, faucibusque latentis, sed quidem non ex cantaridibus, non ex argento sublimato cum alijs admixto, ut facit ipse Gomelius, sed ex alia materia emplastrum componendum, cum per pulsus vicinitatem, venenositas illa cordi communicari possit.

Sed in compositione vessicantium medicamentorum, hac methodo utimur. In pueris lactantibus, & ad triennium usque huiusmodi sinapismum applicamus.

* Vessicantia ratione reuulsionis vbi sunt apponenda.

* Vescicantia in pueris lactantibus vsque ad triennium qualia esse debent.

V T * R. Sinapis vnc. ʒ
 Seminis nasturtij
 Apij, & Erucae ana drag. j.
 Euphorbij drag. ʒ
 Fermenti parum.
 Aquæ ardentis, aut aceti acerrimi q. s. fi
 pasta.

* Vescicantia à quarto anno vsque ad septimum qualia.

A * quarto anno vsquè ad septimum, hoc applicamus.
 Vt R. Sinapis vnc. ʒ
 Seminis Erucae
 Nasturtij, & Apij ana drag. ʒ
 Cantaridum drag. j. ʒ
 Seminis ameos drag. ʒ
 Euphorbij scrop. j.
 Fermenti, & aceti acerrimi, seu aquæ ardentis q. s. f. pasta.

* Vescicantia à septimo anno vsque ad 14. qualia.

A * septimo ad decimum quartum vsquè annum, tale sit emplastrum.
 Vt R. Sinapis, & cantaridum ana vnc. ʒ
 Seminis Erucae
 Nasturtij.
 Apij.
 Euphorbij.
 Seminis ameos.
 Fermenti, & aquæ ardentis q. s. f. pasta.

* Vescicantia pro grandioribus qualia.

I N * grandioribus verò vescicantium pasta hoc modo construitur.

R.

R. Cantaridum vnc. j.
 Euphorbij drag. ij.
 Seminis ameos drag. iij.
 Fermenti, & aceti acerumi q. s. f. pasta.

...
 ...
 ...

Illud * vno emplastrum, quod in carpo
 apponi debet, hoc modo componimus.
 Vt R. synapis drag. ij.

* *Emplastrum
 imponendum in
 carpo quale.*

Sem. natur.
 Erucæ, & apij ana drag. j.
 Coquantur in aceto acerissimo, & postea
 triturentur, quibus trituratis admisce,
 Theriacæ optimæ drag. j.
 Elect. de gemmis, & confect. Alcher-
 mis ana drag.
 Euphorbij scrop. j.
 Butiri drag. i.

Fiat unguentum secundum artem, cuius
 dragma vna sumatur, si pueruli erunt, &
 dragmae duæ si grandiores, & extendantur
 supra folium brassicæ aliquantulum mace-
 ratum, & excalesfactum, & ponatur supra
 capum, eadem etiam quantitas in aleo-
 carpo administretur, ibique quatuordecim
 horarum intercapedine detineatur, quo
 usque vesicæ eleuentur, & si in prima im-
 positione non veslicet, iterum emplastrum
 coaptetur, equidem huiusmodi emplastro,
 & venenositate attrahimus, & spiritus,
 caloremque rescimus, quoniam preciosis
 ele.

electuarijs etiam constat.

* *Vesicantia*
quando apponen-
da.

Quando * verò apponi debeât ? statim facta vniuersali euacuatione respondemus; aded vt viginti quatuor horarum interuallo, & phlobotomia, & pharmiactum, & vesicantia administrata fuerint.

RELAXANTIA GARGARISMATIA
in hoc morbo angue peius fugienda esse
admonemus. Caput. XV.

SATIS superquè vniuersalioribus præsidijs pertractatis, ad particularia, & topica descendere expedit; quæ cum morbus celertimè moueatur citò administrari debent, in-
ciplendo primò de gargarismatibus, alijsquè medicaminibus parti affectæ applicandis, in quorum descriptione ordinem hunc seruabimus, confutare videlicet primo quæ infestè à nonnullis vsurpantur, eligere tandem quæ salubria, & morbo consortia existunt.
Item aliqui a principio laxantibus, humidisquè medicamentis pro gargarismate vtuntur, sicuti sunt lac, maluarum decoctio cum Iulep violato, & similia, propter (vt putant) inflammationem, sed hæc

hæc nullo modo competere * nesciunt; esto quod mera faucium inflammatio; seu Angina sporadica sit, quoniam citrà communem doctorum omnium consensum; millies Galenus docuit; inflammationem ex fluxione progigni; in fluxione quidem à principio medicamenta repellentia conducere; (quæ tamen, ut inferius demonstrabimus, in vlcibus syriacis minimè conferunt,) ut roborata particula; nouam fluxionem nè recipiat, & per ea, quod in carnosis spæijs, venulisque particula affecta infloxiu est; expellatur; quod à laxantibus contrarium euenit, etenim humectando particulam effeminant, atque relaxant; cui postea facilius, vbertinque humores noxij communicari possunt, & præcipue hæc in pestilenti affectione, cui capitis destillatio concomitatur, de qua, ut insinuatũ est; maximoperè timeamus; Et nè dum de inflammatione in genere hæc dicamus; sed veriora etiam sint in faucium inflammatione, & angina sporadica; quia citrà Doctorum omnium stabile, firmumque decretum, adest etiam communis & Præceptoris documentum; qui manifestò docet in Angina adstringentia à principio competere, ergo si laxantia malè in faucium inflammatione à benigna sanguinis fluxione genita apponuntur; quanto longè in pestilentiali hoc affectu detestanda

* Laxantia gargarismata in hoc morbo cur infesta.

k 4. de rat viticinus com. tex. 30.

veniunt; in quo non inflammatio, sed vlcus mortuus est, inflammatio autem accidens. Etenim laxantia, humidaquè medicamenta, in pestilentialibus hiscè vlceribus, veluti lethifera plurimis rationibus existimanda erunt, primò quia, vt diximus, affectioni huic capitis destillatio combinatur, quæ sæpè plus ipsa, quam morbus idem suffocat, ideoquè pars laxior reddenda minimè erit.

Secundò effeminando, laxandoquè particulam, infirmam, eius robur debilitatur, quod in venenoso affectu, timendum; quoniam infirma particula resistere virulentia, pestilentique lui minimè valens, statim, & necessariò serpens, dilatatumquè vlcus efficitur, & læzè in gangrenam abit.

Tertio, nè dùm vlcus curatio à laxantibus impeditur, quæ per exiccationem adipiscitur, sed vlcus putrilaginosum constituunt, & in gangrenam ducunt, habita præcipuè læzè particulæ consideratione, ad cuius veritatis enodationem, doctrinam Galeni sole fulgidiorrem habemus, quæ curatiuam indicationem, nè dùm à morbo, sed etiam ab ipsa affecta parte adipisci nos docet, & idè tonsillæ, & columella, cum Glandulæ sint, partesquè humidæ, & læzæ, à natura constitutæ, nutriri quidem humidis gaudètes, à medicamentis profectò laxantibus afficiuntur

fa.

facilius putrescunt; quod si loquens de lacte Galenus dixit, [nocet autem ipsius usus assiduus dentibus, & circumdati carnis, quas gingivas nominant, has enim humiditas, dentes verò putrefactioni, & erosioni admodum obnoxios tradit, sumpto igitur lacte, Os vino diluto colluere conveniet,] & multa alia dicit, * quod si lac gingivas carnem fortiolem ad dentium confirmationem constitutam laxat, & effeminat, ad eò ut humorum cloaca reddatur, ad quam humores omnes fluentes dentes erodunt, & putrefaciunt, quanto magis partes illæ, nè dum suapte natura laxæ, & humide, sed à morbo & venenositate infirmiores reddatæ, à lacte in putrilaginem ducuntur? Verum enim verò licet apud Galenum, vlcibus pulmonis; Gutturis, vesicæ, & intestinorum lac tribuatur, pro potu tamen absumptum laudatur, ad excarnes facta videlicet corpora nutrienda, humoresque acres, & mordaces attemperandos.

Addo etiam, quod si partes narratæ lacte abluantur, ut in Dysenteria per injecta enemata; particulae conditio id sustinet, membranosa enim pars quæque sit, cum frigida, & sicca existat, acrioriù sensu prædita lacte gaudet, quod calidum, & humidum, & æquodinum est; fugienda igitur in hac affectione humida omnia, & laxantia.

m lib. 3. de aliment. sac. c. 15.

* Lac quomodo dentes putrescere & erodere faciat.

REPELLENTIA MEDICAMENTA

incognita esse probamus.

Caput. XVI.

* Repellentia in
hoc morbo qua
ratione non com-
petunt.

EQVE* repellentia me-
dicamenta, vt aliqui fa-
ciunt, administranda sunt,
equidem si qua vi, repel-
lentia medicamenta ope-
rentur, cuius affectioni
administrari debeant cer-

tò cognoscerent, eis vti què non ita incon-
sultò vterentur.

* Repellentia qua
virtute agant.

* Repellentia quo-
modo operantur.

n lib. art. med. c.
85. et 5. de simpl.
med. fac. c. 16.

* Repellentia
qua facultate pol-
leant.

013. met. b. c. 9.

Sicre* igitur operepretium est, repel-
lentia medicamenta, non occulta qui-
dem virtute, sed manifestis qualitatibus re-
pellendi vim admittere, cuius compresso-
ria facultate id facere, * comprimunt enim
particulam veluti manus præmens, instar
spongiæ peccantis humoris imbutæ, & ob
id ex doctrina Galeni * repellentia frigi-
da, & adstringentia sunt, præuis quibus
particulam humore repletam comprimunt,
& ad alias viciniores particulas humo-
rem transferunt, & ita affecta particula à no-
xio humore euacuatur, & liberatur, vnde à
Galeno hac ratione repellentia inter
præcipua euacuantia affectam particulam in
initio morbi administranda respondentur.

Mul-

Multa enim, & notata digna circa hoc Accutissimus. Mercatus in medium adducet, repellentia igitur sic operantur, & hoc modo particulam affectam ab influxo humore euacuant, materiam igitur penetrare, & ad intima remeare faciunt; & modo intelligo quod quid sibi voluerit Galenus, quando melius suo eius dicendi modo retulit, [adstrictio facit penetrare] & ideo non inconsulto Doctores, sed quadam methodo, nonnullisque præiis conditionibus repellentibus utuntur, * etenim multæ sunt conditiones, quas à Galeno; Aliisque doctoribus separatim descriptas in vnum Mercatus collegit, repellentia quidem contraindicantes; sed tamen, quæ solum ad rem nostram faciunt, dicam.

Quoties fluxio est maligna, venenosa, & pestilens, repellentia infestissima sunt; ex auctoritate s Galeni idemque à minore ad maius confirmatur, nam si, vel ab impotentia naturæ expellentis, vel ab impetitia chirurgi medentis, bubonem, * Gallicum retrocedi contingat; subitò quidem communicata lue illa nervis, ossibusque periostijs, perpetuos, & atrocissimos dolores, nervorumque convulsiones parit, sæpèque ad ossa perueniens ipsa cariat, quanto magis ineptum erit pestulentè luem repercutere, quæ ad cor naturali auidi-

p lib. 2. de indic. med. cap. 9.

q 3. de simpl. c. 17.

* Repellentium usus quis conditiones requirit. r Lococit.

f Lib. de pratu facilibus c. 7.

* Bubo Gallicus intus retrocedens quis affectus parit.

ditate recurrere solet, itemque in Carbone, qui à maligna materia fieri solet, repellentia pessima sunt. Repellentia ergo omnia, vobrobatum est, in hoc morbo à maligno, & pestilenti inquinamento genito maximo- perè lædunt, quoniam particulas illas ferè externas cõprimendo, existentem ibi venenositatem in viciniorem particulam exprimunt; in radicem nempe linguæ, guttur, & œsophagum, vbi pestilenti vlcere inducto mortalis redditur affectus; quia nè dùm ex tumore ibi genito spiritus, cibique viæ intercluduntur, verùm etiam, & venenositas cordi facilius communicatur.

NEquè opinionem eorum approbamus, repellentia saltem benigna à principio applicanda esse dicentium, quæ tantum frigida sunt, ad mitigandam inflammationem, cum frigidi esse condensare nesciant, quibus etiam particule superficies exprimitur, venenositas in profundum repellitur, affectus grauior redditur, vlcusne profundius, & crustosius euadit.

Sed consideremus quæso quo tempore frigida hæc medicamenta apponere volunt, in principio fortassè dùm vlcus factum non est, sed tantum initiata inflammatio? Equidem hoc tempore incongrua repellentia sunt, quia præsentis morbi inflammatio, non à benigni sanguinis fluxione
pro-

producitur quando repellere conducit, sed
 à venenosa materia fit, quam repercutere,
 ut intellexistis, periculosum admodum est.

Admodum refrigerantia hæc præsidia
 non mitigare, sed augere potius in-
 flammationem, immò eam in suppuratione,
 & cangrenam verrere sunt apta, quoniam
 cum frigidi stipare sit, hinc sequitur, quòd
 poris affectæ particule constipatis, præter
 naturalis calor intus repercutitur, vbi con-
 clusus; & transpirare nequiescens intensior fit,
 magisque vit.

Secundo materia à frigidis crassior red-
 dita, & resoluti nequiescens ex præsentia
 præter naturalis caloris ibi conclusi aduri-
 tur, transitque sæpè inflammatio in suppu-
 rationem, quod maxime in his partibus pe-
 riculosum, quoniam extumescentiam huius-
 modi, angustæ illæ particule haud susti-
 nent; suffocatur enim æger antè quam sup-
 poratio illa maturescat, & aperiatur.

Tertio, stipatis inflammatae particule
 poris præter naturalis calor istius in-
 flammationis suapte natura ferinus, & vene-
 nosus, còclusus ferocior redditur; hinc sub-
 stantia sic humidi còsumens, caloremq; par-
 ticule insirum resoluens, eã in cangrenam
 facilius transducit; gaudet potius quælibet
 inflammatio tepidis, temperatisque, & hac
 ratione quocumque tempore medicamenta

* Inflammatio
 quo modo ali-
 quando transit in
 suppurationem.

* Inflammatio
quomodo aliquā
do transit in can-
grenam.

repida inflammatae particulae applicantur; frigida verò actualia respicitur, & ideo ex Galeno, omnibusquē Doctoribus confirmatum habemus, potissimum causam esse, ut inflammatio in gangrenam vertatur. Ammoderatum frigidorum usum supra inflammatam particulam; temperata verò, anodi-
na cum sint, dolorem mitigant, poros refe-
ratos relinquunt, per quos phlogosis illa ex-
halet; fuliginesquē inflammatae particulae
transpirent; quòd si in quolibet phlegmone
necessaria haec sunt, tantò magis in phleg-
mone hoc pestilenti obseruanda veniunt.

NEquè factò iam vlcerè repellentia
competunt, quia frigida haec cras-
sam vlceris sordiciem, seu crustam incref-
sando, tenaciorem reddunt; & ita prima
vlceris curatiua indicatio impeditur, quae
absterfio est.

t. 3. aphor. 20.

Secundò obliuioni mandarunt nē, quae
Hippocrates descripsit [vlceribus fri-
gidum quidem mordax; cutem obdurat,
dolorem insuperabilem facit, liuorem ob-
ducit, rigores febriles, conuulsiones, di-
stentiones] cuius ipsemet. alibi rationem
affert, quia vlcera (inquit) cum cute regi-
ta crassa sunt, ideo potius temperatè calidis
gaudent, & ob id mordicantur à frigido, ex
qua mordicatione humores ad partem affe-
ctam euocantur. Dolorem postea insupe-

alibi de humid.
usu.

rabilem facit, quia ut inquit * Galenus, natium calorem vlcera ad suppurationem perducen- tem refrigerat, eaque perspirabili cute digeri prohibet, & dolorem faciunt.

* In eodem cōn

N Equè acetum in syriacis vlceribus laudamus, tum quia repellit, tum etiam quia vlcus in huiusmodi neruosis, delicatioribus, exactissimoque sensu præditis particulis inflictum mordicat, ex quo non solum ratione doloris humorum fluxiones, sed etiam conuulsiones expectantur.

CAUSTICIS MEDICAMENTIS

huiusmodi vlcera curare tyrammicum esse demonstramus.

Caput. XVII.

Sed* alteram crudelem, acerbâque curandi methodum cimmerijs tenebris inuolutam conuellerè necessè est, quæ plus ipsa, quam morbus pueros strâgulat, verum, ut veritas magis elucescat, quæstionis titulum prius explicare necesse est.

* Caustica medicamenta in curatione istius morbi qua ratione detestanda sunt.

Non loquimur de repudiandis causticis cum cangrenata iam, sphacelataque sint vlcera, sed quidem de vlceribus loquimur, siuè crustosa, siuè sordida; alterius-

X que

què sortis sint, ad cuius curationem, aliqui Medici inconsultò statim ad caustica accedunt, alij ferro, seu auro candente vlcus causticant, alij verò potentialibus medicamentis vtuntur, vt vnguentò Aegyptiaco; oleò calcanti, oleò sulfuris, aqua aluminosa Fallopij, vnguento è mercurio, arsenico, sublimato, & similibus, & quidem suis, & rationibus, & auctoritatibus adducti id factum putant; quas intelligere admodum conducit. ratio vna præcipua est, nempe cum vlcera huiusmodi maligna sint, depauescentia, carnemquè corruptentia statim ignè comburenda sunt, vt virulentia extinguatur, & inter hos cauterizantes Medicos, maximum disurgium intercidit, quorum Aliqui actuali igne cauterizare volunt, Aliqui verò potentiali, Aliqui verò vtrumquè vsurpant.

Auctores verò, quos pro suis Mecenasibus in medium adducunt, sunt primò Hippocrates, qui ægrotum illum Carcinomate in faucibus affectum vstione sanauit. Secundus Auctor est Cornelius Celsus, qui vlcera cangrenosa (ait) si in ore fuerint, & medicamenta non sufficiant, ea exture. Tertius Auctor est Frangosus, qui in canerosis vlceribus oris cauterizatione vtitur.

77. de morb. pop.
pml. 1. 92.
2. lib. 5. c. 16.

a Glosa de vlc.
ribus cap. de vl.
ceribus canro-
sis.

Sed

Sed Auctorum assignatorum sententia nostra suffragatur, quia clarè de can- grenosis viceribus loquuntur, quando nos etiam causticis uti volumus, quoniam eo tunc emortua caro est, nulla amplius inflam- matio, nullusque sensus percipitur, sed dum vlcus tantum, (licet sordidum, & crusto- sum existat) certò nullum efficacius mediũ ut in cancrenam, sphacelumque transeat, & ad mortem ducatur ægròti, quàm caustica supra ipsum apposita cognoscimus, & hoc quidè; & ratione vlceris, & ratione loci, ubi erumpit, ratione sui, quia cum sit sordidum, absterisione primò, exiccatione deindè eget cum sit maligna inflammatione circumfusi attemperatione, & non irritatione indiget, nam calidum supra inflammatam partem pos- situm ipsam fuere, & in cancrenam abire facit, sicuti ex causticis medicamentis faci- lius consequitur.

Sed quàm in huiusmodi viceribus cau- stica morbo ipso longè feraciora mi- seros pueros iugulent, parumper perpen- damus.

Primò vlcera hæc non quidem simpli- cia, sed validissimam, malignamque inflammationem coniunctam admittunt, ratione cuius nullo modo competuat im- mò adaucta per ea inflammatione, particu- læ robur dissoluitur, & affectus in cancre- nato

nam, sphacellūq; transire, vel negari non potest, quod præter naturali calore, doloreq; adactis duplici cucurbitulæ instar attractentibus, humores vbertim ad affectam particulam confluant, ibique inde aucto tumore, interclusisque angustissimis illis Isthimi vijs, non subito strangulati pereant ægri.

Secundò caustica primam vlceris sordidam curatiuam indicationem tollunt, quæ absterfio est, immò venenosam sorditiem, illam magis confirmant, particulæuë fixius adhærere faciunt, quod si verum est, vt omnes asserunt, & præcipuè *b* Mercatus, adurere superficiem assando quidem constipare potius, quam rarefacere, & calorem, fluxionemque maiorem concitare. Quis veretur igitur, sordidius vlcus euadere, veraque sua indicatione prohiberi?

Et si dicunt, causticis venenositatem illam vri depascere vlcus facientem, falluntur certò; quia caustica medicamenta eo loco applicari ita non possunt, & immorari, vt totam sorditiem consumere valeant, quia supra partem affectam moram contrahere non valent, propter saliuam, humiditatemque à capite copiosè descendentem, vt videmus; abluit enim medicamenta, quæ fortassè descendendo nouum vlcus infligunt, & si persistere non valent, non quidem virulentiam totam vrent, & si totam

haud

b lib. 2. de indicat med. cap. 5.

hanc vim, profero in hunc, profero
 diuina beatior vici, maligna, quod
 quia violentia illa sub cruda, deinde
 focata perspirari nequitia malignior eum
 di, et aliquid ex venam carnem eorum
 pondi sicut, hinc & profundius sit vici,
 & septem in cunctis transit, & hoc. At
 reus insinuate voluit quando post munda
 rum causticorum descriptione dixit, [Pra
 terea ne vicerum compressio fiat cauen
 dum est, ab ea namque, & humescunt, &
 magis medunt] & certo plurimum. Cor
 tesio debemus, qui caustica derestatur qua
 rebus escharam supra escharam inducunt,
 & carum egrotantes suffocant.

*c lib. I. de curat.
 morb. acut. cap. 9*

Nisque medicamenta caustica in huius
 modi delicatis particulis apponere
 conueniret quo usque tota forditas, car
 nisque optima portio aliqua aduratur, ut pat
 est, quoniam partes illae ex carnes, nervosae
 quae sunt, et circo. Afereus licet, & ipse istis
 in viceribus caustica apponatur, & ab ipso fe
 re omnes decepti sunt, in appositione tantum
 causticorum huc an. [At si crusta iam re
 soluantur, & vlcera rubida sunt, tunc conuul
 sionis maxime periculum subest, restituan
 tur enim plerumque vlcera, & cum his ner
 ui distendantur, igitur, quaeque sint caustica
 ratione particulae affectae nocuae sunt, et
 nimis malignae, sive ferro, sive argento, si

*d Decade 9. mis
 cell. epist. 6.
 Cortesius lauda
 tur.*

e loco cit.

intra quatuordecim dies, perinde ac si in illa
 nullo modo, & Accretus praecipue id tenuit.
 (Sicuti foris sephendendi sunt Medici illi
 qui partes illas conficiunt, sciatifera, can-
 tem incidunt, & in vi extirpato, vlcus
 que tractant, ac si cancerum aut sphacelus
 esse, distinguere enim essentiam in his
 cessat, an scilicet de vlcere an de cancre,
 na tractetur) irritanda ergo vilo modo pars
 est, quia cum serua, acutissimoque sensu
 praedita sit, facile humorum confluxus ad
 eam euocatur, & mala omnia superius
 descripta suscitantur.

N Equè causticis potentialibus vti do-
 bebimus, dum pars cancerata seu
 sphacelata non est, quoniam caustica medi-
 camenta, citra praeparata, dum in particu-
 lam discedunt, & maiorem humorum con-
 fluxum euocant, certo sibi aperiendo, caute-
 rio in brachio, seu creure certant. Doctores
 tandemque determinari ignito ferro potius
 fieri debere quam escharotico medicamento,
 quia illud particulam adurere confortan-
 do, hanc vero fluxionem humorum conuo-
 cat, quomodoigitur in huiusmodi de-
 lictis in his particulis exquisito sensu pre-
 ditis apponi debent, si in carne brachij, &
 sensus duriore, minorisue sensus hanc appo-
 sitionem timent, quomodo in his tenerioribus,
 laxioribusue applicanda sunt. Et propterea
 con-

condignis laudibus s. Ludovicum Mercatorem offerre non valco, quoniam eius laudes meliori quidem plebre canenda sunt, quod licet, & ipse causticis etiam venenosis in istius morbi vlceribus vitur, tandem postquam insipua caustica descripsit, in hæc verba prorupit. [Ego quidem abieror, plures pueros interfecisse vsum horum medicamentorum, quæ caustica sunt, quam abfectionem ipsam.]

¶ lib. cōsul. med. consult. 16. Ludovicus Mercatus laudatur.

Sed audiamus præceptorem Gale-
num, qui de curatione interiorum vlc-
cerum Gulae scilicet, ventriculi, & intesti-
norum, verba faciens curationem docet, ne-
dum à natura, & morborum, causis, sed
etiam à partis laborantis conditione desum-
dere, vnde statuit, vlcera hæc non acro-
ribus, alijsque medicamentis natura inimi-
cis tractanda esse, sed mitioribus quidem,
& naturæ familiaribus, quoniam licet in alijs
externis vlceribus aliquando applicari pos-
sint, in istis vero nocua sunt, tum propter
peculiaritatem partis conditionem nervosam,
enquistoque sensu præditam, tum propter
nobilitatem viscerum vicinitatem, quod præ-
cipue in vlceribus faucium observandum,
vorum enim verò (addimus nos) & si cau-
stica medicamenta externis vlceribus posi-
ta, dolorem multis horis, inflammationem-
quæ inducant, partemque affecta ab eis in tu-

¶ 4. meth. 6. 7.

...
...
...
...

...

morbo celeretur, parum refert, quia maior
 utilitas consequitur ex detractioe putilla-
 gis, ulcus dilatantis, & corruptis, quod
 detritum, licet intumescat, & inflammad-
 usque pars, at inflammatio, & tumor in
 suis ibus ager, ubi ibidem, visque spiritus,
 & tibi angustae sunt, certo antequam eschara
 detrahatur, praemillaris partium compres-
 sione, prius ager suffocatur, sed Galeni
 methodum & quam acris medicamentis in
 viceribus Gulae, intestinorum, & ventericuli
 abhorreat, audiamus, cuius formatix verba
 haec sunt. [Dicatur itaque de his quan-
 tum sit ad vicerum curationem utile, igitur
 quae acuti sensus pars est, dam quam maxi-
 me citra dolorem curare ceatandum. Tra-
 dita vero eiusmodi remedia omnia materia
 est in ijs libris, qui sunt de simplicibus me-
 dicamentis inscripti. Quae parum seri sen-
 su est, haec, si affectus ita laeder, valentiora
 remedia recipit. Et principis quidem membri
 robur seruari oportet, veluti latius ubi de
 phlegmone agemus docebitur. Quod tale
 non est, licet haec eam medendi rationem
 tuto adhibeat, quae relaxando remitten-
 doque mitiget, chalastidem Graeci vocant,
 at haec quidem in sequentibus satis tracta-
 bimus, in hoc libro indicationem, quae a
 positu, & e figura partium sumitur, trade-
 mus, atque ita quarto huic libro finem.

im-

imponemus hinc igitur excogitatum est, ei, cui viceratus ventriculus sit, medicamenta esse bibenda, cui gula, non famel, nec tota simul assumenda, sed paulatim, & assidue, quando ex transitu, & contactu vulneribus, quæ hinc sunt, utilitas accedit, non ex continendo, & diutius adherendo, sicut ijs, quæ in ventriculo sunt, quinimo, & quod crassiora hæc, & magis lenta sint adhibenda, ad quoque, à positu, figuraque est indicatum, nam cum gula transitus quidem comestorum bibitorumque sit, ideo remedium egent, quæ adherere, & undique quasi concresecere, & aglutinari possint, non autem quæ elui, & defluere sint præpta; Quæ verò vlcera in crassis sunt intestinis ijs, quæ per sedem iniiciuntur, remedijs magis egent, quippe quibus magis sit propinqua. Quæ in tenuibus habentur, (quoniam & longinquiora sunt, & medio situ posita) ambo requirunt, & quæ superne sumuntur, & quæ per sedem infunduntur, sanè (percipite quæso hæc verba Galeni) communis omnium internarum partium indicatio est, ut ea eligantur, quæ animalis nature maxime sint familiaria, siue cibi sint, siue medicamenta; suscipiantur, respuanturque huic contraria, quamquam in ijs, quæ foris sunt vlcerebus, innoxius etiam talium medicamentorum est usus, æruginis, ærisque vsti, & æris squamæ,

Y

mæ,

ma, & radmia, & pompholygis, & lytagiri, & ceruffæ; hæc igitur, & familia interioribus exhiberi non debent. Porro proditum de natura horum est tùm in tertio de temperamentis volumine, tùm de simplicibus medicamentis, eligenda verò ea sunt, siquidem ad cicatricem perducere, aut guttinare vlcus studemus, tùm austera, glutinosa, tùm quæ minimè rodant, sin- emundare, quæ modicè abstergant] hæc Galenus docet, circa curationem interno- rum vlcèrum gulæ, ventriculi, & intestino- rum, & ob id malefaciunt, qui caustica, & rodentia medicamenta his vlcèribus appli- cant, & præcipuè, quæ venenosa sunt, vt sunt aqua aluminosa Fallopij, in cuius com- positione multa sublimati portio ingredi- tur, arsenicum, auripigmentum, sandaraca, & mille id genus, non loquor de oleo cal- canti, quod non solum potentissimè cau- sticat, & inflamat, sed delateriam virtutè cõtrahendi gulam, viasq; spiritus præfo- candi obtinet, vt de calcantò longa histo- ria loquitur Galenus, quam suo loco legere poteritis, eodem modo respuendum vaguè tùm ægyptiacum, cæteraquè erodentia composita.

QUALIA HVIC MORBO ESSSE
 debeant, & quomodo applicanda
 medicamenta fideliter exponitur
 Caput XVIIII.

Peruenimus tandem ad no-
 stræ consultationis me-
 tam, in qua vera, exper-
 taque medicamēta, rùm
 externa, rùm interna ex-
 ploduntur; atque vera
 methodus morbum hunc

curādi patet, qua in re gradatim procedere
 necesse est.

Sumus * igitur in hac syriaci vlceris
 constitutione ad aliquem medendum
 vocati, & morbus eò tunc initiatur, quan-
 do tantummodo tonsillæ, seu fauces in-
 flammatae videntur, certò methodicus Me-
 dicus de vniuersalibus præsiidijs cogitat,
 nempe sanguinem extrahendum instituit,
 iuxta ætatem, & vires ægrotantis, ea for-
 ma, & mensura, vt suo loco diximus, mox
 de lenienti pharmaco sollicitatur, rectam
 victus legem deinde describit, vt dictum
 est; nec statim facta sanguinis extractione,
 ea medicamenta instituere procrastinatur,
 quæ inflammationem mitigent, medica-
 mentis ijs, quæ non repellant, vt probatum

* Morbi istius
 principio que cu
 ratio debetur.

est, sed quæ simpliciter inflammationem at-
tenuerit, & moderatè affectam particulatim
confortent, & propterea gargarismatibus
ex aqua hordeicâ cum corticibus, aqua rosa-
rum felici succésu utimur, hæc videlicet
forma. vt

* *Gargarismata
applicada in prin-
cipio istius morbi
qualia?*

℞. Aquæ hordeicæ corticibus, &
aquæ rosarum ana lib. j.

℞. Zucari parum

Et si pueruli gargarizare nescientes fuerint,
bibendum dno.

* *Vlceri incipiē-
ti qualia debētur
medicamenta.*

SIM VERO vlceris erumpi incipit, quia
morbis essentia mutatur, etiam & me-
dendi lex mutatur, nam antea de maligno
phlegmone agebatur, modo de maligno
vlcere pertractatur, quod tres condiciones
admittit, sordiditatem nempe, substantiæ de-
fectum, & venenositatem, vt sordidum ab-
stergatur eger, alioquin serpit, dilatatur, &
in canerem transit, quatenus substantiæ
defectum dicit, impleri, incarnari, & cica-
trizari indicat, vt venenosum, belzoartica
expetitur adinuenire igitur oportet medica-
menta, siue simplicia, siue composita, quæ
his omnibus satisfaciant, nempe quod abs-
tergant, excitent, incarnent, ad cicatricem
perducant, tandemq; pestilentem veneno-
sitatem extinguant sine inflammationis
augmento.

Construant igitur Medici quæquæ sint
 medicamenta has condiciones habentia. Sed medicamina. quibus felici cum successu utimur, modumq; applicandi, quem vos scire percupitis, ut per vestras ad nos litteras certiores reddidistis, hic describere libenter volumus.

Cum ergo vlcus erumpi incipit, cum eo tunc inflammatio præualet, & sordescens, crustaq; superficialis sit, ideo à leuioribus abstergentibus incipimus, & pro gargarismate ordeï aqua cum zuccaro candido, aut optimo zuccaro utimur, etsi pueruli fuerint ad gargarizandum inepti, per syringam argenteam abluere vlcus facimus, laudatur etiam maximoperè pro absterfuiuo gargarismate serum lactis cum zuccaro, exindè pulueris insufflationem adhibemus, qui omnem intentionem præstat, & abstergendi, & exiccandi, & venenositatem extinguendi, simulq; inflammationem attemperandi, qui puluis tenuissimus sit, quia vi insufflatus per cannam argenteam, vel alterius materici, vlceris porositatibus melius adhæret, & intentioni *b* Galeni satisfacimus, qui in vlceribus Gulæ aglutinancia medicamenta esse debere statuit, quoniam ex continuo saliuæ defluxu medicamenta permanere nequeunt, addimus etiam puluerem magis exiccare, & propter

li 4. method. c. 7.

reâ

reà Aetius pulueris insufflationem maximè
perè commendat, puluis igitur talis fit vt.

℞. Zuccari candidi drag. .ij.

Marg. præp. scrop. j.

Lapidis belzuar. gr. .x. misce, & f. p.
subtiliff.

IN cuius administratione hæc seruanda
sunt. Primo siue gargarismate, siue sy-
ringa vlcus abluendum est, & præcipuè sy-
ringa vtimur, quando vlcus infimus est,
vbi benè gargarismus abluere nequit, &
hoc fit, vt venenosa sordes abstergatur,
deindè insuffletur puluis, denuo chirurgus,
ad quem puluerem insufflare spectat, malis
cibus nutriri non debet, nè puluiusculus
malo halitu admixtus vlceri obsit, & prop-
tereà, vt halitus, qui simul cum puluere in-
sufflatur, rectificatus etiam sit, simulq; chi-
rurgus à contagio præseruetur optimum
erit, vt antequam opus præket Gentianæ
frustrum manducet. Postea per horam sal-
tem nihil deglutient ægrotantes, nè
pulis abluatur, trāsacta hora possunt sæpè
vti gargarismate, vt quod à pulnere exu-
ctum est, abstergatur; & huiusmodi pulueris
insufflatio ter in die saltem fiat, gargarisma-
ta verò sæpius administrêtur.

Si

SI vero * vlcus dilatatum, & cauum fit, fordesquè crassa, vel crusta profunda siccit, tunc tunc anequam in putrilaginem, cancrenam vertatur de validioribus abstergentibus cogitandum, non validiora dicimus simpliciter, sed habito respectu ad superscripta remedia, quoniam validiora abstergentia propter eorum summam caliditatem inflammationem proritantem, valde timemus, sint abstergentia temperata caliditate insignita, quæ secundum gradum non excedant, nam abstergentia esse non possunt, si calida, & nitrosa non sint, ideoquè non valida caliditate dotata eligantur, quoniam moderatæ caliditate, & vlcus, & inflammatio fruuntur, prudentis enim est unicuiquè providere, verum curatiua tandem indicatio ad id, quod magis vrget, semper dirigatur, altero, pro vt possibile est, non neglecto, vrget magis vlcus sordidum abstergi, cuius sordem (ni abstergatur) velocissimo cursu vlcus dilatare, cauum, & profundius reddere, inflammationem augere, & in cancrenam lethalem sæpè transire, tandemquè ægrum truculenter suffocare videmus; & certè inter omnes de hoc morbo scribentes satis Cortesium laudamus, qui hæc vlcera curando abstergentibus vitur, & re vera ex medicamentis abstergentibus, nè dùm vero indicato satis fit, nempe

sor.

* Vlceri dilatato
& serpenti atque
sordido qualia
debentur medi-
camenta.

Cortesium denud
laudatur.

forditici, quæ absterſionem vocat, ſed reſerati vlceraꝝ particulæ pori ſeruantur, per quos facilè venenoſitas in ſpatijs carnoſis contenta reſudare poſſit, & extra vocari, & ſic venenoſitas reſudat, & medicamenta, denuò abſtergunt, & interna virtute eius helzoartica venenoſitatem extinguunt, & hoc modo fera hæc deuultans, peſtiferaquè vlceraꝝ lues de medio tollitur, ſtatim igitur vlcus abſtergere curemus, & licet varia ſint ſimplicia medicamenta, quæ & abſtergant, & maligna elcera ſerpentia curent, vt Cupreſſus, Ramniſolia, Raphanus, Beta, Bracunculus, Ciſtis, Oleæ Silueſtris folia, lignorum Marcor, Palmæ cortex, Garum, omne piſcium, Piſcis Minulæ caput exuſtū, lini ſemen, Eruifarina, Alſphodelus, Hedera, Satis, Ariſtolochia rotunda, Acida muriæ, Aſius lapis, Coriandrum, Cicura, Panacis Aſclepij flores, Paſtinacæ ſilueſtris, Poligonum, Petafites, Marrubium, Sedum maius, Solanus hortenſis, Spondylium Verbenaca, Diafrigijs, Arus, Beronica; & infinita alia, quæ apud Dioſcoridem, Galenū, Matthiolum, & Alios adinueniuntur, tamen quia, vt legere poteſtis; ex iſtis alia nimis calida ſunt, Alia frigida, & adſtringentia, Alia laxitatem quamdam habentia, huic vlceraꝝ non profunt, Verum enim verò licet alijs cacoethe ſerpentibus; maligniſquè

vlceribus, alijs in locis existentibus, à va-
 rijſq; cauſis productis vtilia eſſe poſſunt,
 tamen in hoc vlcere particularem condi-
 tionem habente ſpecificum, & peſtilentiale
 venenum poſſidente in loco particulari,
 nempe in faucibus inſiſto, applicari neque-
 unt, cum ſatis diſcuſſū ſit, nequè repellentia
 propter venenoſitatem, nequè frigida pro-
 pter vlcus, nequè nimis calida propter in-
 flammationem medicamenta adminiſtrari
 debere; igitur temperata ſint, abſter-
 gentia, belzoartica, & particularem condi-
 tionem habentia vlcera ſerpentia terminan-
 di, eaq; caua implendi, etenim inter multa
 ſimplicia, duo veluti fulgentiſſima ſydera
 reſpicimus, ſunt enim hæc duo * ſimplicia,
 Gentiana, & Ireos; quibus & pro puluere
 inſufflando, & in gargarifmate, admirabili
 experientia vtimur, equidè Dioſcorides de
 * Gentiana verba faciens, Gentianā dixit,
 vim temperatè calefaciendi, & roborandi
 habere, belzoarticam virtutem admittere,
 vulnera, cauernoſaq; vlcera implere, vlce-
 ra ſordida abſtergere, inflammationes ocu-
 lorum mederi, ſcorpionis morſum curare,
 vermes enecare, ſtomachi, & hepatis defe-
 ctus tollere, de qua etiam. agens; Galenus
 hæc dixit [huius herbæ radix multum eſt
 efficax, cū opus eſt extenuatione, purgatio-
 ne, abſterſione, obſtructionis liberatione;

* Auctoris ex-
 perta medicamen-
 ta quæ?

* Gentiana quas
 virtutes obtinet.

i 5° de ſimplic.
 med. ſac.

Z

nec

nec mirum si hæc possit, cum impensè sit amara] abstergit igitur, crustamquè tollit, absq; eo quod sit caustica, doloremquè vel minimum inducat.

* *Iridis facultates quæ.*

DE *Iride verò tractâtes Dioscorides, Galenus, Matthiolus, & alij multa admiratu digna describunt, sed quæ ad rem nostram faciunt, hic reponam. Est calida, & sicca in secundo, venenosi Animalis morsum curat, fistulosa, & cauernosa vlcera implet, vlcerum sordem mundificat, denu data ossa carne cooperit, tandemquè Iride in hoc morbo præcisè vtitur Aetius, cum igitur tam celebriores sint horum simplicium dotes, familiarissimè, & maxima cum ægrotantium vtilitate in vlcere hoc pestilenti eius puluerem insufflamus, cum quo Zaccarum candidū ad abstergendum, tum ad eius amaritudinem dulcorandam, lapidemquè belzoarticum propter venenositatem admiscemus, cuius talis sit forma. Ut

Rx. * Gétianæ, & Iridis oriétalis, ana drag. i.
 Zuccari candidi drag. ij.
 Cornu cerui vsti drag. v̄
 Lapidis belzoar. scrop. i. misce, & f. p. subtilissimus.

* *Pulvis experius pro insufflatione vlceris syriaci.*

Quem insufflandum instituimus, eo modo, vt diximus, & si fortassè pauperes fuerint, fiat pulvis absquè lapide belzoartico, quia duo simplicia per

per se belzoartica sunt, deinde hoc gargarismate utimur, quod maiorem abstergendi, exiccandi, & particulam confortandi vim admittit, & certè hæc cura, salutisquæ spes à gargarismatibus magis dependet, quæ luem, saniequæ illam pestilentem ab ulcere destillantem continuo abluant, nam si ibi sanies illa, vel in puncto detineatur, erodit, vlcusquæ dilatat, admiscemus equidem in gargarismate parum ligni Sancti, * quia nè dum exiccat, sed virtutem quandam belzoarticam, & substantiam calori nostro naturali admodum simillimam obtinere Doctores omnes cognouere, & ob id eius decoctione communis omnium praxis, ad sordida, malignaque vlcera abluenda, exiccanda, admirabili utilitate utitur, forma igitur Gargarismatis talis sit.

Ut R. * Ligni sancti, recenter torrati,

Ordei cum corticibus,

Plantaginis an. p. j.

Radiciſ Iridis, & Gentianæ ana. drag. ij.
f. d. secundum artem.

Cuius decoctionis accipe lib. ij. in qua adde, rodomellis simpl. vnc. ij. pulveris Iridis, & Gentianæ ana. drag. j. misce pro gargarismate.

In quo notandum, quod si cum sordido ulcere inflammatio simul præualeat, quoties gargarizare contingit, (quod sæpius fieri

* Ligni Sancti facultates quæ.

* Gargarismus expertus ad hæc pestilentialia vlcera curanda.

186 DE VLCERIBVS SYRTACIS

fieri debet) dimidia pars istius Gargarismatis cum altera aque ordei admiscenda est; si autem inflammatio valida non sit, omni industria simplici hoc gargarismate vlceris absterfionem queramus.

* *Lambitium aduersus hunc morbum quale.*

Componimus * etiam lambitiuū quoddam, quod sæpe ægri suscipiant, vt medicamentum transeundo impingat, & continuò vlceris sordes abstergatur, simulque venenositas extingatur, construimus quidem syrappum ex succo Anagallidis, & Sonchi, quæ duò simplicia vtilissima sunt, & ad inflammationē arcendam, & ad ipsius absterfionem faciendam, etenim * Anagallis secundum Dioscoridem leniendi vim habet, inflammationes arcet, quæ pascendo serpunt, cohibet, cum vino contrà viperarū morsus vtiliter bibitur, & ad mentem ^k Galeni, abstersiua est, & absq; mordacitate exiccat, vulnera recentia consolidat, & putrida curat.

* *Anagallidis virtus quæ.*

^k *6. de simpl. med. fac.*

* *Sonchi virtus quæ.*

Sonchus * deinde apud Dioscoridem facultate leuiter frigidus, & comprimens est, venenosus Scorpionum moribus confert, belzoarticam virtutem tenet, inflammationem sedat, sit igitur lambitium huiusmodi vt.

R̄ syr: ex succo Anagallidis, & Sonchi arte Parati vnc. ij.

Lapidis belzoar. & marg. præpar. ana. scr. j.

Ra.

Radicis Iridis, & Gentianæ ana. scr. —
 miscæ. & si ager pauper erit, sufficiat
 Syruppus.

IN parte externa colli, & Gula, ubi præ-
 cipuè externus protuberat tumor, oleo
 amigdalorum dulcium, cum oleo de cara-
 uita admixto eam inungimus, nec non hoc
 emplastrum apponimus.

Vt. B. M. Idum Irundinis integrum,
 Pulueris orobi,
 Lolij, & farinae fabi ana. vnc. j.
 Caulium brassicæ sub cineribus cocta-
 rum vnc. iij.
 Ros. Rub. vnc. —
 Succu Rutæ,
 Succu Nicotianæ,
 Succu vrticæ ana vnc. ij.
 Sang. humani recenter extracti, & quan-
 tum possibile sit laudati vnc. j. —
 Sapa, & oximellitæ q. s. f. emplaf. se-
 cundum artem.

ET hæc sunt, quæ aduersus pestilen-
 tiam hunc morbum, Deo, Dei-
 paræquè Virgini infinitæ gratiæ, maxima
 cum vtilitate experimur, & vobis, quæ cur-
 renti calamo Nuntij celeritate, compulsi
 descripsimus, libenter exponimus.

F I N I S.

INDEX

CAPITVM TOTIVS OPERIS:

- Q**uid morbus iste re vera censeatur. Caput I. pag. 4.
 Quo nomine morbus hic nuncupandus venit.
 Caput II. pag. 21
- Mortiferi huius morbi causa exploduntur. Cap. III. pag. 25
 Immediatam seuissimi huius morbi causam visitatam esse
 aerem demonstratur. Caput IV. pag. 38.
 Pathognomonica signa, ulcera, haec ab alijs ulceribus distin-
 guentia exploduntur. Caput. V. pag. 51.
 Differentia huius morbi breuibus recensentur. Cap. VI. p. 53.
 Signa prognostica salubris, aut lethalis huius morbi euentus
 exploduntur. Caput. VII. pag. 55.
 Breuis huius morbi praeservatio describitur. Cap. VIII. p. 68.
 Vera istius deterrimi morbi curatio multis capitibus distincta
 describitur. Cap. IX. pag. 49.
 In curatione istius morbi aeris puritatem primo habendam
 esse statuimus. Caput. X. pag. 98.
 Extrema inedia, & exquisita tenuis victus, fructus, & admodum
 plenus in hoc morbo respiciuntur. Qualis tandem victus ratio
 administranda statuitur. Caput. XI. pag. 102.
 Sanguinem non copiose, sed parca hoc in morbo extrahendum
 esse hortamur. Caput. XII. pag. 114.
 Medicamentum electivum purgans in hoc morbo minime con-
 ducere, lenitium vero subito administrandum consuli-
 mus. Caput. XIII. pag. 133.
 Rubrificantia medicamenta pueris, & efficitantia grandioribus in
 hoc

boc morbo profusa admodum esse fr̄issima experimur .

Caput. XIV. p. 144.

Relaxantia gargarismata in hoc morbo angue peius fugienda

esse admonemus. Cap. XV. p. 154.

Repellentia medicamenta incongrua esse probamus .

Caput. XVI. p. 156.

Causificis medicamentis huiusmodi ulcera curare tyrannicum

esse demonstramus. Cap. XVII. p. 161.

Qualia huic morbo esse debeant , & quomodo applicanda

medicamenta fideliter exponitur. Cap. XVIII. p. 171.

INDEX

RERVM OMNIVM MEMORABILIVM
quæ in hoc opere continentur.

- A** *Aeris inquinamentum est immediata causa morbi huius.* pagina 39.
- Aer in hoc morbo cur non igne accenso per publicas Urbis vias purificandus.* p. 88.
- Aestate cur magis sudamus quam mingimus.* p. 34.
- Aer quomodo à vaporibus purificatur.* p. 42.
- Aer cur per angustas semitas progredi debeat.* p. 45.
- Aestiva aqua pluvialis cur mala.* p. 80.
- Aer domesticus quomodo purificandus.* p. 89.
- Aeger quot modis insanabilis redditur.* p. 95.
- Aer primo in hoc morbo purificandus, & quomodo.* p. 98.
- Agri malis herbis vestiti insalubres.* p. 86.
- Agri salubres quales.* *ibid.*
- Agri insalubres quales.* *ibid.*
- Aqua maritima, & multorum lacuum cur falsa.* p. 41.
- Aquarum consideratio ad optimam habitationem cur necessaria.* p. 76.
- Aqua exortum habens ad Orientem bona.* *ibid.*
- Aque bonæ conditiones quæ.* *ibid.*
- Aqua non laudate quæ.* *ibid.*
- Aqua à cæno, & pingui terra manantes cur mala.* *ibid.*
- Aqua per lapides, & glarias labentes cur mala.* *ibid.*
- Aqua herbis foetidis circumambita mala.* p. 77.
- Aquæ, circa quas plâta latam, longam, lenem, vel mollem frondem habentes innaſcuntur, cur mala.* *ibid.*
- Aqua, ubi nymphea, seu nenufar est, mala.* *ibid.*
- Aqua ubi palustres arundines nascuntur mala.* *ibid.*

Aqua

- Aqua bona que.* . . . . . *ibid.* . . . . . *cur mala.* . . . . . p. 81.
Aqua bonitas quomodo cognoscatur. . . . . . p. 78. *Aqua subterraneæ eodem modo continetur, & servantur scilicet sanguis in venis.* . . . . . *ibid.*
Aqua bona per Hippocratem qualis. . . . . . *ibid.* *Aqua putealis non profunda cur non laudatur.* . . . . . *ibid.*
Aqua bona per Galenum qualis. . . . . . *ibid.* *Aqua coarctati putei cur mala.* . . . . . p. 82.
Aqua bona per Plinium quomodo cognoscitur. . . . . . *ibid.* *Aqua puteales longe à scatebris suis servata cur mala.* . . . . . *ibid.*
Aqua longa cursum faciens bona. . . . . . *ibid.* *Aqua puteales ubi sunt larvina, & communes ductus omnes insalubres.* . . . . . p. 83.
Aqua mala que. . . . . . *ibid.* *Aqua putealis qualis bona.* . . . . . *ibid.*
Aqua pluviales cisterna cur mala. . . . . . p. 79. *Argillosa, & lapidosa terra cur mala.* . . . . . p. 85.
Aqua procellarū cur mala. . . . . . *ib.* *Astrorum influxus cur immediate corpora non afficiant.* . . . . . p. 26.
Aqua procellarum descendens cū borea, frigida est. . . . . . *ibid.* *Aspectrum hominum ad bonam, & malam habitationem cognoscendam plurimum facere.* . . . . . p. 87.
Aqua procellarum descendens cum vento austrino calida, & salsa est. . . . . . *ibid.* *Astri infortunati influxus laudatam regionem insalubrem reddit.* . . . . . p. 88.
Aqua nivis cur pessima. . . . . . *ibid.* *Aura à vicinis montibus spirans cur mala.* . . . . . p. 75.
Aqua grandinis cur deterrima. . . . . . *ibid.* *Autumnalis aqua pluvialis*
Aqua hyeme pluens cur mala. . . . . . p. 80. *cur*

A a

- cur mala. p. 80.
 Aurum qua virtute polle-
 at. p. 111.
 Auctoris sententia de missio-
 ne sanguinis in hoc mor-
 bo. p. 124.
 Auctoris experta medicamēta
 qua. p. 177.
 Anagallidis virtus qua. p. 180
- B
- B**ona aqua conditio nes
 qua. p. 83.
 Boni, vel mali agri indicia
 qua. p. 87.
 Bubo gallicus inuis retrocedens
 quos affectus parit. p. 157.
- C
- C**apitis dolor perpetuus, et
 signum lasi capitis per
 essentiam. p. 28.
 Canum rabies, et interitus si-
 gnum propinquum futurae
 pestis, et cur. p. 11.
 Causa morbi huius ad astra
 particularia cur referenda
 non est. p. 25.
 Causa producens hunc affe-
 ctum cur non a toto prou-
 niat. p. 32.
 Caliditatis moderata utilitas
- qua. p. 39.
 Causa vera huius morbi qua-
 lis. p. 44.
 Crustosa ulcera cur periculo-
 sa. p. 62.
 Causticum brachio afforūdo
 mirè ab hoc morbo prefer-
 uat. p. 92.
 Cibis plenus in acutis morbis
 quomodo morbum auget, et
 vires debilitet. p. 120.
 Cibis in hoc morbo qua-
 lis. p. 111.
 Continuus aqua puri bau-
 stus cur probiores facit
 aquas. p. 83.
 Columelle resus qualis. p. 65.
 Communis morbus quadruplex
 diuidatur. p. 13.
 Copiosa sanguinis extractio in
 inflammationibus malignis
 vituperatur à Galen. p. 128.
 Cerebrum cur gaudet hami-
 dis. p. 137.
 Cerebrum cur cucurbitulae for-
 mam representat. ibid.
 Cerebrum cur secunda aeris re-
 gioni assimilatur ab Aristo-
 tele. p. 138.
 Caustica medicamēta in ca-

ratione istius morbi quara-
tione detestanda sunt. p. 161.
Correptus laudatur. p. 165.
Correptus denuo laudatur. p. 175.

D

D Est aliquando immu-
diata pestis causa
est. p. 15.

Diabolus, Deo permittente, caus-
sa pestis esse potest. ibid.

Dulcia, salsa, meraciora vina,
& aromata prohibenda
sunt. p. 93.

Destillatio capitis cur facilius
huic morbo communicat-
tur. p. 140.

Destillatio capitis quomodo
huic morbo augeat. p. 141.

E

E Ssentia istius morbi
qua. p. 1.

Epidemia etymologia un-
de. p. 17.

Endemicus morbus quis. p. 18.

Endemicus morbus qua ra-
tione differat ab epidemi-
co. ibid.

Endemicus morbi etymologia
qualis. p. 19.

Elementa quomodo dicantur

putrescere. p. 41.

Exanthemata rubra cur ali-
quando lethalia. p. 63.

Eschara alba cur deterior ni-
gra aliquando observa-
tur. p. 64.

Eschara nigra cur aliquando
bona. ibid.

Emplastrum imponendum in
corpo quale. p. 151.

F

F Rigiditatis moderata vir-
tutes qua. p. 39.

Frigiditatis immoderata noxa
qua. p. 40.

Fumus accensis carbonis cur
malus. p. 90.

Fenestrae cur meridie in hoc
morbo sunt aperienda. p. 91.

Febris acuta, & sitis in hoc
morbo cur mala. p. 67.

Fuga avis & praecipue Miluo-
rum, Vulturum, & Corvorum
futura pestis signum. p. 11

H

G Randiores cur non adeo
hoc morbo afficiun-
tur. p. 49.

Grandioribus quomodo san-
guis extrahitur. p. 132.

Aa 2 Gar.

- Gargarismata applicanda in principio istius morbi qualia. p. 172.
- Gentianæ quas virtutes obtineat. p. 177.
- Gargarismus expertus ad hæc pestilentialia ulcera curanda. p. 179.
- Habitatio ubi terra rubra est cur insalubris. p. 85.
- Hippocrates in morbis magnis quo cibandi modo utebatur. p. 112.
- Homo cur natus est, & in quo differat à brutis. pag. 139.

I

- H** Vius morbi causa cur non sit capitis destilatio. p. 27.
- Humor fluens cur per se non mouetur. p. 33.
- Humor icorosus per quam viam naturaliter expellitur. p. 34.
- Humor serosus per quam regionem naturaliter excernitur. ibid.
- Hyeme cur plurimum minguimus quam sudamus. ibid.
- Humiditatis moderata virtutes que. p. 39.
- Humiditatis immoderata detrimenta que. p. 40.
- Habitatio admodum sicca in hoc morbo cur mala. p. 70.
- Habitatio in montuosiss locis in hoc morbo cur mala. ibid.
- Inflammatio in quo differat ab ulcere. p. 12.
- Immoderate caliditatis damna que. p. 40.
- Inquinamentū aeris qu. p. 43.
- Ius medicatū satisefficax. p. 113.
- Inflammatio quomodo aliquando transit in suppurationem. p. 159.
- Inflammatio quomodo aliquando transit in gangrenam. pag. 160.
- Iridis facultates que. p. 178.

L

- L** Oca lapidosa cur insalubria. p. 85.
- Laxantia gargarismata in hoc morbo cur infesta. p. 153.
- Lac quomodo dentes putrescere, & erodere faciat. p. 155.
- Ladovicus Mercatus laudatur. p. 167.
- Li.

- Ligni sancti facultates quæ.*
p. 179.
- Lambitiquin. aduersus hunc
morbum quale.* p. 180.
- M** *Orbi vagantis antiqui-
tas demonstratur.* p. 4.
- Morbus hic non est angina, &
quomodo differant.* p. 5.
- Morb⁹ vagans pestis nō est.* p. 6.
- Morbus præsens nullas habet
pestis conditiones.* p. 10.
- Morbus præsens non respondet
primæ pestis conditioni, &
cur.* *ibid.*
- Morbus præsens non respondet
secundæ pestis conditioni, &
cur.* p. 11.
- Morbus præse. s non respondet
tertia pestis conditioni, &
quomodo.* p. 12.
- Morbus præsens non respondet
quarta pestis condssioni, &
cur.* *ibid.*
- Morbus hic non est morbus po-
pularis simplex.* p. 13.
- Morbus communis triplici mo-
do fit.* *ibid.*
- Morbus præsens cur non est
morbus epidemicus.* *ibid.*
- Morbi epidemici diuisio qua-
lis.* p. 14.
- Morbus epidemicus simplex
qualis.* *ibid.*
- Morbus epidemicus pestilens
qualis.* *ibid.*
- Morbi epidemici pestilētis sub-
diuisio qualis.* p. 15.
- Morbus epidemicus venenosus
ab aeris vitio qualis.* p. 26.
- Morbus præsens non est verè
epidemicus, nisi improprie,
& cur.* p. 17.
- Morbus præsens cur non est
morbus endemicus.* p. 18.
- Morbi endemici causse quæ.* *ib.*
- Morbus præsens cur non est
morbus sporades.* p. 19.
- Morbus præsens quibus con-
ditionibus epidemicus.* p. 20.
- Morbus Gallicus unde di-
ctus.* p. 24.
- Morbus Gallicus quæ sympio-
mata pariat.* *ibid.*
- Materiæ maleficæ congestio in
cerebro letibalia symptomata
inducit.* p. 29.
- Materia collecta in cerebro ad
proprium emunctorium vt
plurimum expellitur.* *ibid.*
- Ma.*

- Materia descendens a cerebro cur non semper unā partem pesat.* . . . . . p. 30.
- Morbis hic aliquādo absq; febre incipit.* . . . . . p. 32.
- Morbis hic cur in eminentiori habitatione magis fauuit.* . . . . . p. 44.
- Morbis hic cur in locis terminalibus magis ledit.* . . . . . ibid.
- Modus generationis malignarum confluxuum ulcerum exprimitur.* . . . . . p. 45.
- Morbis praesens cur laetabilis.* . . . . . p. 55.
- Morbis hic hyeme adueniens cur magis seuit quam aestate.* . . . . . p. 67.
- Morbis hunc à vitia maris ferri quomodo colligitur.* . . . . . p. 70.
- Mundi partes cur non semper eandem conditionem seruant, sed inter se se variantur.* . . . . . p. 71.
- Morus, & vociferationes iuocantur satis ad hunc morbū disponunt.* . . . . . p. 93.
- Medicus cur non semper saluatur.* . . . . . p. 95.
- Medico quanto conuenit inentionem curatiuum mutare.* . . . . . p. 96.
- Morbis ex corruptela quomodo etiam indicantur.* . . . . . p. 105.
- Medicamenta non habent virtutem adu.* . . . . . p. 117.
- Medicamentis virtus ut quo suscitatur.* . . . . . ibid.
- Morbis pestilentes cur non indicant copiosam sanguinis extractionem.* . . . . . p. 118.
- Moderata cibi quantitas satis congrua huic morbo.* . . . . . p. 111.
- Modus cibandi in hoc morbo describitur.* . . . . . ibid.
- Massa quibus rationibus denegat sanguinis missionem in affectu venenoso, & pestilenti.* . . . . . p. 115.
- Medicamentum electiue purgans cur non competat huic morbo.* . . . . . p. 134.
- Medicamentum electiue purgans quomodo purgat.* . . . . . p. 135.
- Medicamentum electiue purgans cur non competat in hoc morbo.* . . . . . p. 136.
- Morbis istius principia que curatio debetur.* . . . . . p. 121.

Natura in parte: expellendo
Noxium humorem quo-
 modo operatur p. 33.
Natura bene operans quod ma-
 teriam peccantem expel-
 lia p. 34.
Natura quando materiam
 dominatur, ibid.
Natura qua ratione sympto-
 matice operatur p. 35.
Natura in actione symptoma-
 tica cur non potest ad de-
 terminatam particulam mate-
 riam expellere. ibid.
Natura in actione symptoma-
 tica quomodo procedit. p. 36.
Nix vetusta cur rubra, & ni-
 trosa. p. 40.
Nix vetusta cur vermes pro-
 ducat. p. 41.
Nix austriaca fumosa est, &
 ideo vermes generat. ibid.
Nix aquilonia vetusta cur
 vermes non generat. ibid.
Nix aquilonia vetusta cur ru-
 bra, & nitrosa. ibid.
Nitrositas in aere generande
 modus qualis. p. 43.
Nitrum in partibus, & respi-

bus ad septentrione spectan-
 tibus quomodo fiat. p. 44.
Nitrum qua virtute praedivum
 sit. ibid.
Naves cur primario sita non
 afficiantur. p. 50.
Nutrices quando purgare con-
 uent. p. 143.

Orientalis regio qualis
 salubrior pro hoc mor-
 bo. p. 73.
Optima terra qualis. p. 83.
Oleum gentiana arte chimica
 extractum si puerulinari-
 bus inungatur mire ab hoc
 morbo preseruat. p. 92.
Officium Medici quale. p. 95.
Opinio eorum, qui in hoc
 morbo cibi pleno utantur
 consuetatur. p. 109.

Pestis conditiones quae apud
 Galenum. p. 6.
Prima pestis conditio quae. p. 8.
Pestis unde dicatur. ibid.
Pestis aeris mors dici-
 tur. ibid.
Pestis cur haec dicatur. ibid.
 Peſte

- Peste vigente cur nullus alius morbus appareat.* p. 9.
Peste deficiente apparent alij morbi sporades, & cur ibid.
Pestis omnes iuxta apprehendit. p. 10.
Pestis à Deo per occultam proprietatē orta quomodo cognoscatur. p. 15.
Pestis à tota substantia non immediate à Deo immissa qualis. ibid.
Pestis cur aliquando cum febre, aliquando sine febre interficit. p. 16.
Parotides quomodo fiāt. p. 29.
Putrescens materia in corpore statim genita febrem parit. p. 33.
Pueri cur magis hoc morbo laborāt quā grandiores. p. 48.
Putei ampla effossio melior quam profunda. p. 82.
Pluvia æstiva cur guttarum grandium sint. p. 91.
Puerile corpus hoc morbo affectum cur difficile curatur. p. 97.
Pētus in hoc morbo qualis. p. 111.
Prognostica huius morbi quæ. p. 67.
Pueri cur non sustinent repetitionem sanguinis extractio-nem. p. 129.
Pueris quomodo sanguis est extrahendus. p. 131.
Pulsus expertus pro insufflatione ulcers syriaci. p. 178.
- Q**
Varia pestis conditio qua. p. 10.
Qualitates simplices moderata quomodo res genitas conseruant. p. 39.
Qui fugam arripere in alienā regionem nolunt, quomodo sunt preseruandi. p. 88.
Quale debeas esse suffumigiū describitur. p. 101.
- R**
Regionales veni quales boni. p. 74.
Regio ubi metalla sunt mala. p. 85.
Radix geniane in ore detenta preseruat ab hoc morbo. p. 92.
Repellentia in hoc morbo qua ratione nō cōpetunt. p. 156.
Repellentia qua virtute agant. ibid.
 Re-

- Repellentia quomodo operantur.* ibid.
- Repellentia qua facultate polleant.* ibid.
- Repellentium usus quas conditiones requirit.* p. 157.
- S
- S**ecunda pestis cōditio explicatur. p. 8.
- Sporades morbi ab alteratione aeris aliquando fiunt.* p. 9.
- Sporades morbus quatuor.* p. 19.
- Sporadici morbi causa qualis.* ibid.
- Siccitas non est immediata causa morbi huius, sed mediata & cur.* p. 38.
- Siccitas quomodo atomos venenosos producentes hunc morbum generat.* p. 39.
- Siccitatis moderata utilitates quæ.* ibid.
- Siccitatis immoderate nocumenta, quæ.* p. 40.
- Siccitas quomodo salsedinem, & nitrositatem in aere producat.* p. 41.
- Sal qua virtute polleat.* p. 44.
- Sicca terra cur multum faciat ad salubritatem.* p. 84.
- Suffumigium ore assumptum cur malum.* p. 98.
- Suffumigiū quomodo faciendū ad purificandū aerē.* p. 99.
- Suffumigia calida cur mala.* ibid.
- Stillatitium satis congruum pro eis, qui inglaurire nequeunt.* p. 113.
- Sanguinis copiosa extractio quibus morbis conferat.* p. 117.
- Sanguinis copiose extractus quibus morbis noceat.* ibid.
- Sanguinis missio repetita cur nā proficiat in affectu venenoso.* p. 119.
- Suffumigium ex aceto malum.* p. 100.
- Sulfuris suffumigium in hoc morbo perniciosum, & suffocativum.* ibid.
- Suffumigium frigidum cur vituperandum.* ibid.
- Suffumigium calidum cur malum.* p. 101.
- Suffumigium humidum cur respuendum.* ibid.
- Sanguinis missio copiosa in morbis epidemicis cur mala.* p. 121.

Sanguinis missio in hoc morbo
quomodo celebratur ab Ae-
tio. p. 127.

Sanguis copiose extractus qui-
bus morbis conferat. p. 128.

Sanguinis extractio ex venis
linguae in hoc morbo quomo-
do perniciofa. p. 132.

Sonsbi virtus qua. p. 180.

Tertia pestis cōditio dilu-
cidatur, et quomodo. p. 9.
Tonsilla cur parvis hinc dicitur.
p. 45.

Tonsilla cur crassiori tunica
vestiuntur. ibid.

Tonsilla cur dicantur arca seu
repositorium aeris. ibid.

Tonsilla cur in hoc morbo ma-
gis afficiantur. p. 50.

Tyberina aqua cur bona. p. 81.

Terra bona quomodo cogno-
scatur. p. 85.

Terra mala qua. ibid.

Tenuissimus victus qua ratione
huic morbo obest. p. 107.

Terra conditiones in effo-
diendo puteo consideranda
quales. p. 82.

Venenositas cur non eodē
tēpore omnes enecet. p. 16.

Vlcus in quo differat à vulne-
re. p. 22.

Verum nomen istius morbi qua-
le. p. 23.

Vlcera haec quomodo in can-
grenam abeant. p. 47.

Vera huius morbi causa qua-
lis. p. 50.

Vlcera benigna tonsillarum à
qua causa fiunt, & quo-
modo. p. 51.

Vlcera benigna tonsillarum
quomodo distinguantur a
pestilentialibus. p. 52.

Vlcus pestilentialis tonsillarum quo-
modo cognoscatur, et fiat. ib.

Vlcus gallicum faucium quo-
modo distinguatur ab ulce-
re istius morbi. p. 53.

Vlceris syriaci varietas un-
de. p. 54.

Vlcerum huius morbi differenti-
ae ab affectu desumptae quales. ib.

Vlcerum differentia sumpta à
forma quales. ibid.

Vlcerum differentia sumpta à
loco quales. ibid.

- Vlcera morbi vagantis cur sint varia.* . . . . . *ibid.*
Vlceris istius venenositas communicata. Veneriãud qũd pariat. . . . . . p. 58.
Ventriculi fundũ ulceratũ qua symptomata sequatur. p. 59.
Vlcera istius morbi curabilia qua. . . . . . *ibid.*
Vlcera hæc in corpore calido, et humido, cur ut plurimũ ad malum terminantur. p. 60.
Vlcera hæc cur in pueris magis lethalia. . . . . . *ibid.*
Vlcera serpẽtia cur mala. p. 61.
Vlcera hæc graueolẽtia cur lethalia. . . . . . *ibid.*
Vlcera in gutture aduenientia cur lethalia. . . . . . p. 64.
Vlcera columella cur mala. . . . . . p. 65.
Vlcera hæc si cangrenentur cur lethalia. . . . . . *ibid.*
Venti salubres quales. p. 74.
Venti regionales cur rectẽ debent perflare. . . . . . *ibid.*
Visitatio aliorum ægotantium interdicens. . . . . . p. 92.
Vicius exquisitæ tenuis quibus morbis competat. p. 105.
Venenam quando sanguinem mittendũ esse indicat. p. 119.
Venenositas in determinata particula existens cõtraindicat sanguinis extractiõnem. . . . . . p. 121.
Venter inferior cur terra affimilatur. . . . . . p. 138.
Vessicantia ubi sunt affigenda ratione diuersionis. p. 148.
Vessicantia ratione renulsiõnis ubi sunt apposẽda. p. 149.
Vessicãtia in pueris lactãtibũ usque ad triennium qualia esse debent. . . . . . p. 150.
Vessicantia a quarto anno usque ad septimũ qualia. *ibid.*
Vessicãtia à septimo anno usq; ad 14. qualia. . . . . . *ibid.*
Vessicantia pro grandioribus qualia. . . . . . *ibid.*
Vessicantia quando apponenda. . . . . . p. 152.
Vlceri incipienti qualia debentur medicamenta. . . . . . p. 172.
Viceri dilatato, & serpenti, atque sordido qualia debentur medicamenta. . . . . . p. 175.

F I N I S.

T A B V L A A V C T O R V M,

qui in hoc Opere citantur.

<p>Aristoteles Aræteus Auerroes Aetius Auicennas Aelianus Aliabas Andreas Gallus Andreas Laurentius Alfonſus Gometius Baccius Cornelius Celfus Columella Dioscorides Eustachius Frangofus Galenus. Hippocrates Hieronymus Mercurialis Hieronzmus Fracaſtorius. Ioannes Henricus. Io. Philippus Iugraſſias. Ioubertus. Iſidorus. Io. Baptiſta Cortefius.</p>	Ludouicus Mercatus. Lucretius. Marſilius Ficinus. Matthiolus. Nicolaus Maſſa. Oribafius. Ouidius. Paulus Aegineta. Philon Habreus. Plutarcus. Plinius. Palladius. Plato. Porſirius. Rafes Ruffus Ephēſius Silius Italicus Scaliger Seneca Saluſtius Saluianus Saluſtius Thucidides Vitruuius Villa Real Complutenſis
---	---

Errata, qua in hoc opere edendo incuria impreſſa inuenientur, ſolerti prudentis Lectoris ingenio committenda cenſemus.

